

West-Vlaanderen Ontcijferd in een oogopslag

Sociaal-economisch profiel van de provincie

Editie 2019

West-Vlaanderen Ontcijferd

Sociaal-economisch profiel van de provincie

Editie 2019

In de publicatie "West-Vlaanderen Ontcijferd – Sociaal-economisch profiel van de provincie" wordt de recente sociaal-economische toestand van West-Vlaanderen in kaart gebracht aan de hand van kaarten, figuren en tabellen. In dit naslagwerk komen diverse thema's aan bod zoals demografie, huisvesting en ruimtelijke ordening, welvaart, arbeidsmarkt en opleiding en indicatoren van economische activiteit.

INHOUDSTAFEL

DEEL 1

1 Demografie	7
1. Totale bevolking	8
2. Beroepsbevolking	14
2 Huisvesting en ruimtelijke ordening	19
1. Woningen	20
2. Ruimte voor bedrijven	23
3 Welvaart	27
1. Geproduceerde welvaart	28
2. Verdiende welvaart	32
4 Arbeidsmarkt en opleiding	37
1. Tewerkstelling	38
A. Bezoldigden	38
B. Grensarbeid	44
C. Zelfstandigen	46
D. Gedetacheerden	52
2. Werkloosheid	54
A. Algemeen	54
B. Kansengroepen	58
3. Vacatures	62
4. Opleiding	65
A. Algemeen	65
B. Secundair onderwijs	67
C. Hoger onderwijs	70
D. Levenslang leren	74
5 Indicatoren van economische activiteit	79
1. Conjunctuur	80
2. Omzet en investeringen	82
3. Verloop van de ondernemingen	83
A. Actieve, opgerichte en verdwenen ondernemingen	83
B. Overlevingspercentage starters	86
C. Faillissementen	88
D. Verhuisbewegingen	91
E. Collectieve ontslagen	92
4. Onderzoek en ontwikkeling	93

6 Blik op sectoren	99
1. Land- en tuinbouw	100
2. Zeevisserij	103
3. Fabrieken voor de toekomst	105
4. Grootste sectoren	107
A. Inleiding	107
B. Metaalsector	108
C. Textielsector	109
D. Voedingssector	110
E. Bouwsector	111
F. Groothandel	112
G. Kleinhandel	113
H. Horeca	115
I. Transport, logistiek en post	116
J. Zakelijke dienstverlening	117
K. Openbaar bestuur	118
L. Onderwijs	119
M. Gezondheidszorg	120
5. Relatieve aanwezigheid en groei	121
Afkortingen	124
Andere studies of publicaties	126

DEEL 2 (apart boekdeel)

Coördinatie en eindredactie

Afdeling Data, Studie en Advies, POM West-Vlaanderen
T 050 14 01 79 | E sabine.traen@pomwvl.be

Ontwerp en grafische vormgeving

POM West-Vlaanderen

POM West-Vlaanderen

Koning Leopold III-laan 66 | 8200 Brugge
T 050 14 01 50 | E info@pomwvl.be | www.pomwvl.be

Wettelijk depot

D/2020/0248/09

Gegevens uit deze publicatie mogen gebruikt worden mits uitdrukkelijke vermelding van de bron.

1

Demografie

1. Totale bevolking
2. Beroepsbevolking

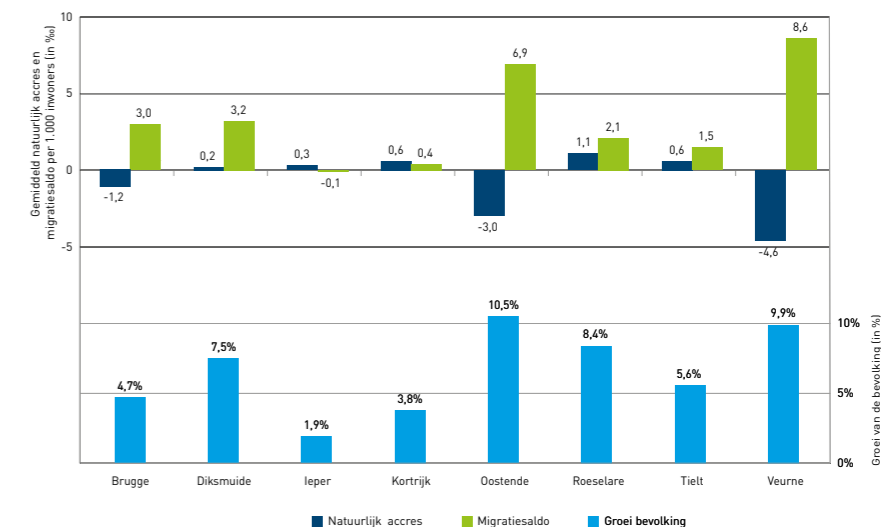
1. TOTALE BEVOLKING

De voorbije 20 jaar groeide de West-Vlaamse bevolking met 5,9% tot 1.191.059 inwoners. Dankzij aanzienlijke inwijkingoverschotten was de bevolkingsgroei het grootst in de arrondissementen Oostende en Veurne. De West-Vlaamse bevolking vergrijsd sneller dan gemiddeld in het Vlaamse Gewest en zal dat volgens prognoses ook in de toekomst blijven doen. Begin 2018 telde West-Vlaanderen 61.028 inwoners (of 5,1%) met een niet-Belgische nationaliteit; bijna de helft van deze niet-Belgen woonde in Kortrijk (27,1%) en Brugge (22,1%). Het aantal private huishoudens stijgt sterker dan de totale bevolking, waardoor de gemiddelde grootte van een huishouden daalt.

In Oostende en Veurne was de bevolkingsgroei in de periode 1998-2017 het grootst, en dit uitsluitend door de aanzienlijke inwijkingoverschotten, want ook de sterfteoverschotten waren er het grootst. Ook in Roeselare en Diksmuide groeide de bevolking sneller dan gemiddeld in West-Vlaanderen. In Roeselare was het geboorteoverschot - het grootste binnen West-Vlaanderen - iets kleiner dan het inwijkingoverschot. Ook in Tielt, waar de bevolkingsgroei iets kleiner was dan gemiddeld in West-Vlaanderen, was dit het geval. In Diksmuide was het migratiesaldo duidelijk de belangrijkste groeifactor.

Brugge kende een sterfteoverschot en een eerder beperkt inwijkingoverschot. Ieper was het enige West-Vlaamse arrondissement met een negatief migratiesaldo; in Kortrijk was het migratiesaldo licht positief. In combinatie met een klein geboorteoverschot zorgde dit voor een beperkte bevolkingsgroei.

Figuur 1.1.2: Evolutie van de bevolking en de bevolkingscomponenten, arrondissementen van West-Vlaanderen, 1998-2017.

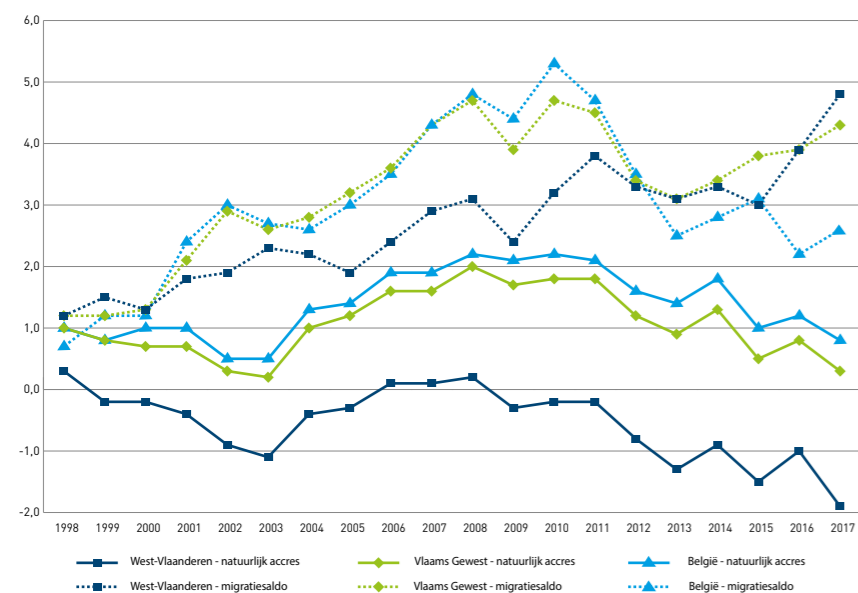


Bron: FOD Economie (ADSEI), Rijksregister, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 1.1.1: Evolutie van het natuurlijk accres en het migratiesaldo per 1.000 inwoners in West-Vlaanderen, het Vlaamse Gewest en België, 1998-2017.

In de periode 1998-2017 groeide de bevolking in West-Vlaanderen (+5,9%) trager dan in het Vlaamse Gewest (+10,8%) en België (+11,6%).

Het verschil tussen West-Vlaanderen enerzijds en Vlaanderen en België anderzijds kan vooral worden toegeschreven aan het natuurlijk accres. Ook het migratiesaldo was in West-Vlaanderen overwegend kleiner dan in Vlaanderen en België.

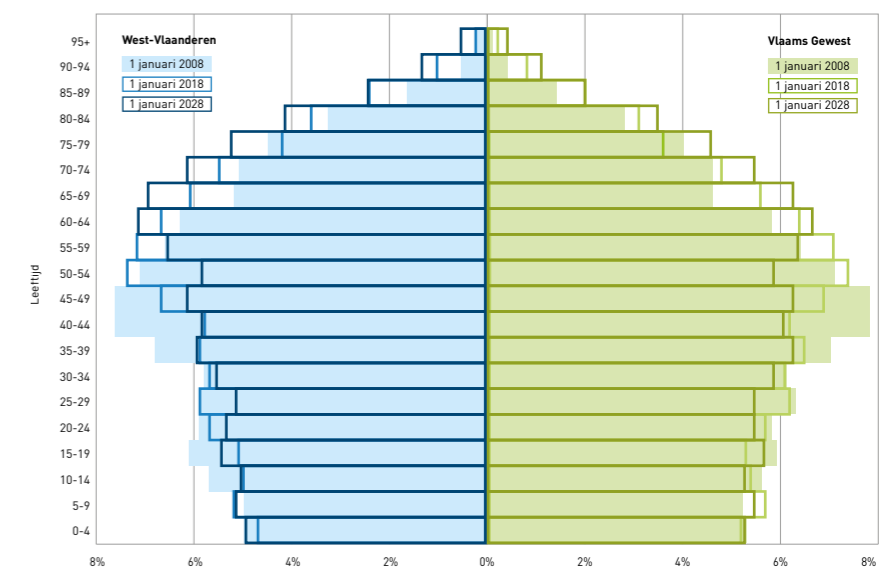


Bron: FOD Economie (ADSEI), Rijksregister, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Uit de figuren 1.1.3 en 1.1.4 blijkt dat de West-Vlaamse bevolking sneller vergrijsd dan in Vlaanderen en dat volgens prognoses ook in de toekomst zal blijven doen. In West-Vlaanderen daalde het aandeel -20-jarigen van 21,4% in 2008 tot 20% in 2018; in Vlaanderen was de afname in dezelfde periode kleiner (van 22,1% naar 21,6%). Volgens prognoses zal het aandeel jongeren in zowel West-Vlaanderen als Vlaanderen een minieme toename kennen tegen 2028. Het aandeel 50-plussers steeg in de periode 2008-2018 sneller in West-Vlaanderen (van 39,6% naar 44,3%) dan in Vlaanderen (van 37,1% naar 40,9%). Volgens prognoses zal het aandeel ouderen de volgende tien jaar in zowel West-Vlaanderen als Vlaanderen toenemen met 1,6% punt.

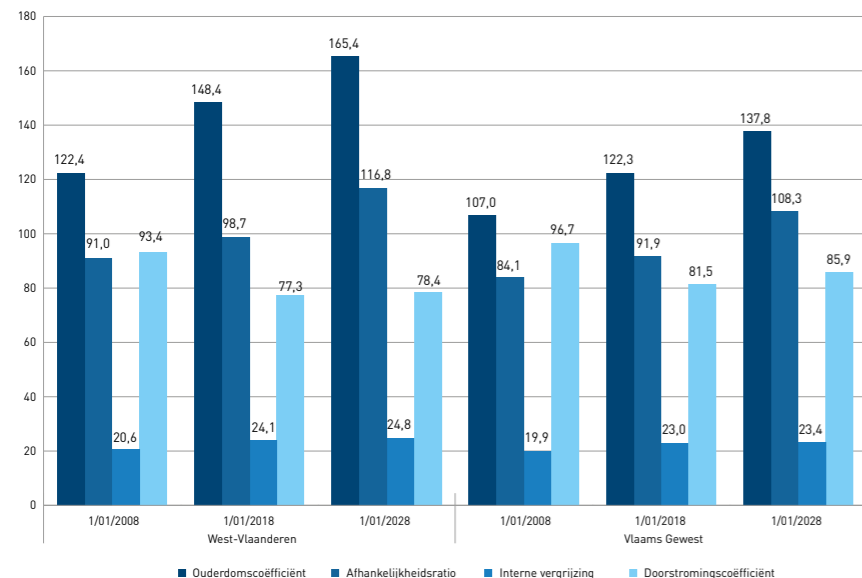
Ook indicatoren zoals de ouderdomscoëfficiënt, de afhankelijkheidsratio en de doorstromingscoëfficiënt tonen aan dat de bevolking in West-Vlaanderen sneller vergrijsd dan in Vlaanderen.

Figuur 1.1.3: Bevolking naar leeftijd, West-Vlaanderen en Vlaams Gewest, 1 januari 2008, 1 januari 2018 en 1 januari 2028.



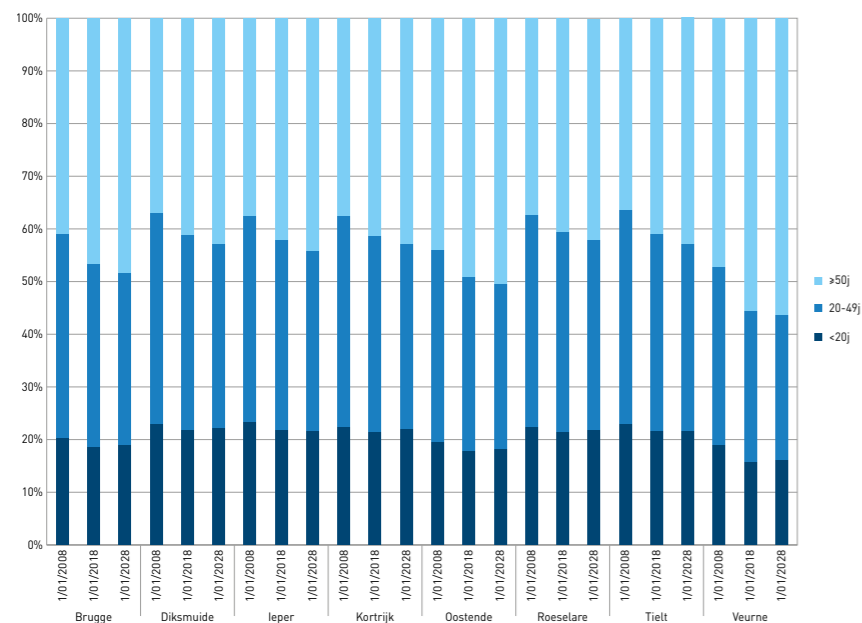
Bron: FOD Economie (ADSEI), Rijksregister (1 januari 2008 en 1 januari 2018), Bevolkingsprognoses SVR (1 januari 2028), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 1.1.4: Bevolkingsmaatstaven (in %), West-Vlaanderen en Vlaams Gewest, 1 januari 2008, 1 januari 2018 en 1 januari 2028.



Bron: FOD Economie (ADSEI), Rijksregister (1 januari 2008 en 1 januari 2018), Bevolkingsprognoses SVR (1 januari 2028), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 1.1.5: Bevolking naar leeftijd, arrondissementen van West-Vlaanderen, 1 januari 2008, 1 januari 2018 en 1 januari 2028.



Bron: FOD Economie (ADSEI), Rijksregister (1 januari 2008 en 1 januari 2018), Bevolkingsprognoses SVR (1 januari 2028), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

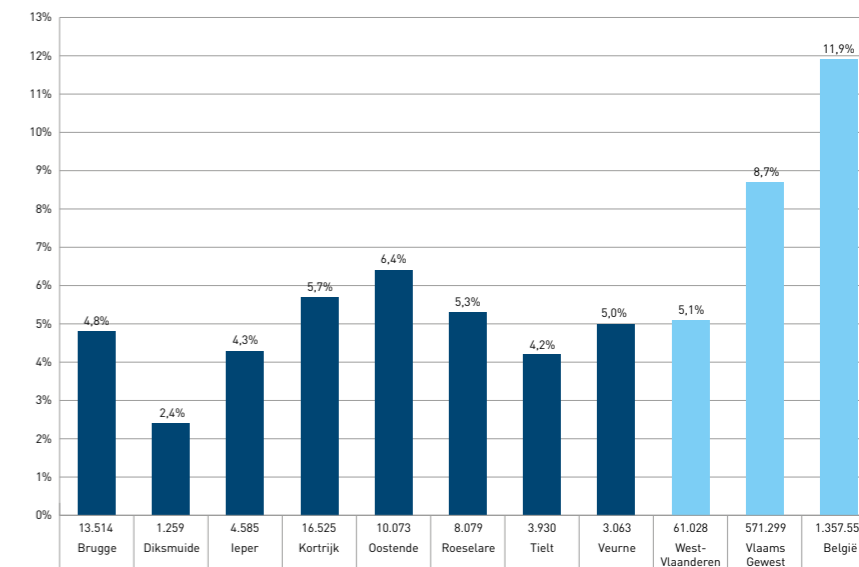
In alle West-Vlaamse arrondissementen vergrijsde de bevolking de voorbije tien jaar en volgens prognoses zal dit in de periode 2018-2028 niet anders zijn.

In Oostende en vooral Veurne is de vergrijzing het grootst. Volgens prognoses zal begin 2028 ruim de helft van alle inwoners in deze arrondissementen ouder zijn dan 50 jaar. Ook de ouderdomscoëfficiënt en de afhankelijkheidsratio zijn duidelijk het grootst in Oostende en Veurne, terwijl de doorstromingscoëfficiënt in beide arrondissementen veruit het kleinst is.

Op 1 januari 2018 telden Kortrijk (27,1%) en Brugge (22,1%) bijna de helft van alle niet-Belgen in West-Vlaanderen.

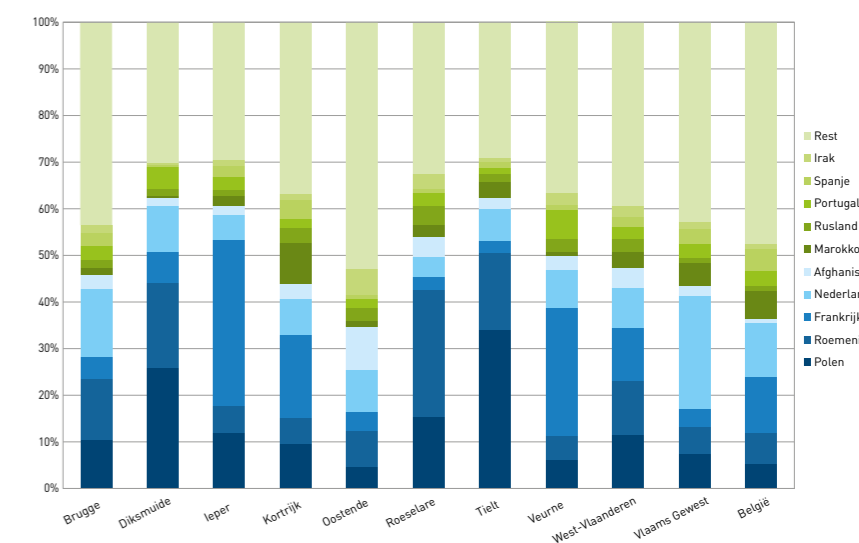
De inwoners met een niet-Belgische nationaliteit maken in West-Vlaanderen slechts 5,1% uit van de totale bevolking tegenover 8,7% in Vlaanderen en 11,9% in België. Binnen West-Vlaanderen is het aandeel niet-Belgen het grootst in Oostende en het kleinst in Diksmuide.

Figuur 1.1.6: Aandeel niet-Belgen in de totale bevolking, arrondissementen van West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België, 1 januari 2018.



Bron: FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 1.1.7: Niet-Belgen naar voornaamste nationaliteiten, arrondissementen van West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België, 1 januari 2018.

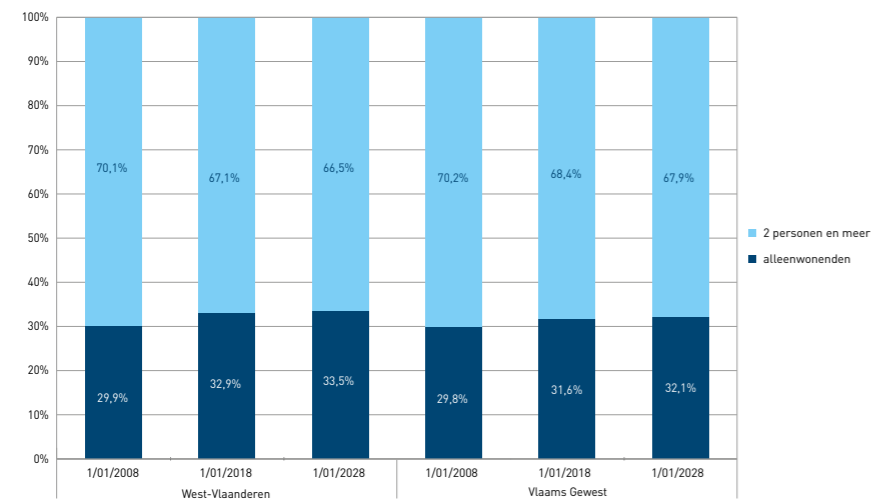


Bron: FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

De belangrijkste niet-Belgische nationaliteiten in West-Vlaanderen zijn de Polen (11,5%), de Roemenen en de Fransen (beiden 11,4%). In het Vlaamse Gewest bestaat de top drie uit de Nederlanders (24,4%), de Polen (7,3%) en de Roemenen (5,9%).

In elk arrondissement komen andere nationaliteiten sterker naar voor in vergelijking met het West-Vlaamse gemiddelde: in Ieper, Veurne en Kortrijk zijn dat de Fransen, in Brugge de Nederlanders, in Tielt en Diksmuide de Polen, in Roeselare de Roemenen, in Kortrijk de Marokkanen en in Oostende de Afghanen.

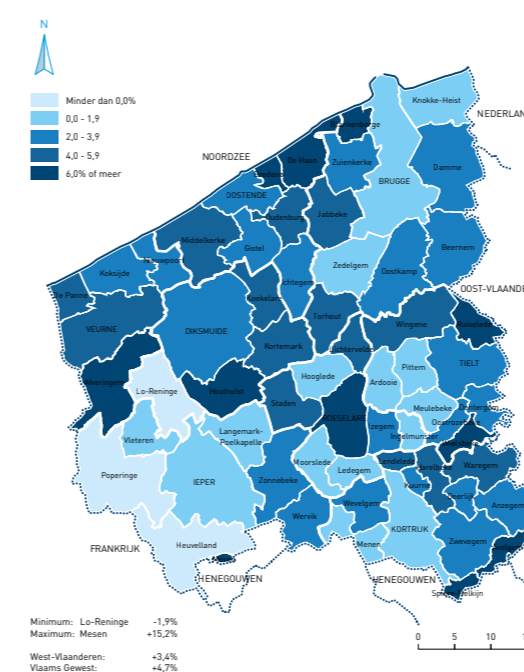
Figuur 1.1.8: Evolutie van het aantal private huishoudens in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, 1 januari 2008, 1 januari 2018 en 1 januari 2028.



Bron: FOD Economie (ADSEI), Rijksregister (1 januari 2008 en 1 januari 2018), Bevolkingsprognoses SVR (1 januari 2028), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

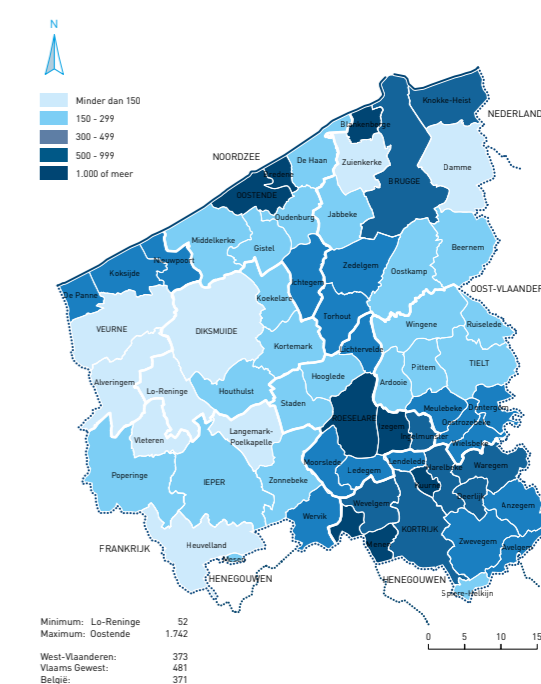
Het aantal private huishoudens steeg in de periode 2008-2018 zowel in West-Vlaanderen als in Vlaanderen sterker dan de totale bevolking en volgens prognoses zal dit ook de volgende tien jaar het geval zijn. Bijgevolg zal de gemiddelde grootte van huishoudens verder dalen. Zo steeg het aandeel alleenwonenden in West-Vlaanderen van 29,9% in 2008 tot 32,9% in 2018; in Vlaanderen groeide het aandeel alleenwonenden in dezelfde periode minder sterk (van 29,8% tot 31,6%). Volgens prognoses zal het aandeel alleenwonenden de volgende tien jaar in West-Vlaanderen toenemen met 0,6%punt en in Vlaanderen met 0,5%punt.

Kaart 1.1.1: Verwachte bevolkingsgroei, gemeenten van West-Vlaanderen, 1 januari 2018 - 1 januari 2028.



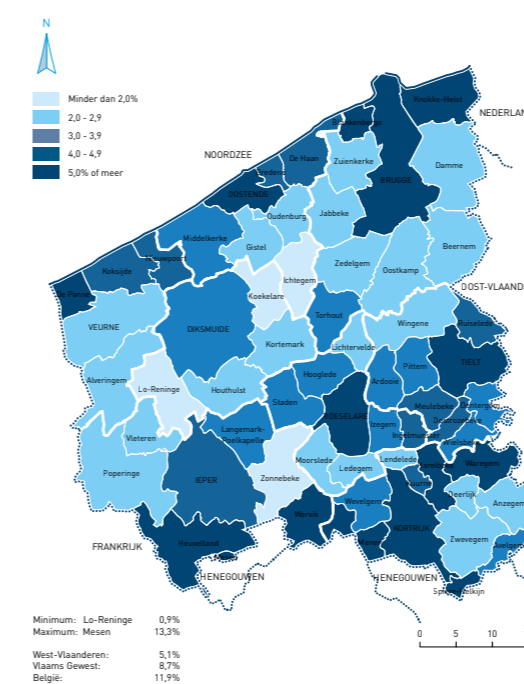
Bron: FOD Economie (ADSEI), Rijksregister (1 januari 2018), Bevolkingsprognoses SVR (1 januari 2028), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 1.1.2: Bevolkingsdichtheid, gemeenten van West-Vlaanderen, 1 januari 2018.



Bron: FOD Economie (ADSEI), Rijksregister, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 1.1.3: Aandeel niet-Belgen in de totale bevolking, gemeenten van West-Vlaanderen, 1 januari 2018.



Bron: FOD Economie (ADSEI), Rijksregister, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

2. BEROEPSBEVOLKING

In de periode 2012-2017 groeide de beroepsbevolking van 18 tot 64 jaar in West-Vlaanderen met 2,3% tot 547.269 personen. In 2017 waren zowel de activiteitsgraad als de werkzaamheidsgraad bij 18- tot 64-jarigen duidelijk groter in West-Vlaanderen dan in Vlaanderen en België. De beroepsbevolking van 50 jaar en ouder groeide in de periode 2012-2017 in West-Vlaanderen met maar liefst 17,9% tot 173.055 personen. Bij 50-plussers lag de activiteitsgraad in West-Vlaanderen in 2017 net onder het Vlaamse cijfer terwijl de werkzaamheidsgraad net boven het Vlaamse gemiddelde lag.

Tabel 1.2.1: Evolutie van de beroepsbevolking (18-64 jaar) naar socio-economische positie, West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België, 2012-2017.

	2012	2017	Evolutie 2012-2017
West-Vlaanderen	534.869	547.269	+2,3%
- werkenden	505.549	517.721	+2,4%
- niet-werkende werkzoekenden	29.320	29.548	+0,8%
Vlaams Gewest	2.935.965	3.043.867	+3,7%
- werkenden	2.734.342	2.834.179	+3,7%
- niet-werkende werkzoekenden	201.623	209.688	+4,0%
België	4.979.742	5.148.138	+3,4%
- werkenden	4.422.692	4.625.995	+4,6%
- niet-werkende werkzoekenden	557.050	522.143	-6,3%

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Beroepsbevolking 18-64 jaar

In de periode 2012-2017 groeide de beroepsbevolking van 18 tot 64 jaar minder sterk in West-Vlaanderen dan in Vlaanderen waardoor het West-Vlaamse aandeel daalde van 18,2% naar 18%.

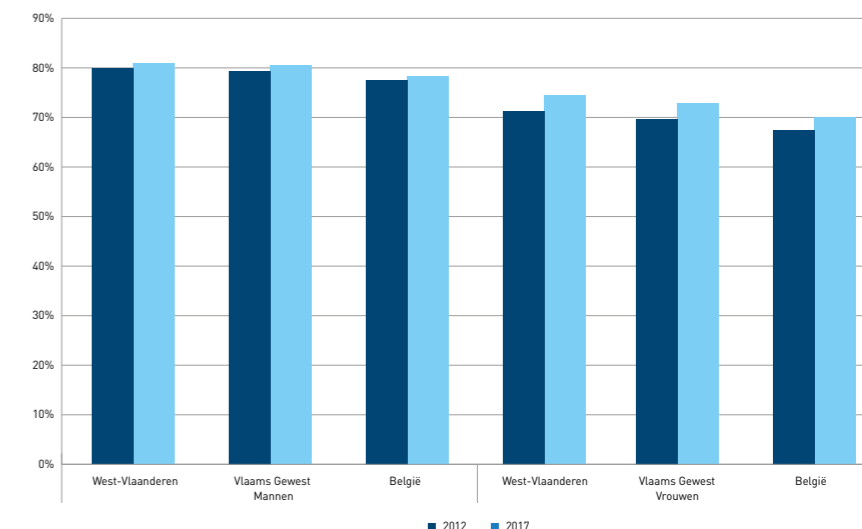
In zowel West-Vlaanderen als Vlaanderen is de absolute toename bij de werkenden veel groter dan de toename bij de niet-werkende werkzoekenden (nwwz). Door sterke afnames in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (-13,2%) en het Waalse Gewest (-11,6%) daalde het aantal nwwz in België.

In de periode 2012-2017 steeg zowel het aantal werkenden als het aantal nwwz sterker in Vlaanderen dan in West-Vlaanderen, waardoor het West-Vlaamse aandeel daalde van 18,5% naar 18,3% bij de werkenden en van 14,5% naar 14,1% bij de nwwz.

In 2017 was de activiteitsgraad in West-Vlaanderen (77,7%) groter dan in Vlaanderen (76,7%) en België (74,2%). In de periode 2012-2017 steeg de activiteitsgraad in West-Vlaanderen (+2%punt) en Vlaanderen (+2,1%punt) sterker dan in België (+1,8%punt).

Binnen West-Vlaanderen was de activiteitsgraad in 2017 het grootst in Tielt (80,6%) en het kleinst in Veurne (73,6%). Tussen 2012 en 2017 steeg de activiteitsgraad wel veruit het sterkst in Veurne (+3%punt).

Figuur 1.2.1: Evolutie van de activiteitsgraad (18-64 jaar) naar geslacht, West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België, 2012-2017.



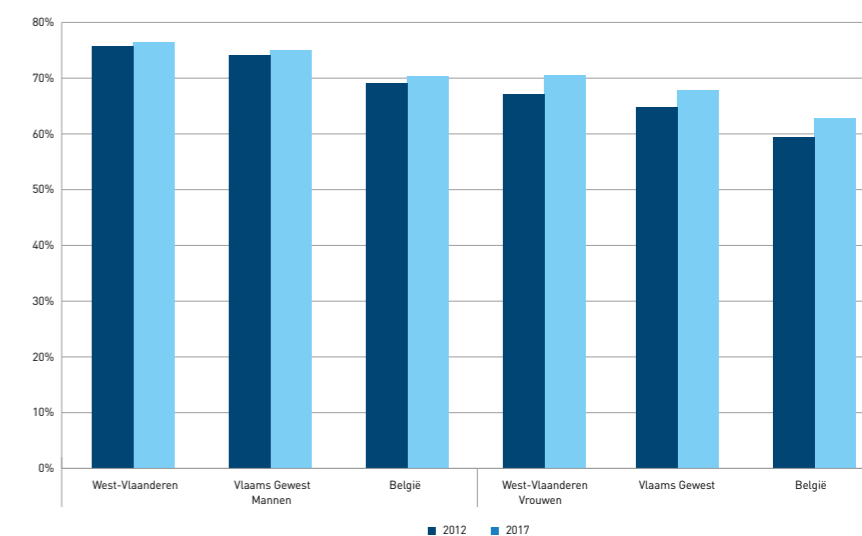
Bron: Vlaamse Arbeidsrekening, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

In 2017 was de werkzaamheidsgraad in West-Vlaanderen (73,5%) duidelijk hoger dan gemiddeld in Vlaanderen (71,4%) en België (66,7%). Tussen 2012 en 2017 steeg de werkzaamheidsgraad het sterkst in België (+2,3%punt).

Net als bij de activiteitsgraad is de werkzaamheidsgraad bij zowel mannen als vrouwen in West-Vlaanderen groter dan in Vlaanderen en België. Zowel de activiteits- als werkzaamheidsgraad zijn groter bij mannen dan bij vrouwen en evolueerden tussen 2012 en 2017 gunstiger bij de vrouwen dan bij de mannen.

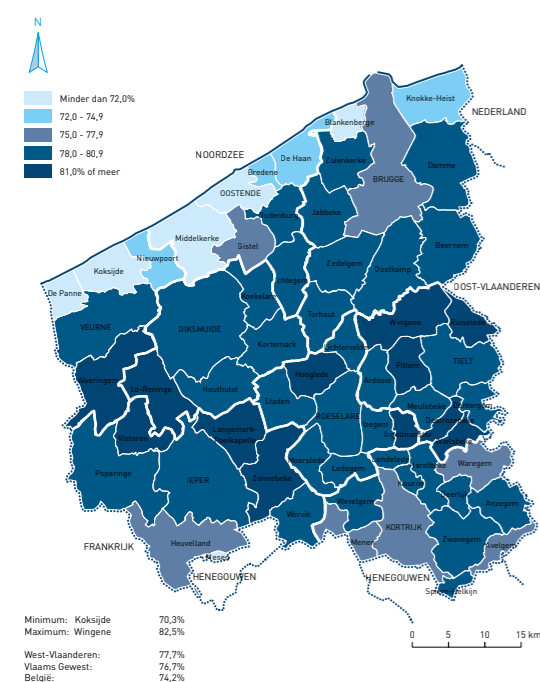
Op arrondissementeel niveau was de werkzaamheidsgraad in 2017 het grootst in Tielt (77,7%) en het kleinst in Oostende (67,5%). In de periode 2012-2017 groeide de werkzaamheidsgraad het sterkst in Ieper (+2,7%punt).

Figuur 1.2.2: Evolutie van de werkzaamheidsgraad (18-64 jaar) naar geslacht, West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België, 2012-2017.



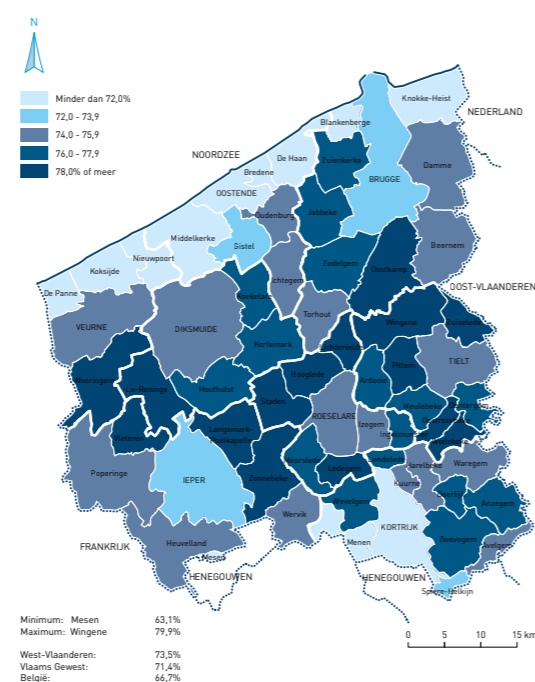
Bron: Vlaamse Arbeidsrekening, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 1.2.1: Activiteitsgraad (18-64 jaar), gemeenten van West-Vlaanderen, 2017.



Bron: Vlaamse Arbeidsrekening, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 1.2.2: Werkzaamheidsgraad (18-64 jaar), gemeenten van West-Vlaanderen, 2017.



Bron: Vlaamse Arbeidsrekening, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Tabel 1.2.2: Evolutie van de beroepsbevolking (50-64 jaar) naar socio-economische positie, West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België, 2012-2017.

	2012	2017	Evolutie 2012-2017
West-Vlaanderen	146.754	173.055	+17,9%
- werkenden	138.436	164.576	+18,9%
- niet-werkende werkzoekenden	8.318	8.479	+1,9%
Vlaams Gewest	787.667	937.891	+19,1%
- werkenden	736.789	878.135	+19,2%
- niet-werkende werkzoekenden	50.878	59.756	+17,4%
België	1.307.206	1.534.632	+17,4%
- werkenden	1.179.193	1.395.682	+18,4%
- niet-werkende werkzoekenden	128.014	138.950	+8,5%

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Beroepsbevolking 50-64 jaar

De beroepsbevolking van 50 jaar en ouder groeide tussen 2012 en 2017 veel sneller dan de beroepsbevolking van 18 tot 64 jaar. In West-Vlaanderen was de toename iets kleiner dan in Vlaanderen waardoor het West-Vlaamse aandeel een minieme afname kende van 18,6% naar 18,5%.

In West-Vlaanderen bestaat de toename van de beroepsbevolking hoofdzakelijk uit een toename van de werkenden. In Vlaanderen en België was er daarentegen ook een aanzienlijke toename van het aantal niet-werkende werkzoekenden.

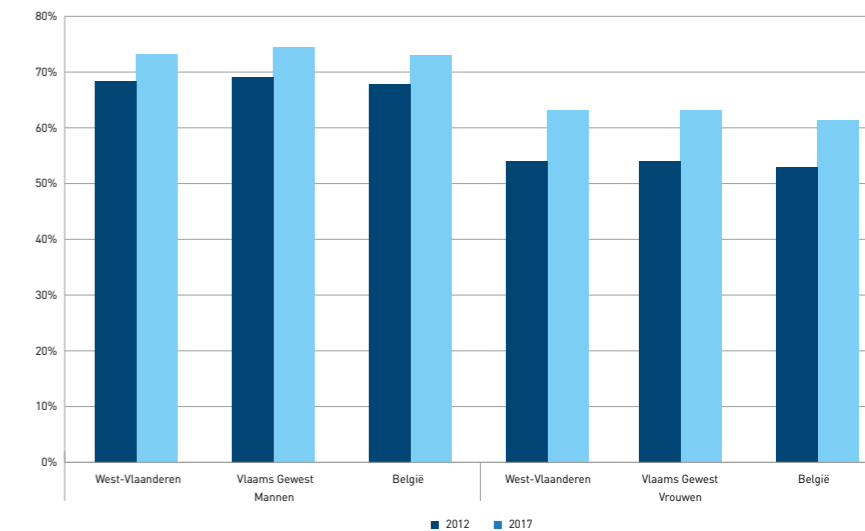
Het West-Vlaamse aandeel inzake werkenden kende in de periode 2012-2017 een minieme afname van 18,8% naar 18,7%; het aandeel nwwz kende een veel sterkere afname van 16,3% tot 14,2%.

De activiteitsgraad bij 50-plussers lag in 2017 een eind onder die bij 18- tot 64-jarigen, maar steeg in de periode 2012-2017 in zowel West-Vlaanderen, Vlaanderen als België duidelijk sterker. In tegenstelling tot bij de 18- tot 64-jarigen is de activiteitsgraad bij de 50-plussers in West-Vlaanderen (68,2%) iets kleiner dan in Vlaanderen (68,8%). Tussen 2012 en 2017 steeg de activiteitsgraad bij 50-plussers in West-Vlaanderen (+6,9%punt) iets minder sterk dan in Vlaanderen (+7,3%punt).

Het verschil tussen mannen en vrouwen is bij 50-plussers nog meer uitgesproken dan bij 18- tot 64-jarigen. Tussen 2012 en 2017 steeg de activiteitsgraad bij vrouwen van 50 jaar en ouder wel een stuk sterker dan bij de mannen.

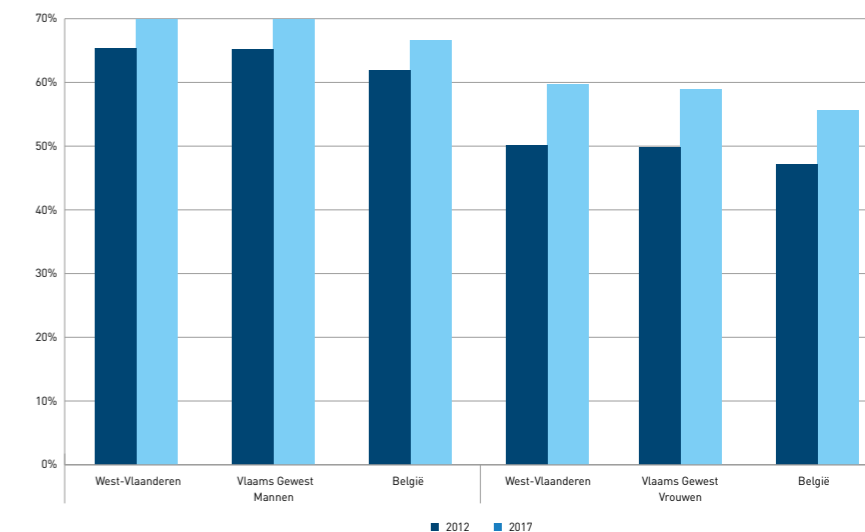
Binnen West-Vlaanderen was de activiteitsgraad bij 50-plussers het grootst in Tielt (71,2%) en het kleinst in Oostende (63,2%). In Veurne was de toename tussen 2012 en 2017 het grootst (+8%punt).

Figuur 1.2.3: Evolutie van de activiteitsgraad (50-64 jaar) naar geslacht, West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België, 2012-2017.



Bron: Vlaamse Arbeidsrekening, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 1.2.4: Evolutie van de werkzaamheidsgraad (50-64 jaar) naar geslacht, West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België, 2012-2017.



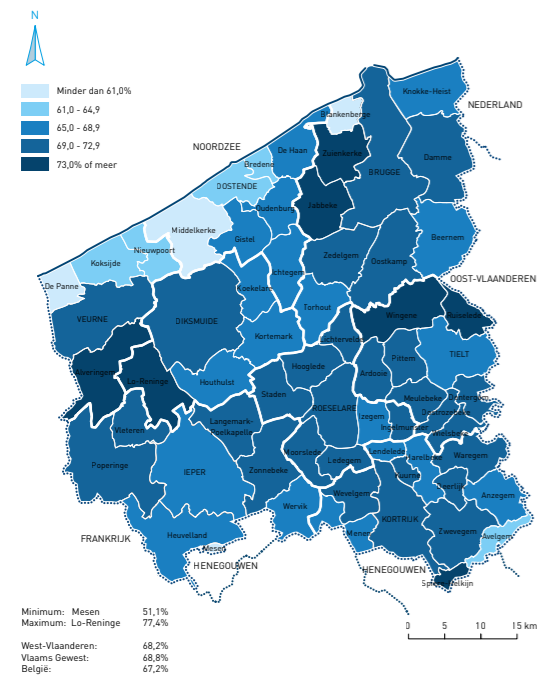
Bron: Vlaamse Arbeidsrekening, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

De werkzaamheidsgraad bij 50-plussers lag in 2017 een eind onder die bij 18- tot 64-jarigen, maar tussen 2012 en 2017 was de toename wel duidelijk groter. In West-Vlaanderen is de werkzaamheidsgraad bij 50-plussers (64,9%) groter dan in Vlaanderen (64,4%) en België (61,1%).

Ook inzake de werkzaamheidsgraad bij 50- tot 64-jarigen is de kloof tussen mannen en vrouwen groter dan bij de 18- tot 64-jarigen. In de periode 2012-2017 steeg de werkzaamheidsgraad bij de vrouwelijke 50-plussers een stuk sterker dan bij de mannen.

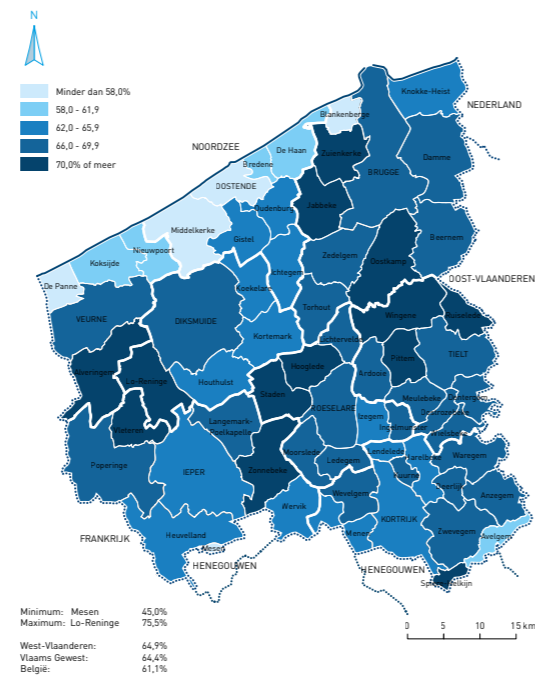
Op arrondissementeel niveau is de werkzaamheidsgraad bij 50-plussers het grootst in Tielt (68,7%) en het kleinst in Oostende (58,3%). In de periode 2012-2017 steeg de werkzaamheidsgraad bij 50-plussers het sterkst in Kortrijk (+7,9%punt).

Kaart 1.2.3: Activiteitsgraad (50-64 jaar), gemeenten van West-Vlaanderen, 2017.



Bron: Vlaamse Arbeidsrekening, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 1.2.4: Werkzaamheidsgraad (50-64 jaar), gemeenten van West-Vlaanderen, 2017.



Bron: Vlaamse Arbeidsrekening, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Definities en methodologie

Activiteitsgraad

Verhouding van de beroepsbevolking in een bepaalde leeftijdsklasse ten opzichte van de totale bevolking (werkenden, niet-werkende werkzoekenden en niet-beroepsactieven) in die leeftijdsklasse.

Afhankelijkheidsratio

Bevolking van 60 jaar en ouder en bevolking jonger dan 20 jaar ten opzichte van de bevolking van 20 tot 60 jaar. Deze ratio is een benadering voor het percentage niet-actieven ten opzichte van het aantal actieven.

Beroepsbevolking

Werkenden en niet-werkende werkzoekenden.

Bevolkingsdichtheid

Aantal inwoners per km².

Doorstromingscoëfficiënt

Bevolking van 15 tot 24 jaar ten opzichte van de bevolking van 55 tot 64 jaar. Deze ratio is een

indicatie voor de mate waarin - vanuit demografisch oogpunt - de potentiële uitstroom uit de arbeidsmarkt kan worden opgevangen door de potentiële instroom.

Interne vergrijzing

Bevolking van 80 jaar en ouder ten opzichte van de bevolking van 60 jaar en ouder. Dit is een maat voor het aandeel hoogbejaarden in de oudere bevolking.

Ouderdomscoëfficiënt

Bevolking van 60 jaar en ouder ten opzichte van de bevolking jonger dan 20 jaar.

Werkzaamheidsgraad

Aantal werkenden in een bepaalde leeftijdsklasse naar woonplaats in verhouding tot de bevolking (werkenden, niet-werkende werkzoekenden en niet-beroepsactieven) in die leeftijdsklasse.

2

Huisvesting en ruimtelijke ordening

1. Woningen
2. Ruimte voor bedrijven

1. WONINGEN

In 2018 werden in West-Vlaanderen 12.321 nieuwbouwwoningen en 3.625 renovatiewoningen vergund. Het aantal vergunde nieuwbouwwoningen steeg in de periode 2017-2018 met 52,4% in West-Vlaanderen; bij de vergunde renovatiewoningen bleef de toename in dezelfde periode beperkt tot 10,8%. In 2018 was 77,3% van alle vergunde woningen in West-Vlaanderen een nieuwbouwwoning. Zowel de nieuwbouw- als de renovatie-intensiteit liggen in West-Vlaanderen hoger dan gemiddeld in Vlaanderen en België.

Tabel 2.1.1: Evolutie van het aantal vergunde nieuwbouw- en renovatiewoningen in West-Vlaanderen, het Vlaamse Gewest en België, 2017-2018.

	2017	2018	Evolutie 2017-2018
West-Vlaanderen			
- nieuwbouw	8.082	12.321	+52,4%
- renovatie	3.271	3.625	+10,8%
Vlaams Gewest			
- nieuwbouw	37.961	49.307	+29,9%
- renovatie	14.867	17.130	+15,2%
België			
- nieuwbouw	51.136	62.506	+22,2%
- renovatie	28.630	31.725	+10,8%

Bron: FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Van alle vergunde nieuwbouwwoningen in 2018 in Vlaanderen ligt 25% in West-Vlaanderen. Bij de vergunde renovatiewoningen is het West-Vlaamse aandeel iets kleiner (21,2%).

In 2018 was 77,3% van alle vergunde woningen in West-Vlaanderen een nieuwbouwwoning; in Vlaanderen (74,2%) en vooral België (66,3%) lag dit percentage lager.

Uitgedrukt per 1.000 huishoudens telde West-Vlaanderen in 2018 heel wat meer vergunde nieuwbouwwoningen (23,4) dan Vlaanderen (17,7) en België (12,7). Bij de renovatie-intensiteit is het verschil tussen West-Vlaanderen (6,9) enerzijds en België (6,5) en Vlaanderen (6,1) anderzijds minder groot.

In de periode 2017-2018 steeg het aantal vergunde nieuwbouwwoningen duidelijk het sterkst in West-Vlaanderen. Bij de vergunde renovatiewoningen was de toename in West-Vlaanderen even groot als in België, maar kleiner dan gemiddeld in Vlaanderen.

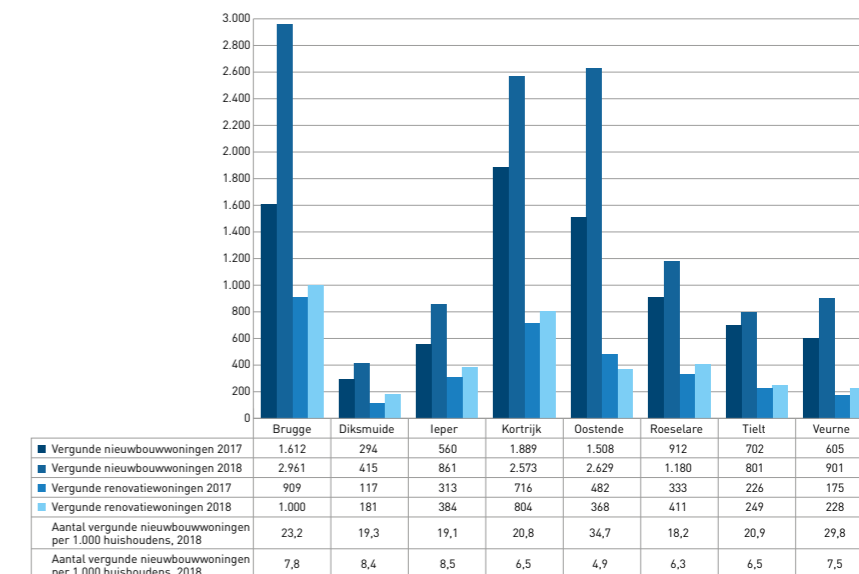
Respectievelijk 24%, 21,3% en 20,9% van alle in 2018 vergunde nieuwbouwwoningen in West-Vlaanderen kan in Brugge, Oostende en Kortrijk worden gesitueerd. Bij de vergunde renovatiewoningen staan Brugge (27,6%) en Kortrijk (22,2%) op kop.

Het aandeel van de nieuwbouwwoningen in het totale aantal vergunde woningen was in 2018 het grootst in de kustarrondissementen Oostende (87,7%) en Veurne (79,8%) en het kleinst in de westhoekarrondissementen Diksmuide (69,6%) en Ieper (69,2%).

De nieuwbouwintensiteit was in 2018 het grootst in Oostende (34,7) en Veurne (29,8) en het kleinst in Roeselare (18,2). Per 1.000 huishoudens telden Ieper (8,5) en Diksmuide (8,4) in 2018 het grootste aantal vergunde renovatiewoningen; in Oostende was de renovatieintensiteit het kleinst (4,9).

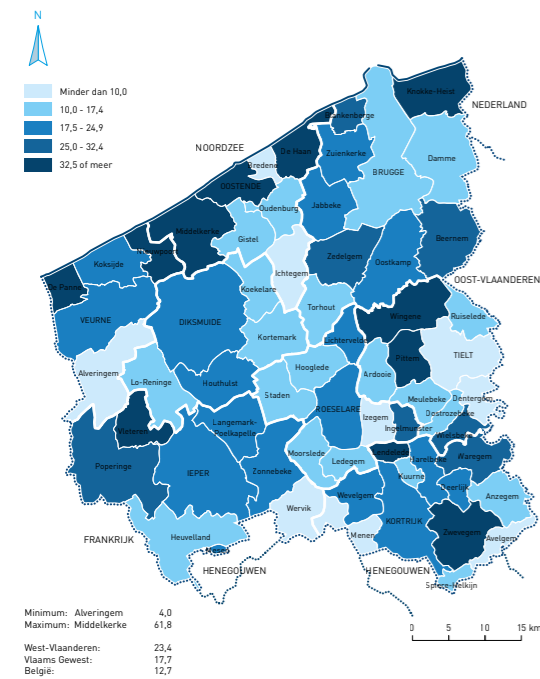
In de periode 2017-2018 was er in elk West-Vlaams arrondissement een toename van het aantal vergunde nieuwbouwwoningen. In Brugge was de toename in procentuele en absolute termen het grootst (+83,7% of +1.349 woningen). Bij de vergunde renovatiewoningen was er in dezelfde periode enkel in Oostende een afname. In relatieve termen steeg het aantal vergunde renovatiewoningen het sterkst in Diksmuide (+54,7% of +64 woningen); in absolute termen was de toename het grootst in Brugge (+10% of +91 woningen).

Figuur 2.1.1: Evolutie van het aantal vergunde nieuwbouw- en renovatiewoningen in de arrondissementen van West-Vlaanderen, 2017-2018.



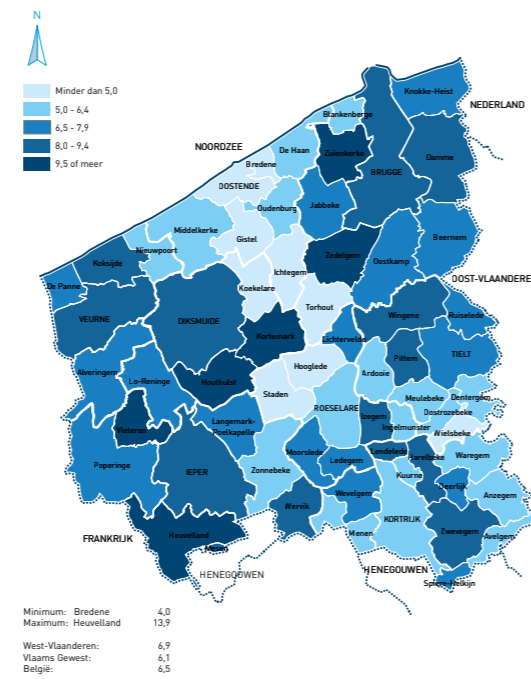
Bron: FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 2.1.1: Vergunde nieuwbouwwoningen per 1.000 huishoudens, gemeenten van West-Vlaanderen, 2018.



Bron: FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 2.1.2: Vergunde renovatiewoningen per 1.000 huishoudens, gemeenten van West-Vlaanderen, 2018.



Bron: FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

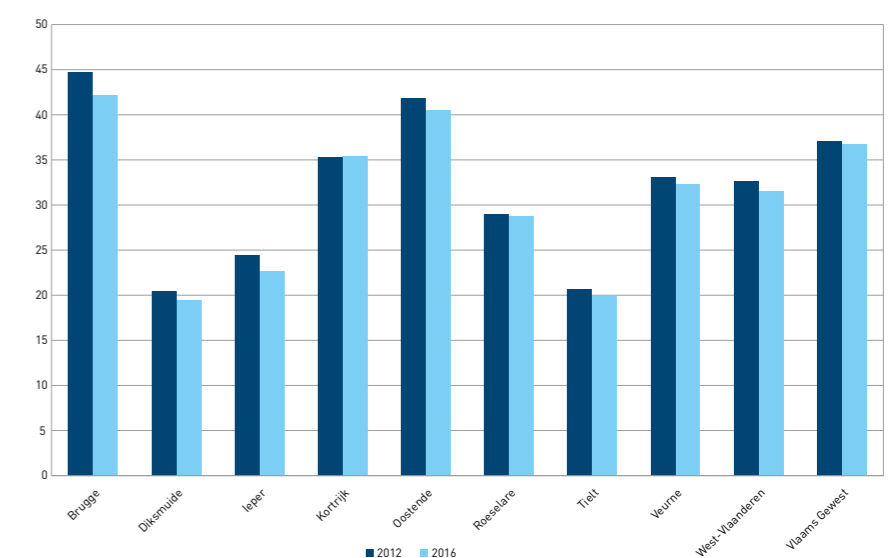
2. RUIMTE VOOR BEDRIJVEN

Met 31,5 werkenden per hectare economisch bezette bodem was de ruimteproductiviteit in West-Vlaanderen in 2016 kleiner dan gemiddeld in Vlaanderen (36,8). Van de 402,9 hectare aan beschikbare bedrijventerreinen in West-Vlaanderen op 1 januari 2018 is 58,3% niet-bouwruij, 29,3% bouwruij en 12,4% leegstaand. Respectievelijk 22,1%, 20,4% en 13,1% van het aanbod situeert zich in Roeselare, Kortrijk en Oostende.

In 2016 telde West-Vlaanderen 31,5 werkenden per hectare economisch bezette bodem. Brugge (42,2) en Oostende (40,5) waren de enige West-Vlaamse arrondissementen waar de ruimteproductiviteit groter was dan gemiddeld in Vlaanderen (36,8).

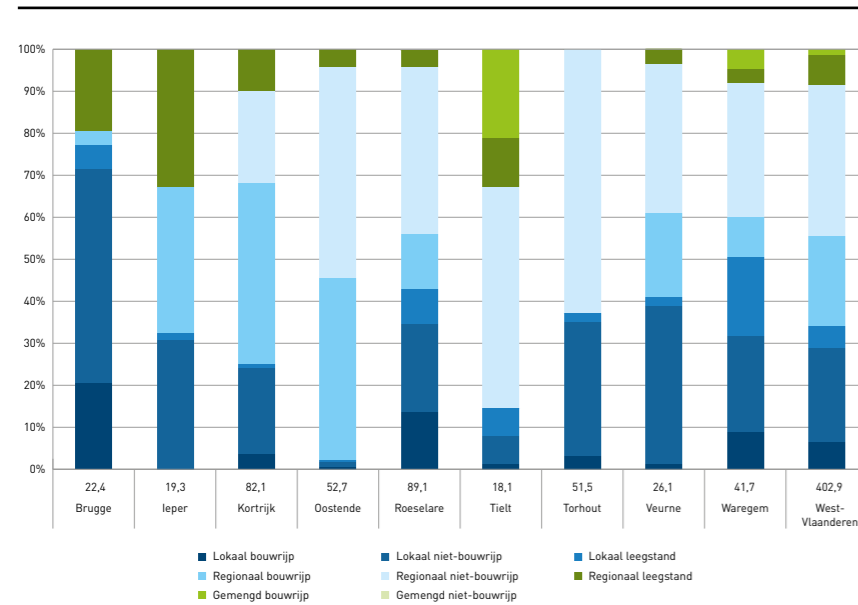
In de periode 2012-2016 daalde de ruimteproductiviteit in West-Vlaanderen (-3,1%) relatief sterker dan in Vlaanderen (-0,7%). Binnen West-Vlaanderen was de afname veruit het grootst in Ieper (-6,7%). Enkel in Kortrijk kende de ruimteproductiviteit een minieme toename (+0,3%). In Vlaanderen, West-Vlaanderen en alle West-Vlaamse arrondissementen - met uitzondering van Kortrijk - was de afname van de ruimteproductiviteit het resultaat van een toename van het aantal werkenden en een nog sterkere relatieve toename van het aantal hectare economisch bezette bodem. Een groeiende ruimtelijke spreiding van wonen en werken en een extensiever ruimtegebruik liggen aan de basis van een dalende ruimteproductiviteit.

Figuur 2.2.1: Evolutie van de ruimteproductiviteit, arrondissementen van West-Vlaanderen en Vlaams Gewest, 2012-2016.



Bron: FOD Economie (ADSEI), Vlaamse Arbeidsrekening, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 2.2.2: Beschikbaar aanbod bedrijventerreinen (ha) naar type en bebouwbaarheid, subregio's van West-Vlaanderen, 1 januari 2018.

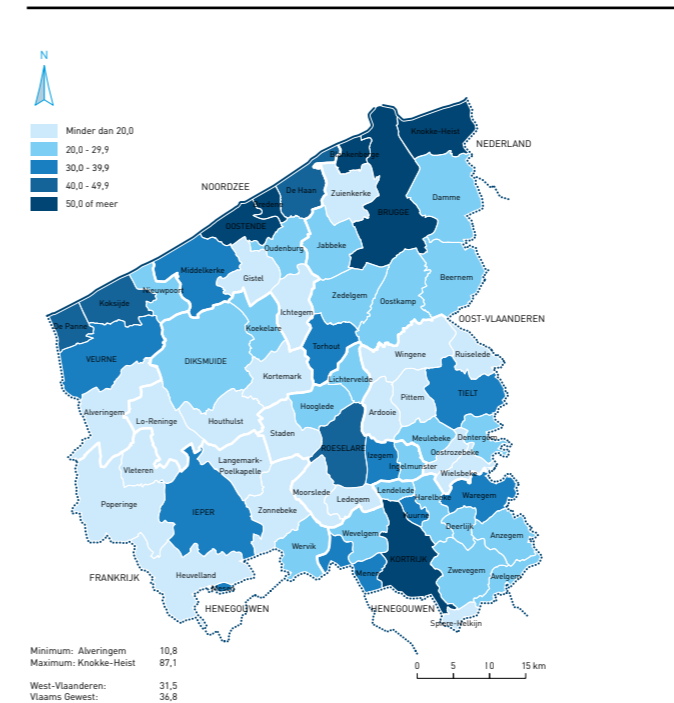


Bron: Ruimtemonitor POM West-Vlaanderen, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Van de 402,9 hectare aan beschikbare bedrijventerreinen in West-Vlaanderen op 1 januari 2018 is ruim de helft in de subregio's Roeselare (22,1%), Kortrijk (20,4%) en Oostende (13,1%) gesitueerd. Van het totale aanbod is 64,6% een regionaal, 33,9% een lokaal en 1,4% een gemengd lokaal-regionaal bedrijventerrein. Het grootste deel (58,3%) van het aanbod is niet-bouwrijp; 29,3% is bouwrijp en 12,4% is leegstaand.

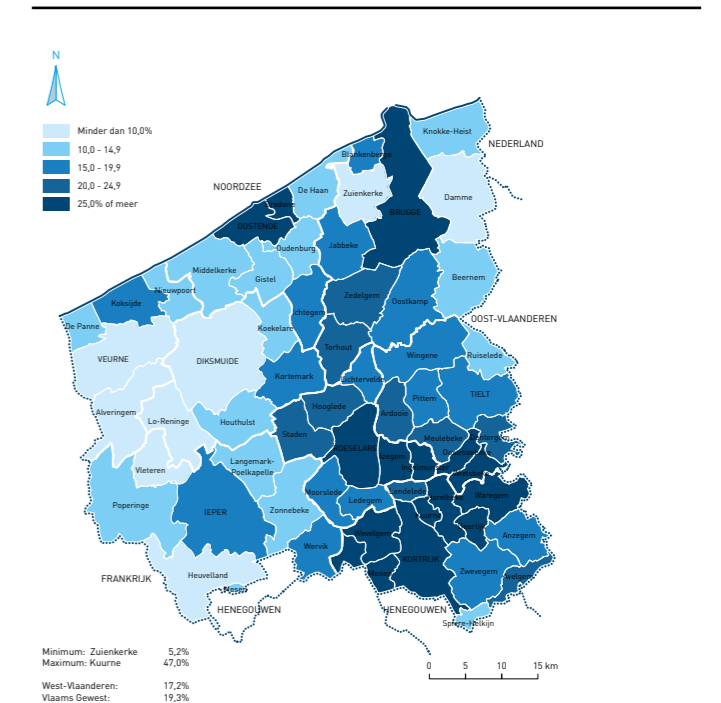
Op subregionaal niveau is het aanbod aan regionale bedrijventerreinen het grootst in Kortrijk (23,7%), Oostende (19,8%) en Roeselare (27,9%); Waregem (15,4%) en Kortrijk (14,9%) vervolledigen op geruime afstand de top drie. Het aanbod aan lokale bedrijventerreinen situeert zich uitsluitend in Tielt (65,6%) en Waregem (34,4%). Ruim de helft van het bouwrijpe aanbod ligt in Kortrijk (32,4%) en Roeselare (20,1%). Wat het niet-bouwrijpe aanbod betreft staan Roeselare (23,1%) en Torhout (20,7%) op kop. Bijna 60% van het aanbod aan leegstaande bedrijventerreinen ligt in Roeselare (22,1%), Kortrijk en Waregem (beiden 18,1%).

Kaart 2.2.1: Ruimteproductiviteit, gemeenten van West-Vlaanderen, 2016.



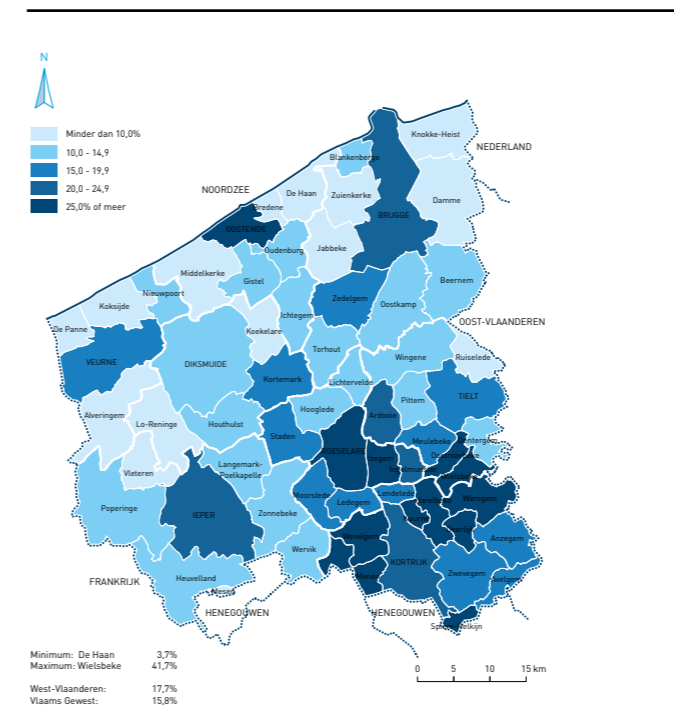
Bron: FOD Economie (ADSEI), Vlaamse Arbeidsrekening, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 2.2.2: Aandeel bebouwde oppervlakte in totale oppervlakte, gemeenten van West-Vlaanderen, 1 januari 2018.



Bron: FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 2.2.3: Aandeel oppervlakte voor bedrijvigheid in bebouwde oppervlakte, gemeenten van West-Vlaanderen, 1 januari 2018.



Bron: FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Definities en methodologie

Bebouwde oppervlakte

Oppervlakte van percelen met gebouwen.

Economisch bezette bodem

Oppervlakte van percelen met bijgebouwen (incl. serres), ambachts- en industriegebouwen, opslagruimten, kantoorgebouwen, gebouwen met handelsbestemming, openbare gebouwen, gebouwen voor nutsvoorzieningen, gebouwen voor sociale zorg en ziekenzorg en gebouwen voor onderwijs, onderzoek en cultuur.

Oppervlakte voor bedrijvigheid

Oppervlakte van percelen met ambachts- en industriegebouwen, opslagruimten, kantoorgebouwen en gebouwen met handelsbestemming.

Ruimtemonitor

De ruimtemonitor bestaat uit een kwantitatieve inventaris van het beschikbare aanbod aan bedrijventerreinen in de provincie West-Vlaanderen en werd ontwikkeld om de evolutie in de ontwikkeling en het gebruik van bedrijventerreinen correct in te kunnen schatten. Overheden krijgen op die manier een duidelijk beeld van de nog beschikbare bouwrijpe bedrijventerreinen en de niet ontwikkelde bestemde terreinen. Daarnaast wordt ook duidelijk waar er knelpunten zitten en kunnen de cijfers gebruikt worden als onderbouwing voor nieuwe planinitiatieven.

De inventarisatie baseert zich op een grondige screening van de beschikbare ruimtelijke gegevens van de POM West-Vlaanderen en de diensten Economie en Ruimtelijke Planning van de Provincie West-Vlaanderen. De gegevens werden daarnaast afgetoetst aan de realiteit via terreinwaarneming en overleg met de betrokken gemeenten.

Vanaf 1 januari 2017 wordt West-Vlaanderen in de ruimtemonitor ingedeeld in negen subregio's: Brugge (Beernem, Blankenberge, Brugge, Damme, Jabbeke, Knokke-Heist, Oostkamp, Zedelgem, Zuienkerke), Ieper (Heuvelland, Ieper, Langemark-Poelkapelle, Lo-Reninge, Mesen, Poperinge, Vleteren, Zonnebeke), Kortrijk (Avelgem, Harelbeke, Kortrijk, Kuurne, Menen, Spiere-Helkijn, Wervik, Wevelgem, Zwevegem), Oostende (Bredene, De Haan, Gistel, Middelkerke, Oostende, Oudenburg), Roeselare (Ardooi, Hooglede, Ingelmunster, Izegem, Ledegem, Lendeledede, Moorslede, Roeselare, Staden), Tielt

(Meulebeke, Pittem, Ruiselede, Tielt, Wingene), Torhout (Ichtegem, Koekelare, Kortemark, Lichtervelde, Torhout), Veurne (Alveringem, De Panne, Diksmuide, Houthulst, Koksijde, Nieuwpoort, Veurne), Waregem (Anzegem, Deerlijk, Dentergem, Oostrozebeke, Waregem, Wielsbeke).

Ruimteproductiviteit

De verhouding van het aantal werkenden ten opzichte van het aantal hectare economisch bezette bodem. Algemeen beschouwd kan een hoge ruimteproductiviteit of een toename daarvan beschouwd worden als een duurzame ontwikkeling, met name het zuiniger of intensiever omgaan met de economische ruimte, zeker als die al bebouwd is.

Werkenden

Alle personen tussen 15 en 64 jaar met een hoofdjob als loontrekkende, zelfstandige of helper in een bepaalde regio.

3 Welvaart

1. **Geproduceerde welvaart**
2. **Beroepsbevolking**

1. GEPRODUCEERDE WELVAART

In de periode 2008-2017 groeide de toegevoegde waarde in West-Vlaanderen met 25,6% tot 40,4 miljard euro. Ruim de helft van deze toegevoegde waarde werd gerealiseerd in Kortrijk (27,1%) en Brugge (24,2%). Het grootste deel van de toegevoegde waarde werd in 2017 gerealiseerd door de handel, en dit in zowel West-Vlaanderen (48,5%), Vlaanderen als België (beiden 52,9%). Tussen 2008 en 2017 groeide de beloning per werknemer in West-Vlaanderen sterker dan de toegevoegde waarde per werknemer, waardoor het loonaandeel in de toegevoegde waarde toenam. In Vlaanderen en België zien we in dezelfde periode een afname van het loonaandeel in de toegevoegde waarde. De gemiddelde jaarlijkse economische groei was in de periode 2008-2017 in West-Vlaanderen (1,1%) iets groter dan in België (1%), maar kleiner dan in Vlaanderen (1,4%). Tussen 2008 en 2017 groeide het BBP per inwoner in West-Vlaanderen (+22,2%) sterker dan in Vlaanderen (+20,2%) en België (+17%) zodat West-Vlaanderen de kloof wat kon verkleinen.

Tabel 3.1.1: Bruto toegevoegde waarde tegen lopende prijzen (miljoen euro), West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België, 2008-2017.

	2008	2017	Evolutie 2008-2017
West-Vlaanderen	32.153	40.400	+25,6%
Vlaams Gewest	183.140	231.873	+26,6%
België	317.009	391.877	+23,6%

Bron: NBB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

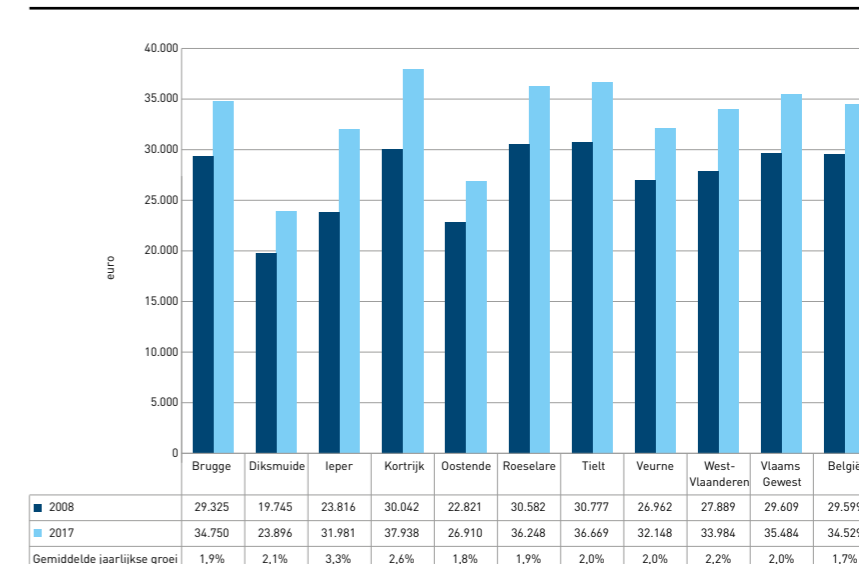
Tussen 2008 en 2017 groeide de toegevoegde waarde in West-Vlaanderen sterker dan in België, maar iets minder sterk dan in Vlaanderen. Hierdoor daalde het West-Vlaamse aandeel in het Vlaamse totaal van 17,6% tot 17,4%.

Binnen West-Vlaanderen werd in 2017 ruim de helft van de toegevoegde waarde gerealiseerd in Kortrijk (27,1%) en Brugge (24,2%). Roeselare volgt op geruime afstand op de derde plaats (13,6%). Onderaan de rangschikking vinden we Diksmuide (3%) en Veurne (4,9%). In de periode 2008-2017 steeg de bruto toegevoegde waarde het sterkst in Ieper (+35,5%); in Brugge (+21%) was de toename het kleinst.

In de periode 2008-2017 groeide de toegevoegde waarde per inwoner in West-Vlaanderen (+21,9%) sterker dan in Vlaanderen (+19,8%) en België (+16,7%), waardoor West-Vlaanderen de kloof met Vlaanderen en België ietwat kon dichten.

Op arrondissementeel niveau was de toegevoegde waarde per inwoner in 2008 het grootst in Tielt, gevolgd door Roeselare en Kortrijk. In de periode 2008-2017 groeide de toegevoegde waarde per inwoner het traagst in Oostende (+17,9%), Roeselare en Brugge (beiden +18,5%). Dankzij een sterke groei (+26,3%) klom Kortrijk in 2017 naar de eerste plaats. Alleen in Ieper (+34,3%) steeg de toegevoegde waarde per inwoner tussen 2008 en 2017 nog sterker dan in Kortrijk.

Figuur 3.1.1: Evolutie van de bruto toegevoegde waarde tegen lopende prijzen per inwoner, arrondissementen van West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België, 2008-2017.



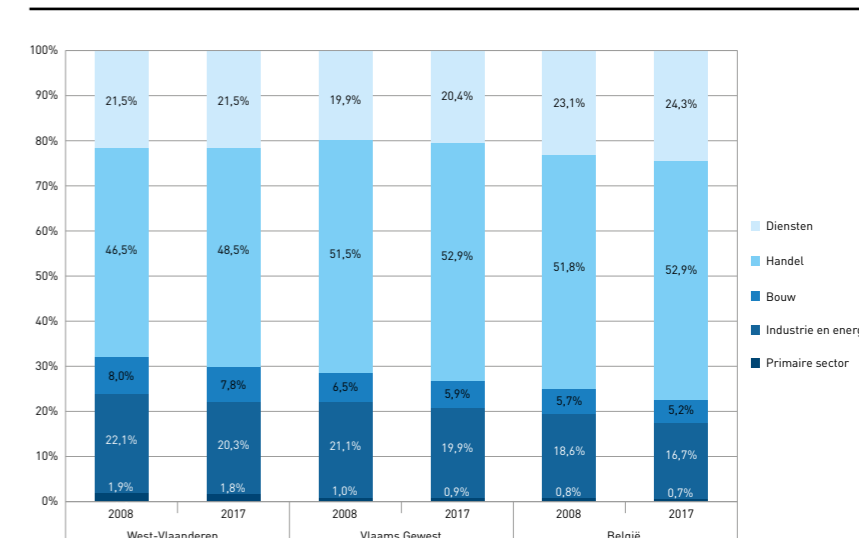
Bron: NBB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

In 2017 werd het grootste deel van de toegevoegde waarde in zowel West-Vlaanderen, Vlaanderen als België gerealiseerd door de handel, gevolgd door de diensten, de industrie, de bouwsector en de primaire sector.

Het verschil tussen West-Vlaanderen enerzijds en Vlaanderen en België anderzijds is het grootst bij de handel; het aandeel van deze sector in de totale toegevoegde waarde is in West-Vlaanderen een stuk kleiner dan in Vlaanderen en België. Tussen 2008 en 2017 daalden op elk geografisch niveau de aandelen van de primaire sector, de industrie en de bouw ten voordele van het aandeel van de handel. In Vlaanderen en België steeg ook het aandeel van de diensten; in West-Vlaanderen bleef dat status quo.

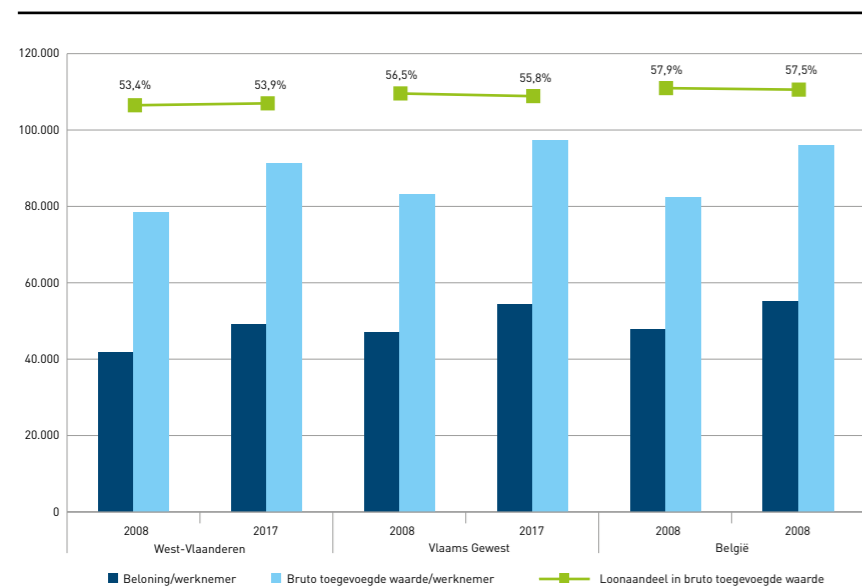
In elk West-Vlaams arrondissement werd in 2017 het grootste deel van de toegevoegde waarde gerealiseerd door de handel. In Ieper, Kortrijk, Roeselare en Tielt realiseert de industrie een merkbaar groter deel van de toegevoegde waarde dan de diensten; in de andere arrondissementen staan de diensten op de tweede plaats, gevolgd door de industrie.

Figuur 3.1.2: Evolutie van de bruto toegevoegde waarde tegen lopende prijzen naar sector, West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België, 2008-2017.



Bron: NBB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 3.1.3: Evolutie van de loonkost en de arbeidsproductiviteit, West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België, 2008-2017.



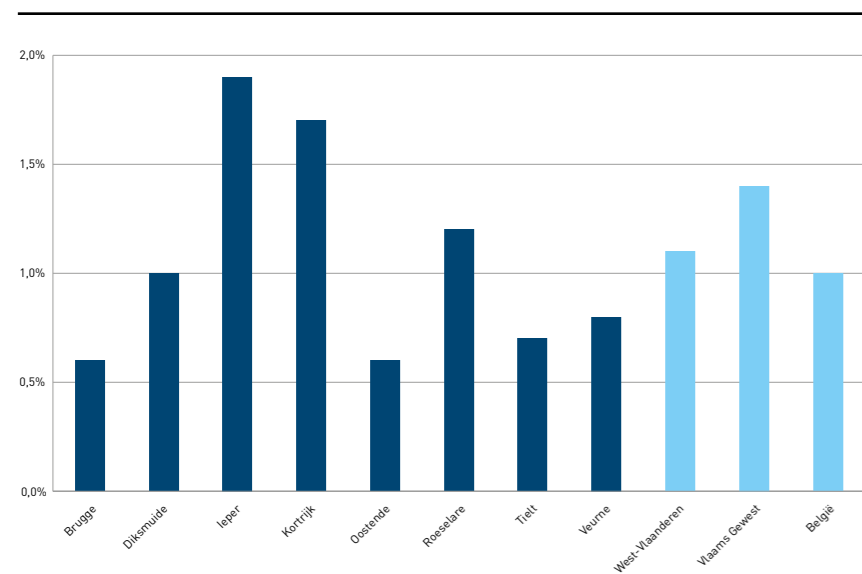
Bron: NBB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

In 2017 lag de toegevoegde waarde per werknemer (arbeidsproductiviteit) in West-Vlaanderen onder het Vlaamse en Belgische cijfer. Het feit dat West-Vlaanderen relatief meer kmo's - met een lagere arbeidsproductiviteit - telt dan gemiddeld in Vlaanderen speelt hierbij een rol. Ook bij de beloning per werknemer (loonkost) was dit het geval, en nog in grotere mate, waardoor het loonaandeel in de toegevoegde waarde in West-Vlaanderen onder het Vlaamse en Belgische gemiddelde ligt.

Tussen 2008 en 2017 groeide de loonkost in West-Vlaanderen sterker dan de arbeidsproductiviteit, waardoor het loonaandeel in de toegevoegde waarde toenam. In Vlaanderen en België groeide de arbeidsproductiviteit het sterkst met een dalend loonaandeel in de toegevoegde waarde tot gevolg.

Binnen West-Vlaanderen was het loonaandeel in de bruto toegevoegde waarde in 2017 het grootst in Roeselare (57,4%) en Brugge (56,7%); in Veurne was de verhouding het kleinst (45,2%). Met uitzondering van Ieper, Kortrijk en Oostende steeg het loonaandeel in de toegevoegde waarde in de periode 2008-2017 in elk West-Vlaams arrondissement.

Figuur 3.1.4: Gemiddelde jaarlijkse economische groei aan de hand van de bruto toegevoegde waarde tegen vaste prijzen, arrondissementen van West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België, 2008-2017 (a).



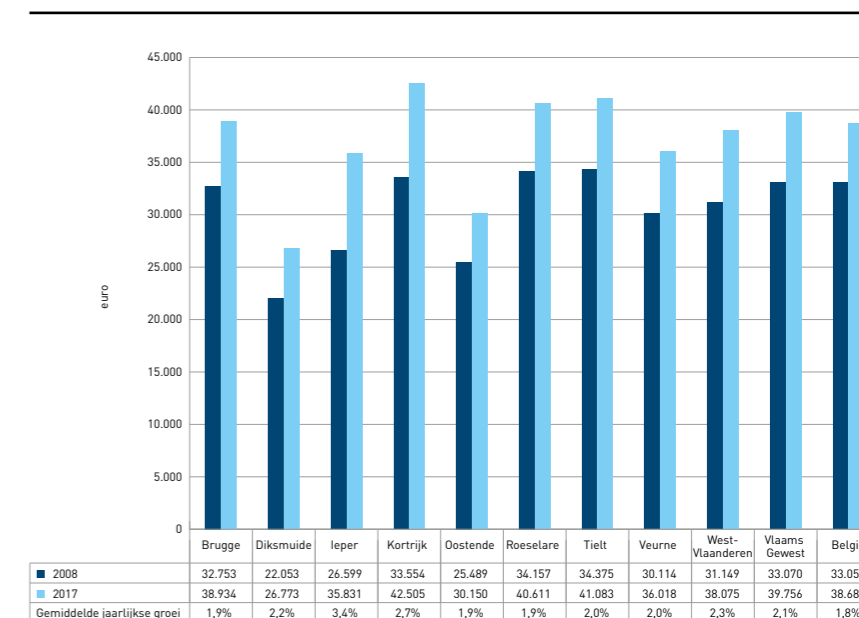
(a) De reeks in vaste prijzen wordt uitgedrukt in kettingeuro's (referentiejaar 2016).

Bron: NBB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

In de periode 2008-2017 groeide het BBP per inwoner in West-Vlaanderen (+22,2%) sterker dan in Vlaanderen (+20,2%) en België (+17%) waardoor West-Vlaanderen de kloof wat kon verkleinen.

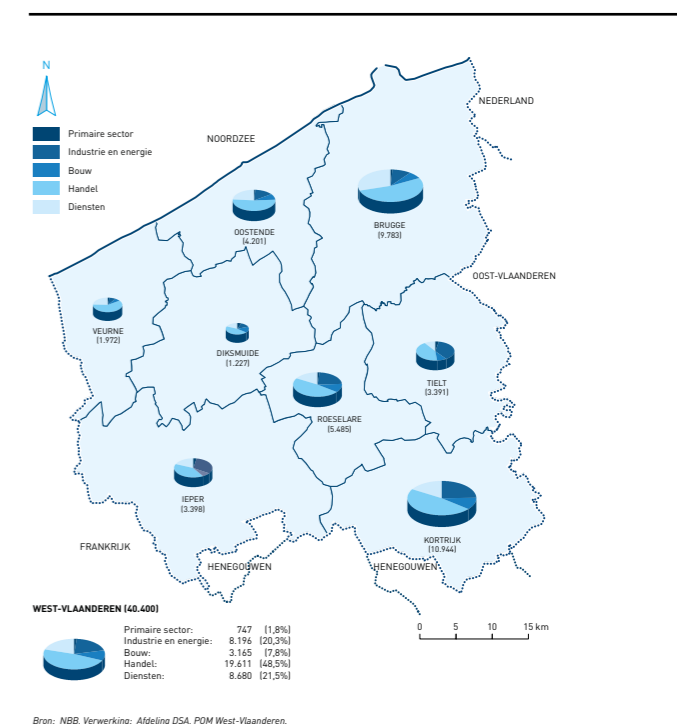
In 2008 stonden Tielt, Roeselare en Kortrijk op kop wat betreft het BBP per inwoner. Doordat de toename van het BBP per inwoner in de periode 2008-2017 in Kortrijk (+26,7%) duidelijk groter was dan in Tielt (+19,5%) en Roeselare (+18,9%), sprong Kortrijk in 2017 over Tielt en Roeselare naar de eerste plaats. Ieper (+34,7%) was het enige West-Vlaamse arrondissement waar het BBP per inwoner nog sterker steeg dan in Kortrijk.

Figuur 3.1.5: Evolutie van het BBP per inwoner, arrondissementen van West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België, 2008-2017.



Bron: NBB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 3.1.1: Bruto toegevoegde waarde tegen lopende prijzen (miljoen euro) naar sector, arrondissementen van West-Vlaanderen, 2017.



Bron: NBB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Bron: NBB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

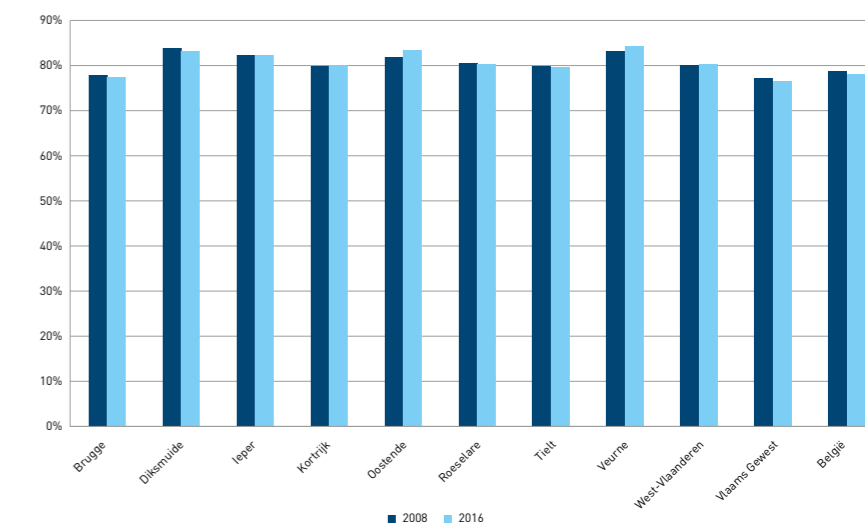
2. VERDIENDE WELVAART

Na correctie voor belastingen, netto sociale uitkeringen en netto overige inkomensoverdrachten bleef in 2016 in West-Vlaanderen 80,3% van het primaire inkomen beschikbaar, wat meer is dan in België (78,2%) en Vlaanderen (76,6%). In de periode 2008-2016 groeide het beschikbaar inkomen per inwoner in West-Vlaanderen (+8,3%) duidelijk sterker dan in Vlaanderen (+6,4%) en België (+6,1%).

In 2016 bleef in West-Vlaanderen 80,3% van het primaire inkomen beschikbaar, wat meer is dan in België (78,2%) en Vlaanderen (76,6%). In vergelijking met 2008 lag het beschikbare aandeel van het primaire inkomen in West-Vlaanderen in 2016 iets hoger; in Vlaanderen en België was er daarentegen een lichte afname.

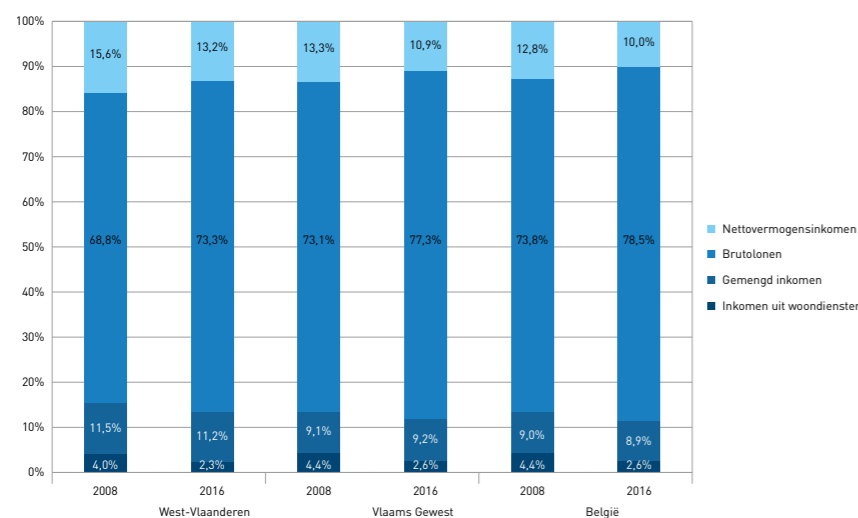
In Veurne was de secundaire inkomensverdeling in 2016 het kleinst en bleef 84,3% van het primaire inkomen beschikbaar; in Brugge was de inkomensverdeling het grootst en bleef slechts 77,5% van het primaire inkomen beschikbaar. In Kortrijk, Veurne en Oostende was het aandeel van het primaire inkomen dat na inkomensverdeling beschikbaar was in 2016 hoger dan in 2008.

Figuur 3.2.2: Aandeel beschikbaar inkomen in het primair inkomen, arrondissementen van West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België, 2008-2016.



Bron: NBB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 3.2.1: Primair inkomen tegen lopende prijzen (miljoen euro) naar bron, West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België, 2008-2016.



Bron: NBB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

In 2016 vertegenwoordigden de brutolonen in West-Vlaanderen 73,3% van het primaire inkomen. In Vlaanderen en België is het belang van de brutolonen in het primaire inkomen nog een stuk groter. Het gemengd inkomen volgt na het nettovermogensinkomen op de derde plaats en is in West-Vlaanderen duidelijk belangrijker dan in Vlaanderen en België. Het feit dat West-Vlaanderen merkelijk meer zelfstandigen en helpers telt per 1.000 inwoners dan Vlaanderen en België speelt hierbij een rol.

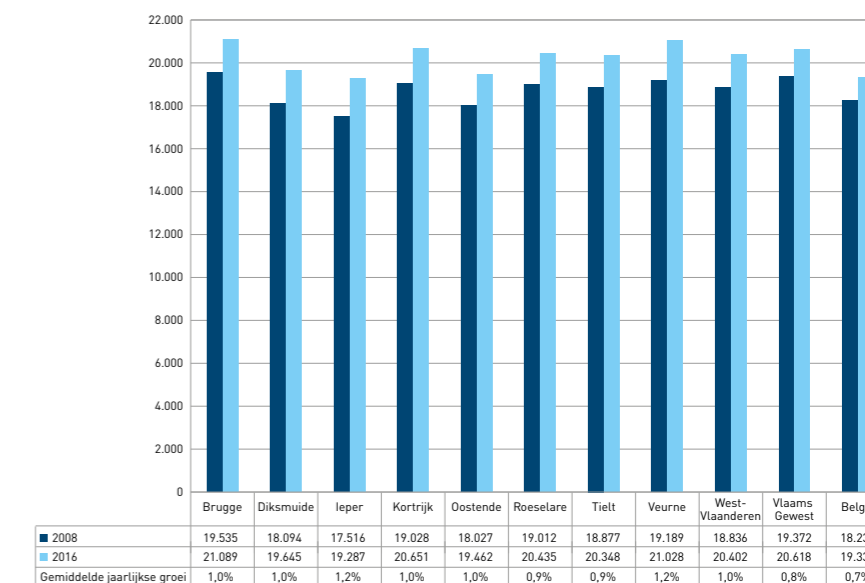
In de periode 2008-2016 nam het belang van de brutolonen in het primaire inkomen zowel in West-Vlaanderen, Vlaanderen als België sterk toe en dit ten nadele van de andere inkomenscategorieën.

In de periode 2008-2016 groeide het beschikbaar inkomen per inwoner in West-Vlaanderen (+8,3%) duidelijk sterker dan in Vlaanderen (+6,4%) en België (+6,1%). Hierdoor kon West-Vlaanderen de kloof met Vlaanderen aanzienlijk verkleinen en het verschil met België vergroten.

Door herverdelingseffecten zijn de verschillen tussen de West-Vlaamse arrondissementen bij het beschikbaar inkomen per inwoner minder groot dan bij het BBP per inwoner.

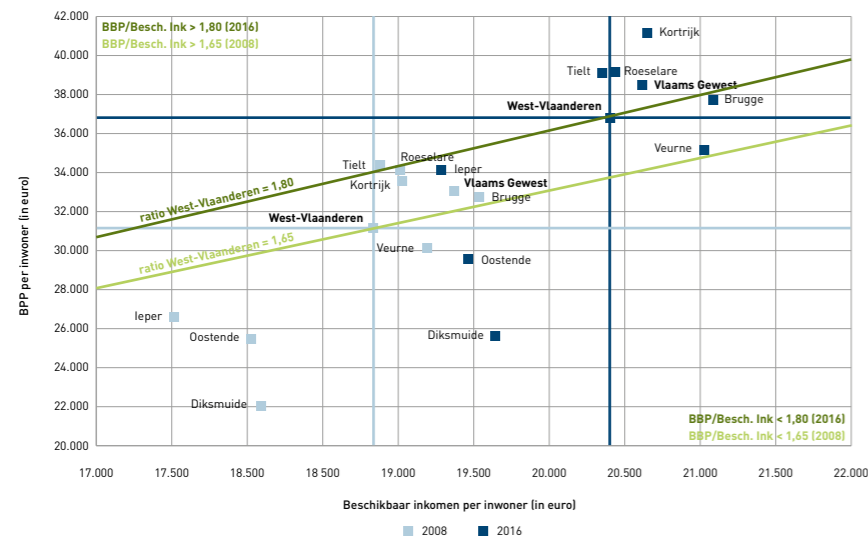
In 2008 en 2016 was het beschikbaar inkomen per inwoner het grootst in Brugge en Veurne. Ondanks het feit dat Ieper in de periode 2008-2016 de sterkste groei liet optekenen (+10,1%) bleef het ook in 2016 onderaan de rangschikking staan.

Figuur 3.2.3: Evolutie van het beschikbaar inkomen per inwoner, arrondissementen van West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België, 2008-2016.



Bron: NBB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 3.2.4: Relatie tussen de geproduceerde en verdiende welvaart, arrondissementen van West-Vlaanderen en Vlaams Gewest, 2008 en 2016.



Bron: NBB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

De verhouding tussen het BBP per inwoner en het beschikbaar inkomen per inwoner evolueerde in West-Vlaanderen van 1,65 in 2008 naar 1,80 in 2016. De geproduceerde welvaart steeg bijgevolg sneller dan de verdiende welvaart.

In Tielt, Roeselare en Kortrijk was zowel in 2008 als 2016 de kloof tussen de geproduceerde en de verdiende welvaart groter dan gemiddeld in West-Vlaanderen.

Op vlak van het beschikbaar inkomen per inwoner konden alle West-Vlaamse arrondissementen in de periode 2008-2016 hun positie ten opzichte van het Vlaamse Gewest verbeteren. Bij het BBP per inwoner gingen enkel Leper en Kortrijk er op vooruit ten opzichte van het Vlaamse Gewest.

Beschikbaar inkomen per inwoner

Een maatstaf voor het meten van de verdiende welvaart van een regio of de welvaart van de inwoners van een regio. Het beschikbaar inkomen is het primaire inkomen verminderd met de belastingen op inkomen en vermeerderd met de netto sociale uitkeringen en netto inkomensoverdrachten.

Bruto Binnenlands Product (BBP) per inwoner

Een maatstaf voor het meten van de geproduceerde of voortgebrachte economische welvaart in een land of een regio. Het BBP wordt samengesteld door bij de bruto toegevoegde waarde tegen basisprijzen de productgebonden belastingen op productie en invoer op te tellen en de productgebonden subsidies op productie en invoer af te trekken.

Bruto toegevoegde waarde

Dit is het bedrag dat de productiefactoren aan de waarde van de verbruikte goederen en diensten toevoegen en is gelijk aan het verschil tussen de waarde van de geproduceerde goederen en diensten en de waarde van de in het productieproces verbruikte goederen en diensten. De bruto toegevoegde waarde kan ook beschouwd worden als de som van de vergoedingen voor de primaire productiefactoren die ingeschakeld zijn in het productieproces (lonen, wedden, kapitaalinkomen, winst enz.).

De waardering van de bruto toegevoegde waarde gebeurt tegen basisprijzen. Dat wil zeggen dat de productie niet de door de producent in rekening gebrachte belasting over de toegevoegde waarde omvat en ook niet mogelijke andere productgebonden belastingen zoals accijnzen. Wel zijn productgebonden subsidies inbegrepen.

Voor de geografische subindelingen in bedrijfstakken worden de gegevens in lopende prijzen opgemaakt. Enkel voor de totale bruto toegevoegde waarde is er een berekening in vaste prijzen. De reeks in vaste prijzen - die gebruikt wordt om de economische groei te berekenen - wordt uitgedrukt in kettingeuro's met als referentiejaar 2016. Via deze nieuwe berekeningsmethode wordt de recente economische groei juist berekend. Voor meer informatie verwijzen we naar:

www.nbb.be/doc/dq/n/method/b_overhn05.pdf

Primair inkomen

Het primair inkomen is de som van de brutolonen, het nettovermogensinkomen, het gemengd inkomen en het inkomen uit woondiensten.

Het nettovermogensinkomen is het verschil tussen ontvangen interesten en dividenden en betaalde interesten op kredieten en pachtgelden. Het gemengd inkomen bestaat uit de verdiensten van zelfstandigen (inclusief winst) en het inkomen dat gezinnen halen uit de verhuur van woningen. Het inkomen uit woondiensten is de toegerekende huur uit woningen die de gezinnen voor eigen gebruik betrekken.

Definitie en methodologie

4 Arbeidsmarkt en opleiding

1. Tewerkstelling
2. Werkloosheid
3. Vacatures
4. Opleiding

1. TEWERKSTELLING

A. BEZOLDIGDEN

Kortrijk (27,5%) en Brugge (24,9%) telden op 31 december 2017 ruim de helft van de 425.462 werknemers in West-Vlaanderen. De tertiaire (38,2%) en quartaire (35,1%) sector vertegenwoordigden bijna drie kwart van alle werknemers in West-Vlaanderen. Van alle loontrekkende jobs in West-Vlaanderen werd 54,1% ingevuld door bedienden en 45,9% door arbeiders. In de periode 2012-2016 daalde het aandeel werknemers jonger dan 30 jaar van 21,8% naar 21,4% en steeg het aandeel 50-plussers van 25,3% naar 28,9%. In West-Vlaanderen was 45,5% van alle werknemers actief in een vestiging met minder dan 50 werknemers. Van alle werknemers in West-Vlaanderen in 2016 woonden er 52.305 (of 12,8%) niet in West-Vlaanderen. Omgekeerd hadden 62.477 West-Vlamingen (of 14,9%) een job als loontrekkende buiten West-Vlaanderen.

Tabel 4.1.1: Evolutie van de bezoldigde tewerkstelling in West-Vlaanderen, het Vlaamse Gewest en België, 31 december 2016 en 31 december 2017.

	31/12/2016	31/12/2017	Evolutie 2016-2017
West-Vlaanderen	418.932	425.462	+1,6%
Vlaams Gewest	2.254.310	2.296.340	+1,9%
België	3.910.430	3.972.943	+1,6%

Bron: Gedecentraliseerde statistieken RSZ, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

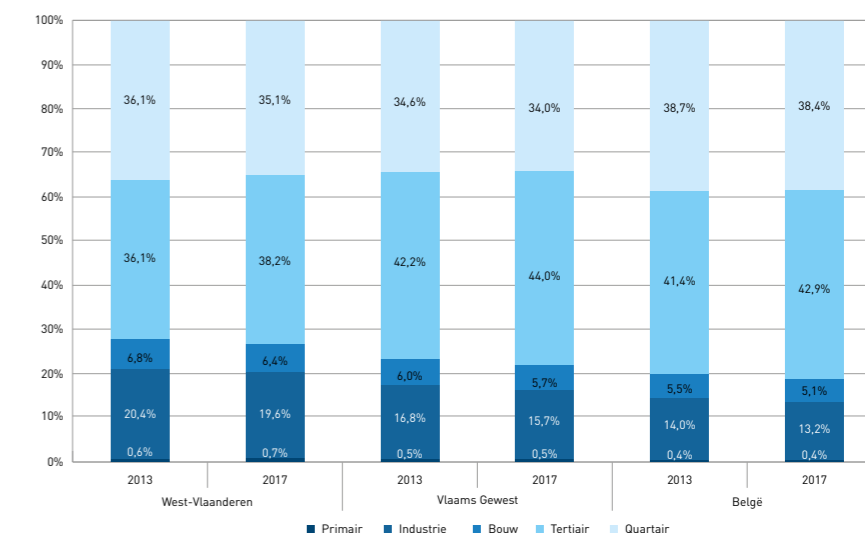
In West-Vlaanderen was de toename van het aantal werknemers in de periode 2016-2017 even groot als gemiddeld in België, maar iets kleiner dan in Vlaanderen. Het West-Vlaamse aandeel in het Vlaamse totaal kende hierdoor een minieme afname van 18,6% tot 18,5%.

Kortrijk (27,5%) en Brugge (24,9%) vertegenwoordigden in 2017 ruim de helft van alle werknemers in West-Vlaanderen; Diksmuide (2,9%) en Veurne (4,3%) telden het minst loontrekkenden. Zes West-Vlaamse arrondissementen telden eind 2017 meer loontrekkenden dan eind 2016; in Kortrijk (+2.152 of +1,9%) was de toename in absolute termen het grootst, in Roeselare (+1.596 of +2,5%) was de relatieve toename het grootst. Veurne zag het aantal loontrekkenden in de periode 2016-2017 dalen met 1,6% (-299 werknemers); in Oostende bleef het aantal werknemers nagenoeg status quo (-8 werknemers).

Met 38,2% van de bezoldigden was de tertiaire sector in West-Vlaanderen eind 2017 duidelijk minder sterk vertegenwoordigd dan in Vlaanderen (44%) en België (42,9%). Het aandeel werknemers in de quartaire sector was in West-Vlaanderen (35,1%) groter dan in Vlaanderen (34%), maar kleiner dan in België (38,4%). De loontrekkenden in de industrie zijn in West-Vlaanderen (19,6%) veel sterker vertegenwoordigd dan in Vlaanderen (15,7%) en België (13,2%). In zowel West-Vlaanderen, Vlaanderen als België zijn de bouw en de primaire sector de kleinste sectoren.

In de periode 2013-2017 zagen West-Vlaanderen, Vlaanderen en België het aandeel werknemers in de tertiaire sector toenemen ten koste van de industrie, de bouw en de quartaire sector. In Vlaanderen en België bleef het aandeel werknemers in de primaire sector ongewijzigd; in West-Vlaanderen was er een minieme toename.

Figuur 4.1.1: Evolutie van de bezoldigde tewerkstelling naar sector in West-Vlaanderen, het Vlaamse Gewest en België, 31 december 2013 – 31 december 2017.

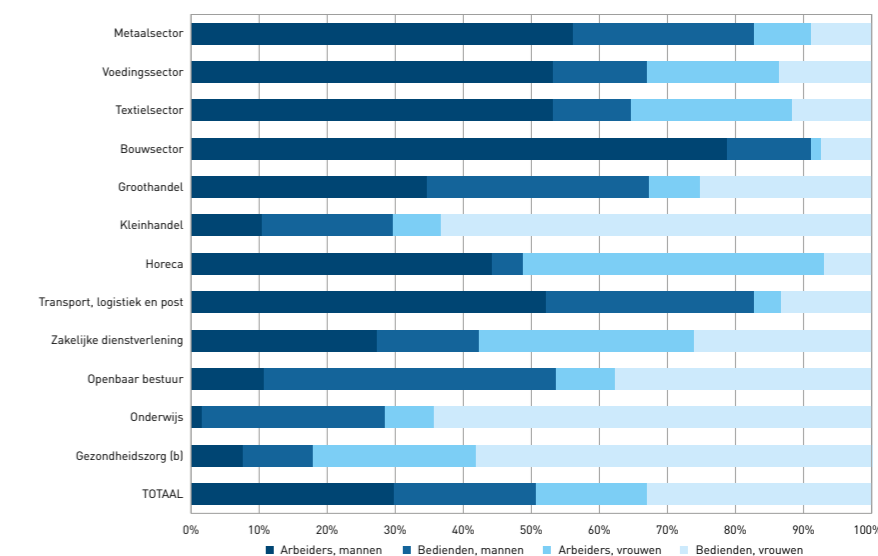


Bron: Gedecentraliseerde statistieken RSZ, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Eind 2017 telde West-Vlaanderen iets meer mannelijke dan vrouwelijke werknemers (50,7% ten opzichte van 49,3%). Hiermee is de gender-segregatie kleiner dan eind 2013 (51,2% mannen ten opzichte van 48,8% vrouwen). In de sectoren bouw (91,1%), metaal (82,7%) en transport (82,6%) zijn mannelijke werknemers het sterkst vertegenwoordigd. De sectoren gezondheidszorg (82,2%), onderwijs (71,6%) en kleinhandel (70,3%) tellen vooral vrouwelijke loontrekkenden.

Van alle loontrekkende jobs in West-Vlaanderen eind 2017 werd 54,1% ingevuld door bedienden en 45,9% door arbeiders. In 2013 was de verdeling bedienden/arbeiders 53,5%/46,5%. In de sectoren horeca (88,5%), bouw (80,1%), textiel (76,7%) en voeding (72,3%) heeft de overgrote meerderheid van alle werknemers een arbeidersstatuut; in de sectoren onderwijs (91,3%), kleinhandel (82,7%) en openbaar bestuur (80,7%) daarentegen zijn de werknemers met een bediendenstatuut het sterkst vertegenwoordigd.

Figuur 4.1.2: Verdeling van de bezoldigde tewerkstelling naar geslacht, arbeiders en bedienden (a), in de grootste sectoren in West-Vlaanderen, 31 december 2017.

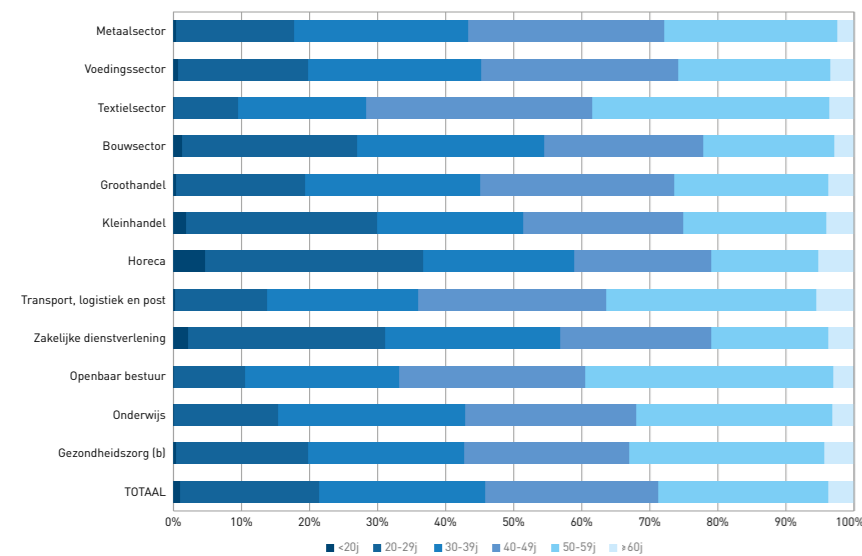


(a) Inclusief ambtenaren.

(b) Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening.

Bron: Gedecentraliseerde statistieken RSZ, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 4.1.3: Verdeling van de bezoldigde tewerkstelling naar leeftijd in de grootste sectoren in West-Vlaanderen, 31 december 2016 (a).

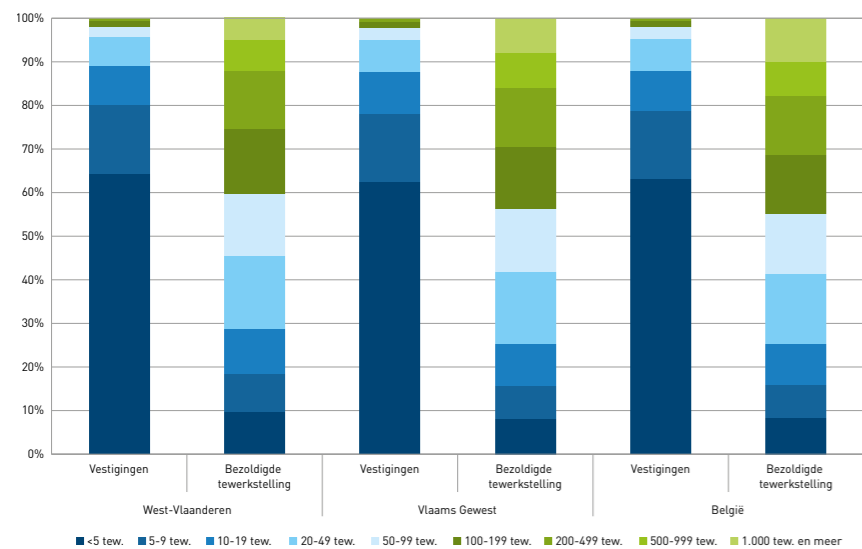


(a) Bij de opmaak van deze publicatie waren de RSZ- en RSZPPO-gegevens voor 31 december 2017 nog niet beschikbaar in de kubus.

(b) Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening.

Bron: Kubus POM West-Vlaanderen o.b.v. RSZ en RSZPPO, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 4.1.4: Verdeling van het aantal vestigingen en de bezoldigde tewerkstelling naar grootteklasse in West-Vlaanderen, het Vlaamse Gewest en België, 31 december 2017.



Bron: Gedecentraliseerde statistieken RSZ, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Eind 2016 was 21,4% van de werknemers in West-Vlaanderen jonger dan 30 jaar, wat iets minder is dan eind 2012 (21,8%). De werknemers van 50 jaar en ouder waren in 2016 duidelijk sterker vertegenwoordigd dan in 2012 (28,9% ten opzichte van 25,3%).

In de sectoren horeca (36,5%), zakelijke dienstverlening (31,1%) en kleinhandel (29,9%) ligt het percentage werknemers jonger dan 30 jaar een stuk hoger dan gemiddeld. In deze sectoren is ook het aandeel min 20-jarigen het grootst. In de sectoren textiel (9,6%), openbaar bestuur (10,4%) en transport (13,7%) is het aandeel werknemers jonger dan 30 jaar het kleinst.

Ruim een derde van de werknemers in de sectoren openbaar bestuur (39,5%), textiel (38,4%) en transport (36,3%) is ouder dan 50 jaar. De sectoren zakelijke dienstverlening (20,9%), horeca (21,1%) en bouw (22,2%) tellen het minst 50-plussers in hun personeelsbestand.

Eind 2017 telde 95,6% van alle vestigingen in West-Vlaanderen minder dan 50 werknemers. In deze kleine vestigingen was 45,5% van alle werknemers actief. Vlaanderen en België tellen relatief iets minder kleine vestigingen (respectievelijk 94,9% en 95,2%) en duidelijk minder werknemers (respectievelijk 41,7% en 41,4%) in kleine vestigingen.

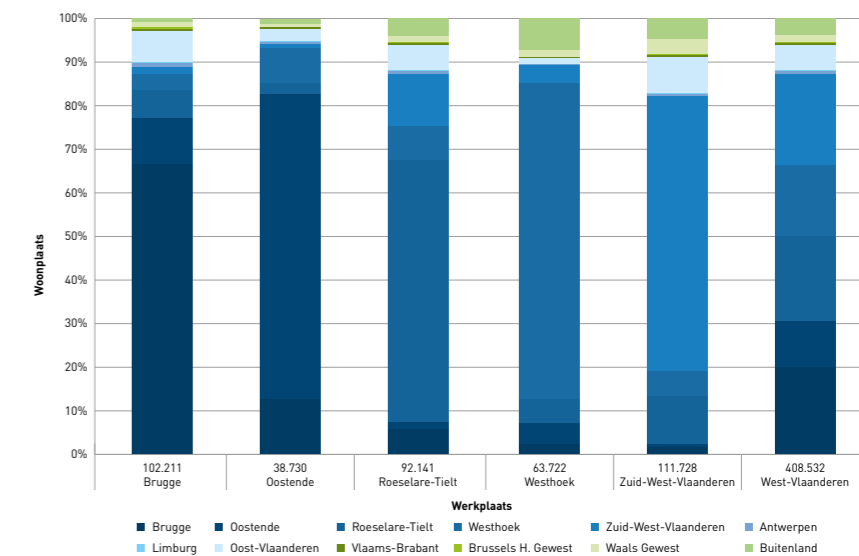
De vestigingen met 50 tot 200 werknemers vertegenwoordigden in West-Vlaanderen 3,7% van alle vestigingen, wat iets minder is dan in Vlaanderen (4,3%) en België (4%). Toch telde West-Vlaanderen (29%) relatief meer werknemers in middelgrote vestigingen dan Vlaanderen (28,5%) en België (27,2%).

Het aandeel vestigingen met meer dan 200 werknemers is in West-Vlaanderen (0,7%) nagenoeg even groot als in Vlaanderen en België (beiden 0,8%), maar het aandeel werknemers in deze grote vestigingen is in West-Vlaanderen (25,5%) wel duidelijk kleiner (respectievelijk 29,8% en 31,5%).

Van alle werknemers in West-Vlaanderen in 2016 woonden er 52.305 (of 12,8%) niet in West-Vlaanderen. De meerderheid hiervan was afkomstig uit Oost-Vlaanderen (45,2%) en het buitenland (29,8%). Bijna drie kwart (74,8%) van de werknemers uit het buitenland woont in Frankrijk.

Voor de overgrote meerderheid van de loontrekkenden in West-Vlaanderen geldt dat de werkregio dezelfde is als de woonregio. De grensregio's Zuid-West-Vlaanderen (8,2%), Brugge (7%) en Roeselare-Tielt (5,9%) trekken relatief meer Oost-Vlaamse werknemers aan dan gemiddeld in West-Vlaanderen (5,8%). Van alle werknemers in Zuid-West-Vlaanderen was 3,5% woonachtig in het Waalse Gewest. De pendel vanuit het buitenland, voornamelijk Frankrijk, is het grootst naar de Westhoek (7,5%), Zuid-West-Vlaanderen (4,7%) en Roeselare-Tielt (4,3%).

Figuur 4.1.5: Inkomende pendel bij loontrekkenden, regio's van West-Vlaanderen, 2016.

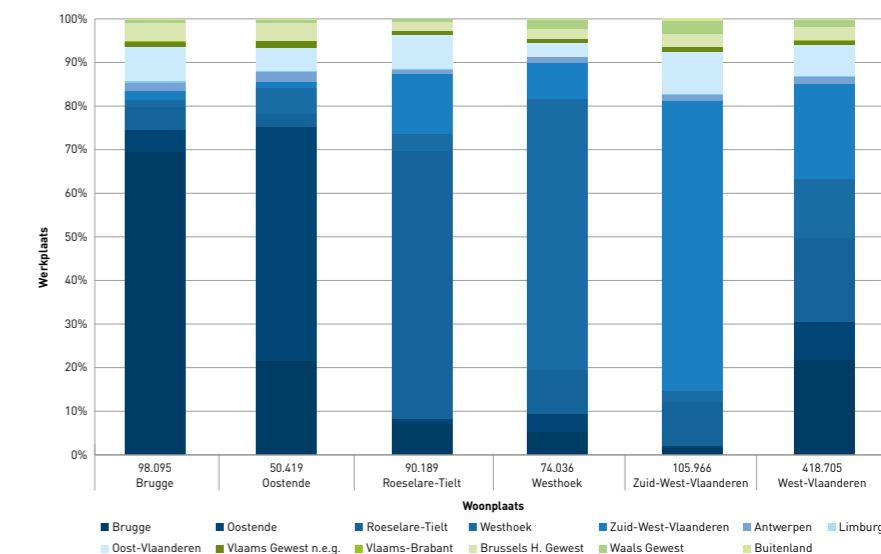


Bron: Vlaamse Arbeidsrekening, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

In 2016 waren er 62.477 West-Vlamingen (of 14,9%) aan de slag als loontrekkende buiten West-Vlaanderen. Hiervan pendelde 47,8% naar Oost-Vlaanderen en 20,2% naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

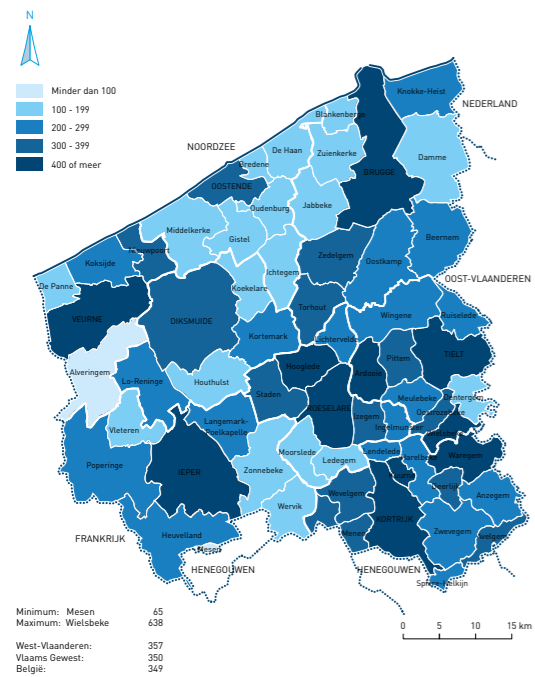
In alle West-Vlaamse regio's geldt voor de meerderheid van alle werknemers dat de woonregio dezelfde is als de werkregio. Vanuit de grensregio's Zuid-West-Vlaanderen (9,7%), Brugge (7,8%) en Roeselare-Tielt (7,7%) pendelden relatief meer werknemers richting Oost-Vlaanderen dan gemiddeld in West-Vlaanderen (7,1%). In Zuid-West-Vlaanderen (3,1%) en de Westhoek (2%) ligt het aandeel werknemers dat in het Waalse Gewest aan de slag gaat duidelijk het verst boven het West-Vlaamse gemiddelde (1,5%). Het aantal werknemers dat respectievelijk naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Antwerpen pendelt is het grootst in Brugge (4,2% en 2%) en Oostende (4,1% en 2,2%).

Figuur 4.1.6: Uitgaande pendel bij loontrekkenden, regio's van West-Vlaanderen, 2016.



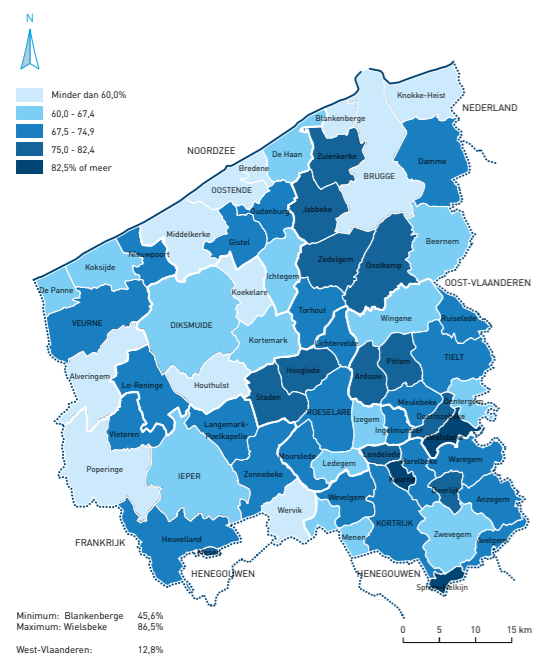
Bron: Vlaamse Arbeidsrekening, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 4.1.1: Bezoldigden per 1.000 inwoners, gemeenten van West-Vlaanderen, 31 december 2017.



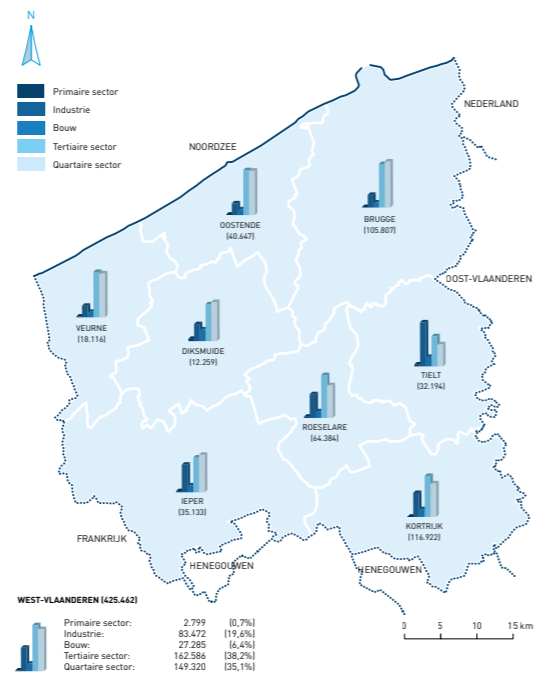
Bron: Gedecentraliseerde statistieken RSZ, FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 4.1.3: Inkomende pendelintensiteit bij loontrekkenden, gemeenten van West-Vlaanderen, 2016.



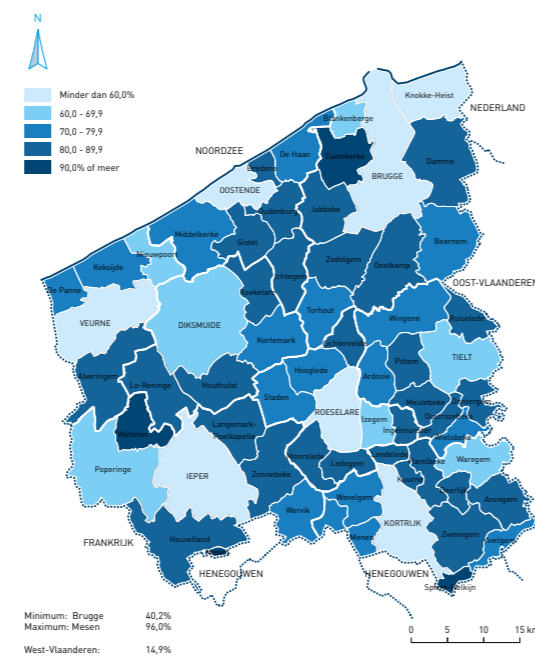
Bron: Vlaamse Arbeidsrekening, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 4.1.2: Verdeling van bezoldigden naar sector, arrondissementen van West-Vlaanderen, 31 december 2017.



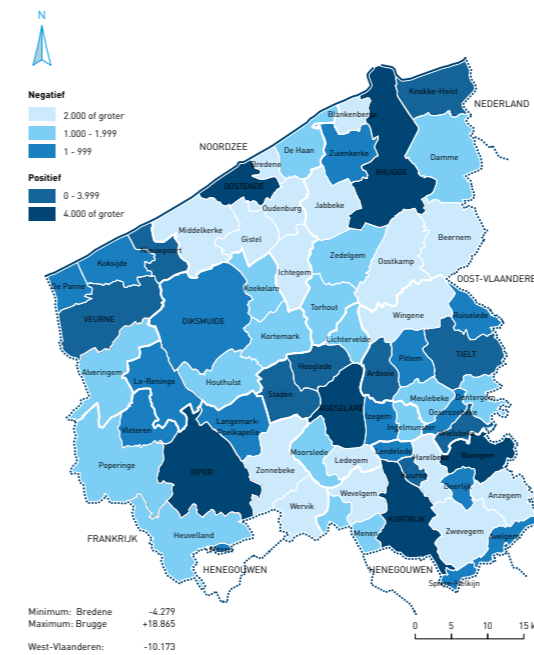
Bron: Gedecentraliseerde statistieken RSZ, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 4.1.4: Uitgaande pendelintensiteit bij loontrekkenden, gemeenten van West-Vlaanderen, 2016.



Bron: Vlaamse Arbeidsrekening, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 4.1.5: Pendelsaldo bij loontrekkenden, gemeenten van West-Vlaanderen, 2016.



Bron: Vlaamse Arbeidsrekening, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

B. GRENSARBEID

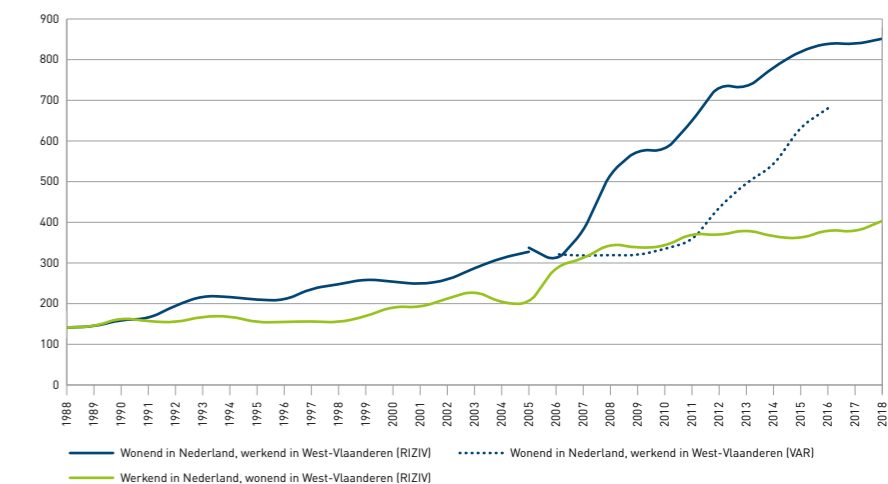
Eind juni 2018 werkten 6.215 Franse grensarbeiders in West-Vlaanderen en gingen 787 West-Vlaamse grensarbeiders werken in Frankrijk. De grensarbeidersstroom tussen Frankrijk en West-Vlaanderen is in beide richtingen het grootst in Kortrijk. Op 30 juni 2018 telde West-Vlaanderen 853 Nederlandse grensarbeiders. Omgekeerd gingen 405 West-Vlaamse grensarbeiders werken in Nederland. Tussen Nederland en West-Vlaanderen is de grensarbeidersstroom in beide richtingen het grootst in Brugge.

De grensarbeidersstroom tussen Nederland en West-Vlaanderen is veel beperkter in omvang dan deze tussen Frankrijk en West-Vlaanderen.

In juni 2018 telde West-Vlaanderen 14 Nederlandse grensarbeiders (of +1,7%) meer dan in juni 2017. Bijna de helft (49,7%) van de in totaal 853 Nederlanders die in West-Vlaanderen werkten, was actief in Brugge; 38,6% was aan de slag in Kortrijk. Volgens de VAR-cijfers ligt het aantal Nederlanders dat in West-Vlaanderen komt werken lager dan volgens de RIZIV-cijfers.

Omgekeerd gingen in 2018 ook meer West-Vlamingen in Nederland werken dan in juni 2017 (+28 personen of +7,4%). Van de 405 West-Vlaamse grensarbeiders die in Nederland aan de slag zijn, woont 63% in Brugge, 13,8% in Oostende en 7,4% in Kortrijk.

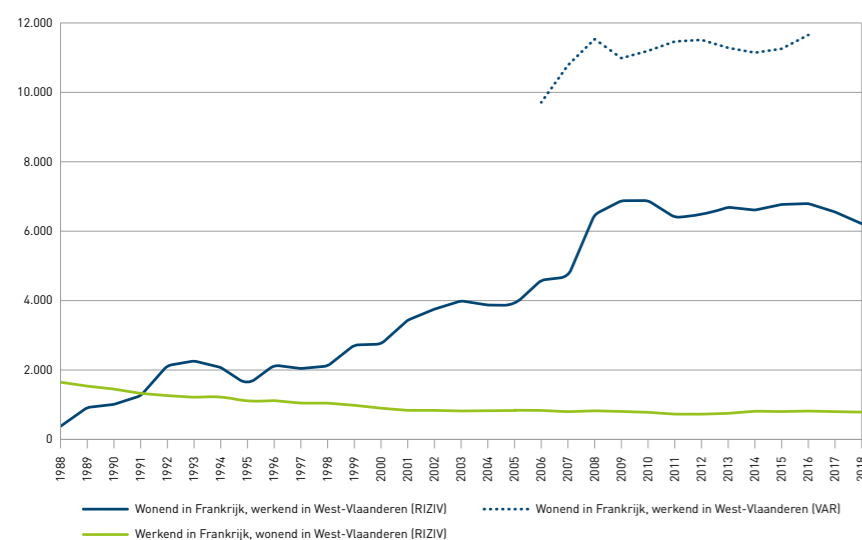
Figuur 4.1.8: Evolutie van de grensarbeid tussen Nederland en West-Vlaanderen, 1988-2018 (a).



(a) Vanaf 2005: inclusief zelfstandigen.

Bron: RIZIV, Vlaamse Arbeidsrekening, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 4.1.7: Evolutie van de grensarbeid tussen Frankrijk en West-Vlaanderen, 1988-2018 (a).



(a) Vanaf 2005: inclusief zelfstandigen.

Bron: RIZIV, Vlaamse Arbeidsrekening, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Net als in juni 2017 kende het aantal Franse grensarbeiders dat in West-Vlaanderen komt werken ook in juni 2018 een afname (-338 personen of -5,2%) in vergelijking met een jaar eerder. Van de in totaal 6.215 Franse grensarbeiders die op 30 juni 2018 in West-Vlaanderen werkten, was maar liefst 78,1% actief in Kortrijk. Volgens cijfers van de Vlaamse Arbeidsrekening (VAR) ligt het aantal Fransen dat in West-Vlaanderen komt werken nog een stuk hoger dan volgens de RIZIV-cijfers.

Op 30 juni 2018 gingen 787 West-Vlamingen werken in Frankrijk; dit zijn er 14 of 1,7% minder ten opzichte van eind juni 2017. Van de West-Vlaamse grensarbeiders die in Frankrijk werken, woont 52,2% in Kortrijk en 31,9% in Ieper.

C. ZELFSTANDIGEN

Op 31 december 2017 telde West-Vlaanderen 109.871 zelfstandigen en helpers; dit is 21,5% van het Vlaamse totaal. Brugge (24,8%) en Kortrijk (21,9%) telden samen bijna de helft van alle West-Vlaamse zelfstandigen en helpers. In West-Vlaanderen was het aandeel zelfstandigen en helpers in de tertiaire sector (61,3%) kleiner dan in België (62,7%) en Vlaanderen (63,8%). In de periode 2007-2017 steeg het aandeel West-Vlaamse zelfstandigen en helpers van 50 jaar en ouder van 39,3% tot 48,6%. In de loop van 2017 startten in West-Vlaanderen 11.007 personen een zelfstandige activiteit terwijl 5.779 personen hun activiteiten als zelfstandige of helper stop zetten. Van alle Vlaamse jobs in 2016 konden er 555.292 of 19,2% in West-Vlaanderen worden gesitueerd. Met 75 jobs per 100 inwoners lag de jobratio in West-Vlaanderen hoger dan in Vlaanderen (69,6) en België (67,8).

Tabel 4.1.2: Evolutie van het aantal zelfstandigen en helpers (a) in West-Vlaanderen, het Vlaamse Gewest en België, 31 december 2016 en 31 december 2017 (a).

	31/12/2016	31/12/2017	Evolutie 2016-2017
West-Vlaanderen	108.322	109.871	+1,4%
Vlaams Gewest	501.315	511.194	+2,0%
België	821.936	837.500	+1,9%

(a) Exclusief de zelfstandigen in bijberoep.

Bron: RSVZ, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

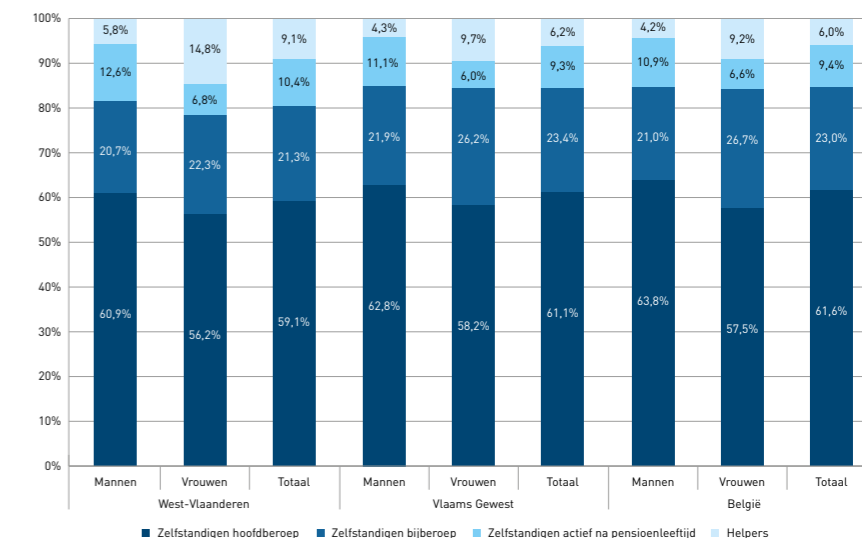
In de periode 2016-2017 steeg het aantal zelfstandigen en helpers in Vlaanderen sterker dan in West-Vlaanderen, waardoor het West-Vlaamse aandeel daalde van 21,6% tot 21,5%.

Op 31 december 2017 telden Brugge (24,8%) en Kortrijk (21,9%) samen 46,6% van alle zelfstandigen en helpers in West-Vlaanderen; in Veurne (6%) en Diksmuide (5,2%) was het percentage zelfstandigen en helpers het kleinst. Elk West-Vlaams arrondissement telde eind 2017 meer zelfstandigen en helpers dan eind 2016. In Veurne was de relatieve toename het grootst (+1,7%).

Eind 2017 telde West-Vlaanderen procentueel meer vrouwelijke zelfstandigen en helpers (36,7%) dan Vlaanderen (35,5%) en België (34,9%).

In zowel West-Vlaanderen, Vlaanderen als België vertegenwoordigen de zelfstandigen in hoofd- en bijberoep de grootste groepen, gevolgd door de zelfstandigen actief na pensioenleeftijd en de helpers. In West-Vlaanderen is het aandeel zelfstandigen in hoofd- en bijberoep kleiner en het aandeel zelfstandigen actief na pensioenleeftijd en vooral het aandeel helpers groter dan in Vlaanderen en België. Uit de verdeling naar geslacht blijkt dat dit vooral kan worden toegeschreven aan de vrouwelijke helpsters die in West-Vlaanderen duidelijk sterker vertegenwoordigd zijn dan in Vlaanderen en België.

Figuur 4.1.9: Aantal zelfstandigen en helpers naar aard van de activiteit en geslacht in West-Vlaanderen, het Vlaamse Gewest en België, 31 december 2017.

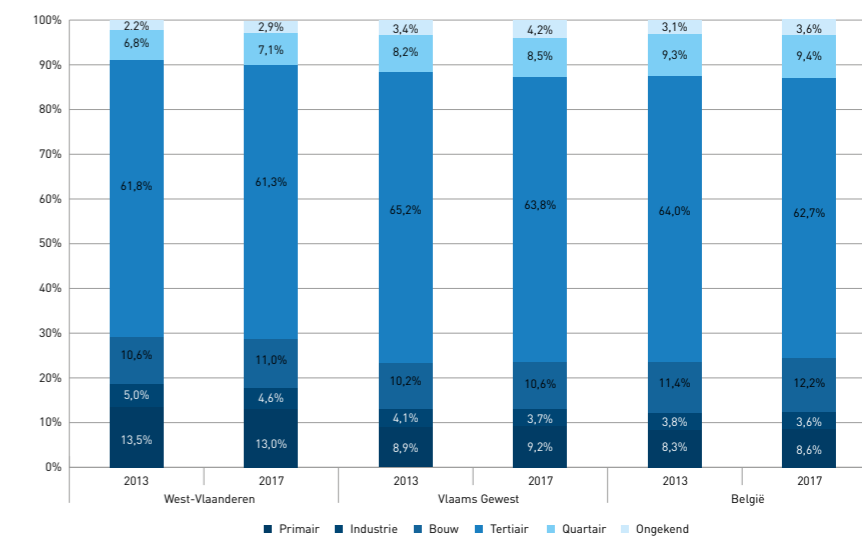


Bron: RSVZ, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Eind 2017 vonden we de meeste zelfstandigen en helpers in de tertiaire sector en dit in zowel West-Vlaanderen, Vlaanderen als België. In West-Vlaanderen was het aandeel van de tertiaire sector (61,3%) kleiner dan in België (62,7%) en Vlaanderen (63,8%). In West-Vlaanderen is de primaire sector de op één na grootste sector, gevolgd door de bouw en quartaire sector. In Vlaanderen en België staat de bouwsector op de tweede plaats. In Vlaanderen vervolledigt de primaire sector de top drie; in België is dat de quartaire sector. In zowel West-Vlaanderen, Vlaanderen als België is de industrie de kleinste sector.

West-Vlaanderen, Vlaanderen en België zagen in de periode 2013-2017 het aandeel zelfstandigen en helpers in de industrie en de tertiaire sector afnemen en het aandeel in de bouwsector en de quartaire sector toenemen. In tegenstelling tot in Vlaanderen en België daalde het aandeel zelfstandigen en helpers in de primaire sector in West-Vlaanderen.

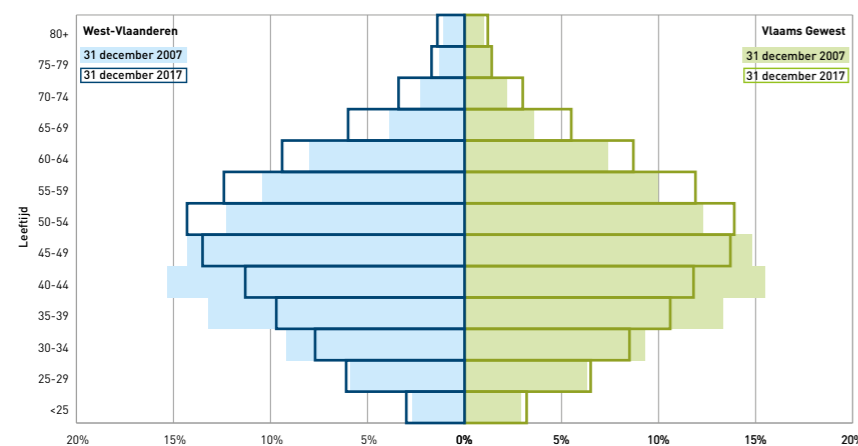
Figuur 4.1.10: Evolutie van de zelfstandigen en helpers (a) naar sector in West-Vlaanderen, het Vlaamse Gewest en België, 31 december 2013 – 31 december 2017.



(a) Exclusief de zelfstandigen in bijberoep.

Bron: RSVZ, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 4.1.11: Zelfstandigen en helpers (a) naar leeftijd, West-Vlaanderen en Vlaams Gewest, 31 december 2007 en 31 december 2017.



(a) Exclusief de zelfstandigen in bijberoep.

Bron: RSVZ, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Tabel 4.1.3: Evolutie van het aantal starters en het aantal stopzettingen in West-Vlaanderen, het Vlaamse Gewest en België, 2016 en 2017.

	2016	2017	Evolutie 2016-2017
West-Vlaanderen			
- Starters	10.469	11.007	+5,1%
- Stopzettingen	5.777	5.779	+0,0%
Vlaams Gewest			
- Starters	60.859	63.028	+3,6%
- Stopzettingen	31.709	32.439	+2,3%
België			
- Starters	109.195	114.601	+5,0%
- Stopzettingen	55.671	57.751	+3,7%

Bron: RSVZ, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

De zelfstandigen en helpers in West-Vlaanderen en Vlaanderen worden ouder. Eind 2017 vertegenwoordigden de 50- tot 54-jarige zelfstandigen en helpers in zowel West-Vlaanderen als Vlaanderen de grootste groep; tien jaar eerder vormden de 40- tot 44-jarige zelfstandigen en helpers duidelijk de grootste groep.

Op 31 december 2007 was 39,3% van alle zelfstandigen en helpers in West-Vlaanderen een 50-plusser; tien jaar later is dit percentage opgelopen tot 48,6%. In Vlaanderen steeg het aandeel 50-plussers in dezelfde periode iets minder sterk van 37,8% tot 45,7%. Ook bij de zelfstandigen en helpers van 65 jaar en ouder was er in de periode 2007-2017 een duidelijke toename in zowel West-Vlaanderen (van 8,6% naar 12,4%) als Vlaanderen (van 8% naar 11,1%).

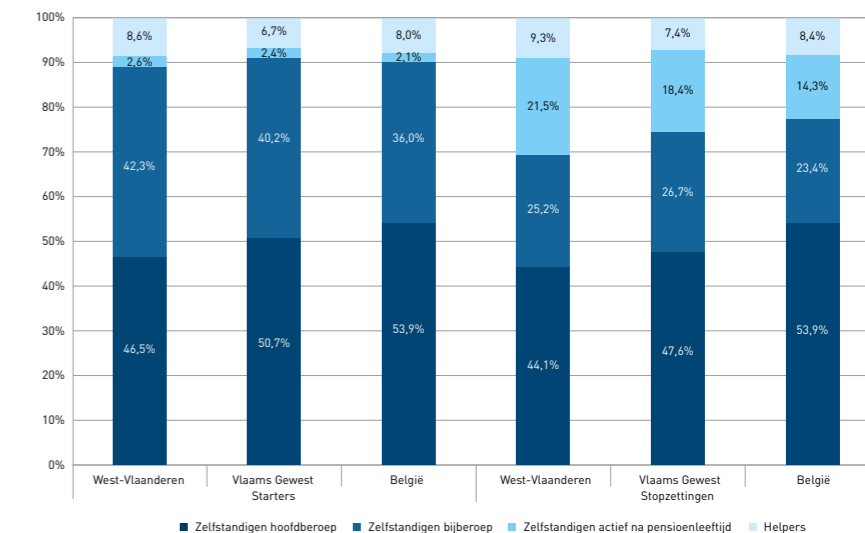
In de periode 2016-2017 steeg het aantal starters in West-Vlaanderen sterker dan in België en Vlaanderen. Hierdoor steeg het West-Vlaamse aandeel in het Vlaamse totaal van 17,2% tot 17,5%. De startersratio in West-Vlaanderen (7,9) lag in 2017 onder het Vlaamse (9,4) en Belgische (10,5) cijfer. Ten opzichte van 2016 was er in 2017 een hogere startersratio in West-Vlaanderen en België; in Vlaanderen bleef de startersratio status quo.

Dankzij een status quo van het aantal stopzettingen in West-Vlaanderen in de periode 2016-2017 terwijl er in Vlaanderen een toename was, daalde het West-Vlaamse aandeel van 18,2% tot 17,8%. De stopzettingsratio in West-Vlaanderen (4,1) was in 2017 kleiner dan gemiddeld in Vlaanderen (4,9) en België (5,3). De stopzettingsratio lag in West-Vlaanderen in 2017 iets lager dan in 2016; in Vlaanderen en België bleef deze op hetzelfde niveau.

In West-Vlaanderen begon 46,5% van alle starters in 2017 een activiteit als zelfstandige in hoofdberoep; in Vlaanderen en België was dit ruim de helft. In West-Vlaanderen werd relatief meer gestart met een activiteit in bijberoep, na pensioenleeftijd of als helper dan in Vlaanderen en België. In zowel West-Vlaanderen (15,7), Vlaanderen (16,2) als België (16,5) was de startersratio duidelijk het grootst bij de zelfstandigen in bijberoep.

De verdeling van de stopzettingen volgt de verdeling van de starters, met dat verschil dat – niet onlogisch – er een groter aandeel stopzettingen is bij de zelfstandigen actief na pensioenleeftijd. Ook de stopzettingsratio is in zowel West-Vlaanderen (8,5), Vlaanderen (9,6) als België (8,1) het grootst bij de zelfstandigen actief na pensioenleeftijd.

Figuur 4.1.12: Starters en stopzettingen naar aard van de activiteit in West-Vlaanderen, het Vlaamse Gewest en België, 2017.



Bron: RSVZ, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

In 2016 kon 19,2% van alle jobs in Vlaanderen in West-Vlaanderen worden gesitueerd; evenveel als in 2015. Het West-Vlaamse aandeel inzake jobs voor helpers (31%) is veel groter dan inzake jobs voor zelfstandigen (20,3%) en jobs voor loontrekkenden (18,6%).

Het aandeel jobs voor loontrekkenden lag in West-Vlaanderen (76,3%) onder het Vlaamse en Belgische gemiddelde, terwijl het aandeel jobs voor zelfstandigen (21,3%) en jobs voor helpers (2,4%) groter was.

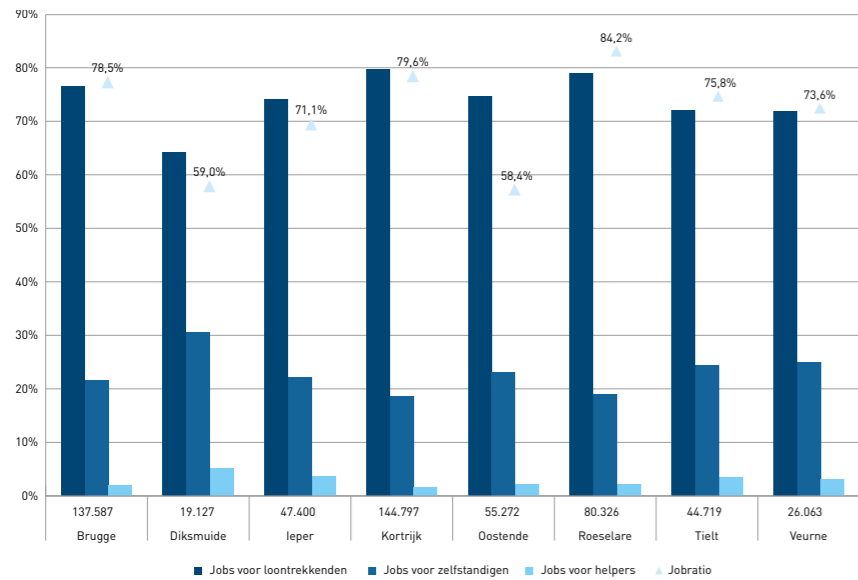
Per 100 inwoners telde West-Vlaanderen in 2016 meer jobs (75) dan Vlaanderen (69,6) en België (67,8).

Tabel 4.1.4: Evolutie van het aantal jobs in West-Vlaanderen, het Vlaamse Gewest en België, 2015 en 2016.

	2015	2016	Evolutie 2015-2016
West-Vlaanderen	547.882	555.292	+1,4%
Vlaams Gewest	2.858.295	2.899.629	+1,4%
België	4.884.243	4.947.140	+1,3%

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 4.1.13: Verdeling van het aantal jobs naar statuut en jobratio in de arrondissementen van West-Vlaanderen, 2016.



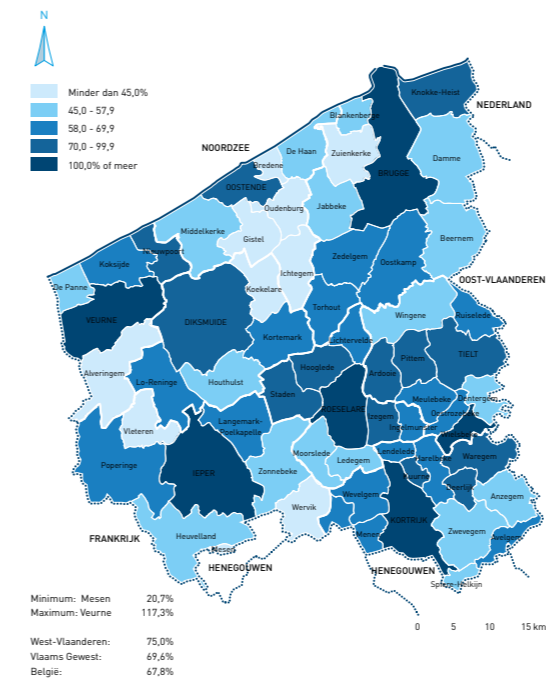
Ruim de helft van alle jobs in West-Vlaanderen situeerde zich in 2016 in de arrondissementen Kortrijk (26,1%) en Brugge (24,8%). In Veurne (4,7%) en Diksmuide (3,4%) was het aantal jobs het kleinst.

Het aandeel jobs voor loontrekkenden was het grootst in Kortrijk (79,7%) en het kleinst in Diksmuide (64,2%).

De jobratio ligt in Roeselare (84,2) het verst boven het West-Vlaamse gemiddelde; in Oostende (58,4) is die het kleinst.

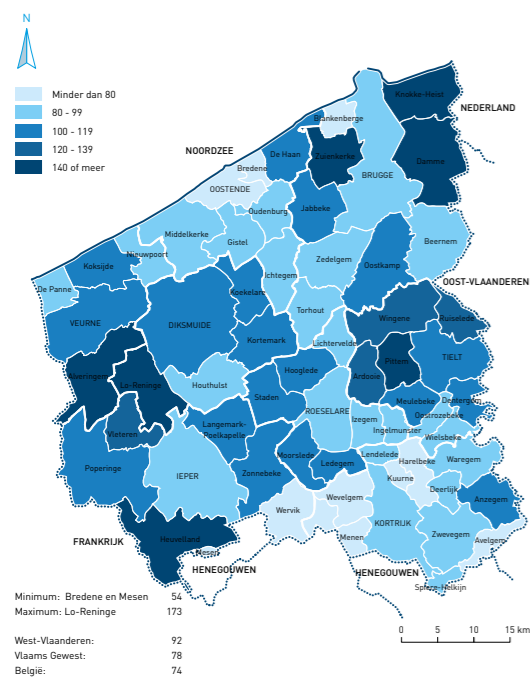
Bron: Vlaamse Arbeidsrekening, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 4.1.8: Jobratio, gemeenten van West-Vlaanderen, 2016.



Bron: Vlaamse Arbeidsrekening, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

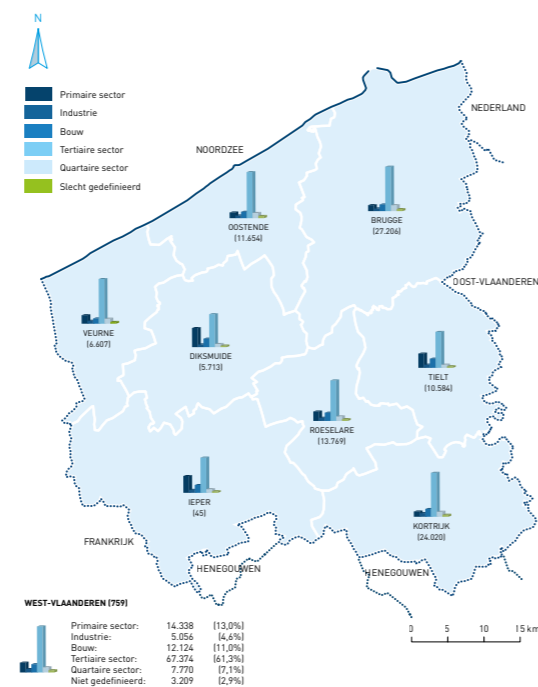
Kaart 4.1.6: Zelfstandigen en helpers (a) per 1.000 inwoners, gemeenten van West-Vlaanderen, 31 december 2017.



(a) Exclusief de zelfstandigen in bijberoep.

Bron: RSVZ, FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 4.1.7: Verdeling van zelfstandigen en helpers (a) naar sector, arrondissementen van West-Vlaanderen, 31 december 2017.



(a) Exclusief de zelfstandigen in bijberoep.

Bron: RSVZ, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

D. GEDETACHEERDEN

In 2017 werden 32.289 personen gedetacheerd naar West-Vlaanderen om er te werken als loontrekkende of zelfstandige. Hiervan had 21,8% de Poolse, 15,1% de Nederlandse en 10,7% de Portugese nationaliteit.

Tabel 4.1.5: Evolutie van gedetacheerde werknemers en zelfstandigen in West-Vlaanderen, het Vlaamse Gewest en België, 2016 en 2017.

	2016	2017	Evolutie 2016-2017
West-Vlaanderen	25.738	32.289	+25,5%
- Werknemers	21.867	27.292	+24,8%
- Zelfstandigen	3.871	4.997	+29,1%
Vlaams Gewest	96.937	102.188	+5,4%
- Werknemers	82.111	86.143	+4,9%
- Zelfstandigen	14.826	16.045	+8,2%
België	237.034	248.215	+4,7%
- Werknemers	207.299	215.660	+4,0%
- Zelfstandigen	29.735	32.555	+9,5%

Bron: RSZ, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

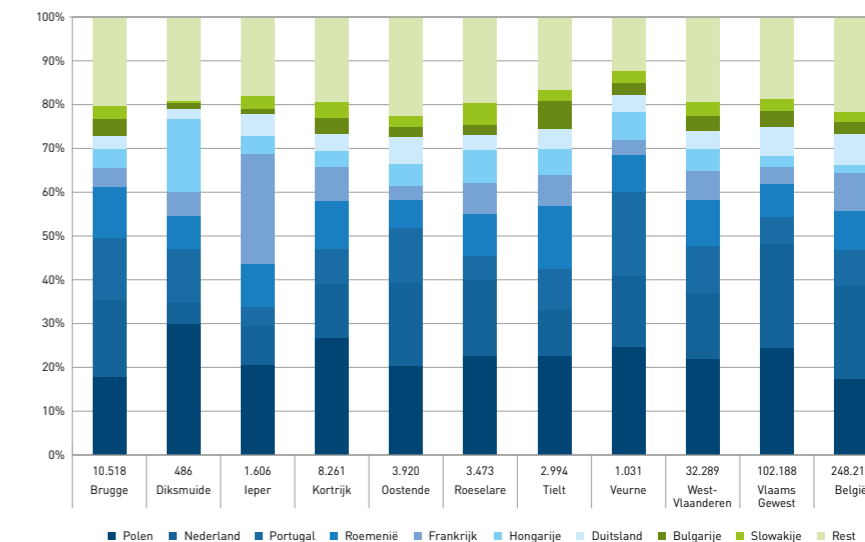
In 2017 werden 32.289 personen voor minstens één dag gedetacheerd naar West-Vlaanderen om er te werken als loontrekkende of zelfstandige. Wellicht ligt dit cijfer in realiteit nog hoger omdat meldingen waarin enkel Vlaanderen of België werden vermeld als regio van tewerkstelling, ook betrekking kunnen hebben op opdrachten in West-Vlaanderen. Om diezelfde reden ligt het aantal gedetacheerden in Vlaanderen wellicht ook hoger dan aangegeven in de tabel.

In vergelijking met 2016 ligt het aantal gedetacheerden in 2017 in West-Vlaanderen 25,5% hoger. In Vlaanderen en België bleef de toename van het aantal gedetacheerden in dezelfde periode beperkt tot respectievelijk 5,4% en 4,7%. Het West-Vlaamse aandeel in het Vlaamse totaal steeg hierdoor van 26,6% naar 31,6% in 2017. In zowel West-Vlaanderen, Vlaanderen als België steeg het aantal gedetacheerde zelfstandigen sterker dan het aantal gedetacheerde loontrekkenden.

Van alle in 2017 naar West-Vlaanderen gedetacheerde werknemers en zelfstandigen had 21,8% de Poolse nationaliteit. De gedetacheerden met een Nederlandse (15,1%) en Portugese (10,7%) nationaliteit vervolledigen de top drie in West-Vlaanderen. Ook in Vlaanderen staan de Poolse (24,4%) en Nederlandse (23,7%) gedetacheerden op kop, gevolgd door de Roemeense (7,7%) gedetacheerden. In België vormen de Nederlandse (21,3%), Poolse (17,2%) en Roemeense (8,9%) gedetacheerden de top drie.

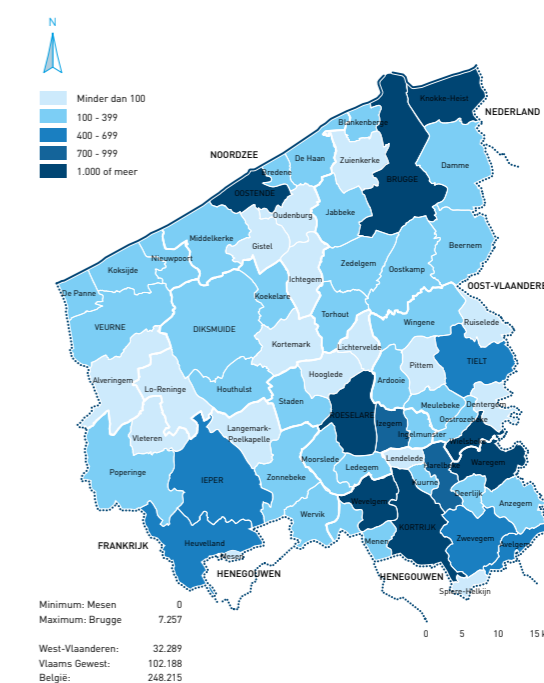
Binnen West-Vlaanderen zien we een aantal opvallende verschillen. Zo is het percentage gedetacheerden met een Poolse (29,8%) en Hongaarse (16,7%) nationaliteit in Diksmuide merklijk hoger dan gemiddeld in West-Vlaanderen. In Ieper heeft maar liefst 25,3% van de gedetacheerden de Franse nationaliteit. In Oostende is het percentage gedetacheerden met een Nederlandse (19%) nationaliteit duidelijk hoger dan gemiddeld in West-Vlaanderen; in Tielt is dat het geval voor de gedetacheerden met een Roemeense (14,4%) nationaliteit en in Veurne voor de gedetacheerden met een Portugese (19%) nationaliteit.

Figuur 4.1.14: Gedetacheerde werknemers en zelfstandigen naar voornaamste nationaliteiten, arrondissementen van West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België, 2017.



Bron: RSZ, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 4.1.9: Gedetacheerde werknemers en zelfstandigen, gemeenten van West-Vlaanderen, 2017.



Bron: RSZ, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

2. WERKLOOSHEID

A. ALGEMEEN

In 2018 telde West-Vlaanderen 29.297 werklozen of 14,3% van het Vlaamse totaal. In de periode 2017-2018 daalde het aantal werklozen in West-Vlaanderen sterker dan in Vlaanderen en België. De werkloosheidsdruk in West-Vlaanderen (4,2%) lag in 2018 onder het Vlaamse (5,2%) en ver onder het Belgische (7,4%) cijfer. Met 3,2 niet-werkende werkzoekenden per openstaande vacature was de arbeidsmarktkrapte in West-Vlaanderen in 2018 groter dan in Vlaanderen (4,1).

Tabel 4.2.1: Evolutie van het aantal werklozen naar geslacht in West-Vlaanderen, het Vlaamse Gewest en België, 2017-2018 (a).

	2017	2018	Evolutie 2017-2018
West-Vlaanderen	32.840	29.297	-10,8%
- Mannen	17.717	15.999	-9,7%
- Vrouwen	15.123	13.298	-12,1%
Vlaams Gewest	227.720	205.379	-9,8%
- Mannen	121.192	109.729	-9,5%
- Vrouwen	106.528	95.650	-10,2%
België	550.483	515.356	-6,4%
- Mannen	287.663	270.728	-5,9%
- Vrouwen	262.820	244.628	-6,9%

(a) Niet-werkende werkzoekenden inclusief oudere werklozen.

Bron: VDAB, RVA, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

In de periode 2017-2018 kende het West-Vlaamse aandeel in het totale aantal werklozen in Vlaanderen een minieme afname van 14,4% tot 14,3%. In vergelijking met andere indicatoren zoals bevolking, tewerkstelling, enz. is het West-Vlaamse aandeel inzake werkloosheid merkbaar lager.

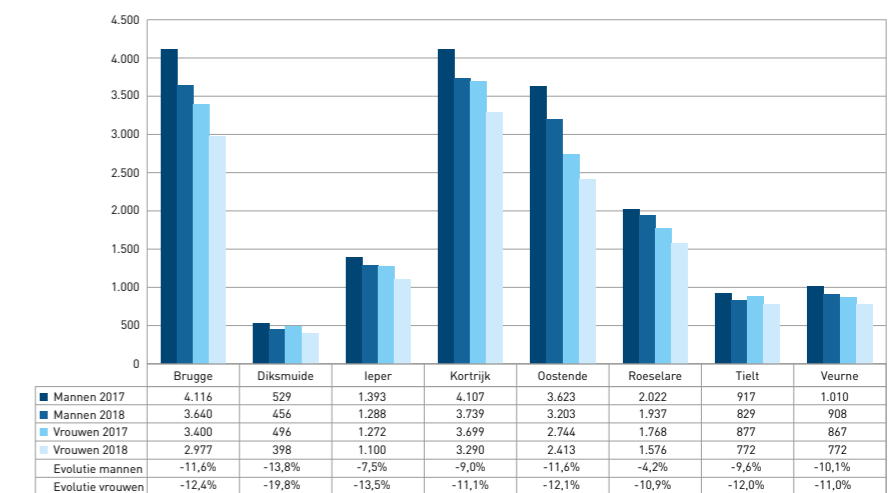
Het aantal werklozen daalde in de periode 2017-2018 in West-Vlaanderen sterker dan in Vlaanderen en vooral België, en dit bij zowel mannen als vrouwen. In zowel West-Vlaanderen, Vlaanderen als België daalde het aantal vrouwelijke werklozen in deze periode sterker dan het aantal mannelijke.

Elk West-Vlaams arrondissement telde in 2018 meer mannelijke dan vrouwelijke werklozen. In Oostende was het aandeel mannen het grootst (57%); in Tielt (51,8%) lag het aandeel mannen het verst onder het West-Vlaamse gemiddelde (54,6%).

In 2018 telde elk West-Vlaams arrondissement minder werklozen dan in 2017. In absolute termen was de afname in deze periode het grootst in Brugge (-899 werklozen of -12%); in Diksmuide was de afname in absolute cijfers het kleinst, maar in relatieve termen het grootst (-171 werklozen of -16,7%).

Het aantal vrouwelijke werklozen daalde in elk arrondissement relatief sterker dan het aantal mannelijke werklozen.

Figuur 4.2.1: Evolutie van het aantal werklozen naar geslacht, arrondissementen van West-Vlaanderen, 2017-2018 (a).



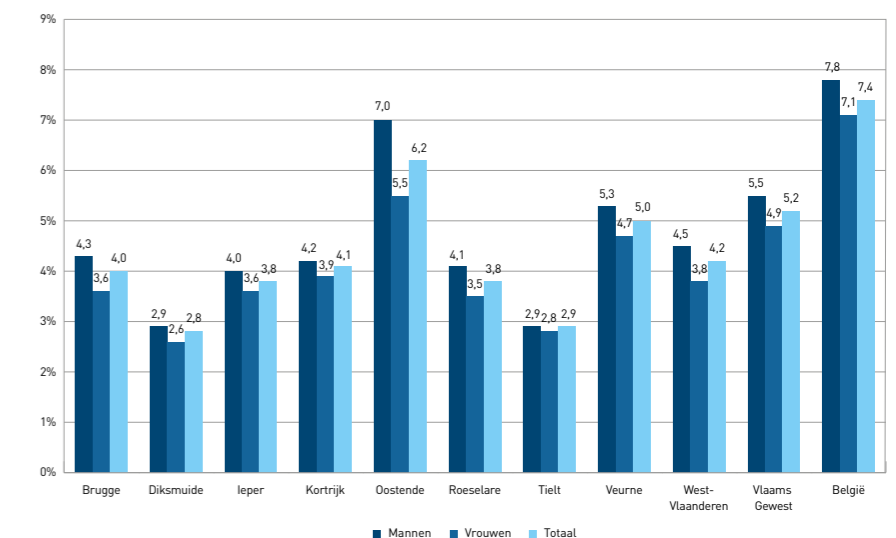
(a) Niet-werkende werkzoekenden inclusief oudere werklozen.

Bron: VDAB, RVA, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Het aantal werklozen per 100 inwoners op beroepsactieve leeftijd ligt in West-Vlaanderen in 2018 onder het Vlaamse en ver onder het Belgische cijfer. De hoge werkloosheidsdruk in België kan worden toegeschreven aan het Waalse Gewest (9,8%) en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (12,2%). Binnen West-Vlaanderen was de werkloosheidsdruk in 2018 het hoogst in Oostende en het laagst in Diksmuide.

In alle West-Vlaamse arrondissementen, Vlaanderen en België is de werkloosheidsdruk in 2018 groter bij mannen dan bij vrouwen. In 2018 lag de werkloosheidsdruk in alle West-Vlaamse arrondissementen, Vlaanderen en België zowel bij mannen als vrouwen lager dan in 2017.

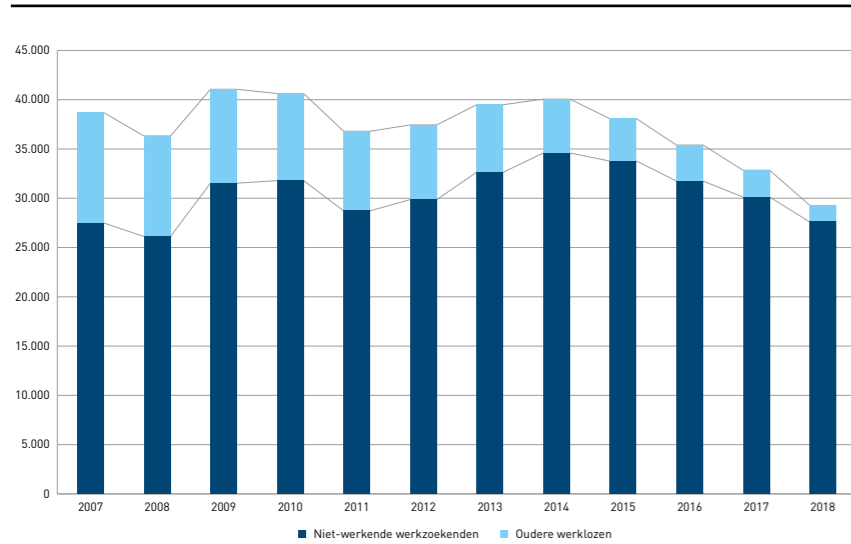
Figuur 4.2.2: Werkloosheidsdruk naar geslacht, arrondissementen van West-Vlaanderen, het Vlaamse Gewest en België, 2018 (a).



(a) Niet-werkende werkzoekenden inclusief oudere werklozen.

Bron: VDAB, RVA, FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 4.2.3: Evolutie van het aantal niet-werkende werkzoekenden en het aantal oudere werklozen in West-Vlaanderen, 2007-2018 (a).

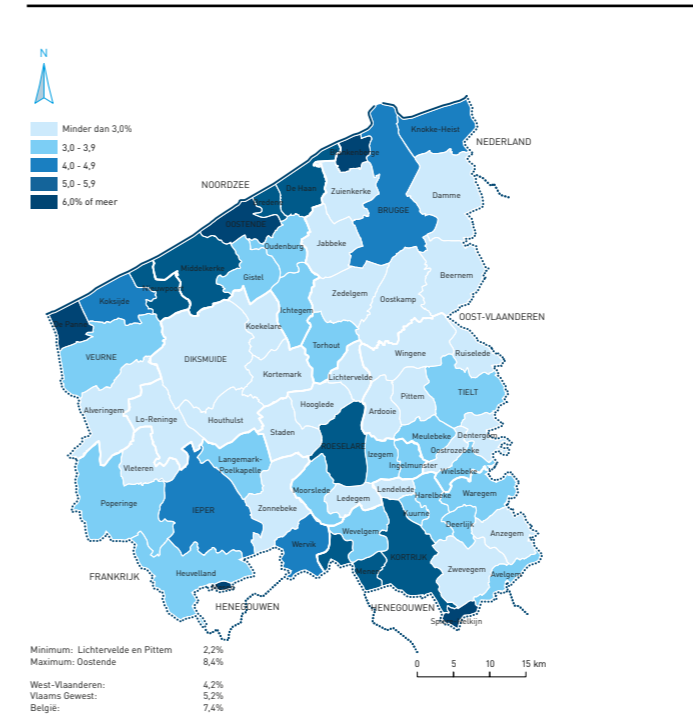


(a) De evolutie van de werkloosheid wordt beïnvloed door administratieve wijzigingen.
Bron: VDAB, RVA, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Doordat de voorwaarden voor oudere werklozen om zich uit te laten schrijven als niet-werkende werkzoekende de voorbije jaren steeds strenger werden, zien we een geleidelijke uitstroom bij de 'oudere werklozen' en een instroom bij de 'niet-werkende werkzoekenden', voornamelijk bij de oudste leeftijdsgroepen. Zo daalde het aantal oudere werklozen in de periode 2007-2018 met 84,8% en was er bij de niet-werkende werkzoekende 50-plussers een toename met 5,5%.

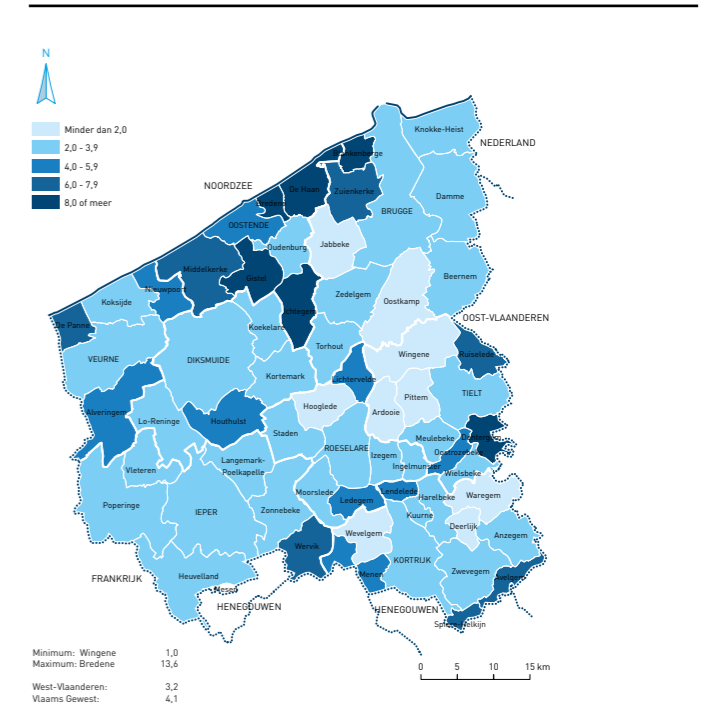
In de periode 2007-2018 evolueerde het aantal oudere werklozen bijna telkens gunstiger dan het aantal niet-werkende werkzoekenden, waardoor het aandeel oudere werklozen sterk terugliep van 29% naar 5,8%. In 2011 (conjunctuureel) daalde het aantal niet-werkende werkzoekenden sterker dan het aantal oudere werklozen waardoor de dalende trend van het aandeel oudere werklozen even werd onderbroken.

Kaart 4.2.1: Werkloosheidsdruk, gemeenten van West-Vlaanderen, 2018.



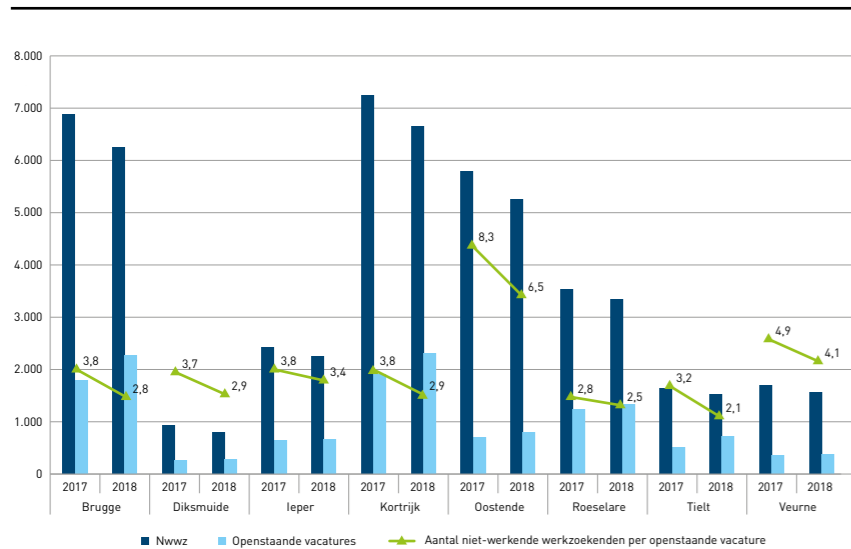
Bron: VDAB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 4.2.2: Aantal niet-werkende werkzoekenden per openstaande vacature, gemeenten van West-Vlaanderen, 2018.



Bron: VDAB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 4.2.4: Evolutie van het aantal niet-werkende werkzoekenden per openstaande vacature in de arrondissementen van West-Vlaanderen, 2017-2018.



Bron: VDAB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

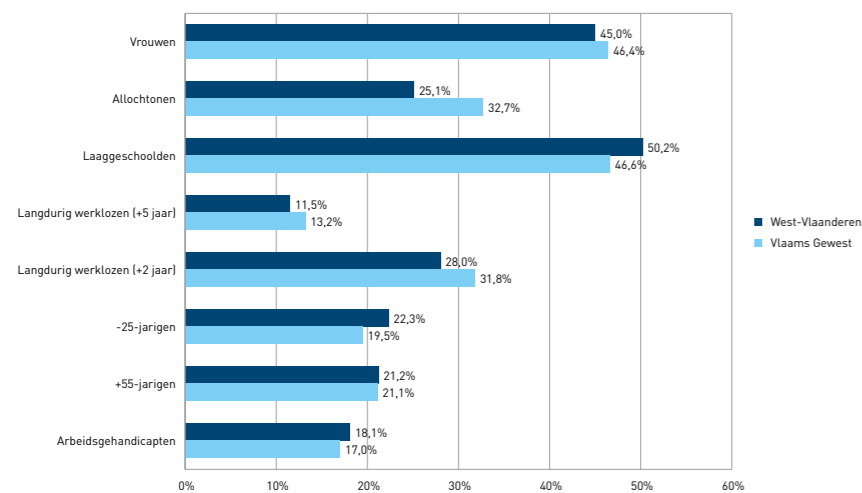
Met 3,2 niet-werkende werkzoekenden per openstaande vacature was de arbeidsmarktcrappe in West-Vlaanderen in 2018 groter dan in Vlaanderen (4,1). Binnen West-Vlaanderen was de arbeidsmarktcrappe het grootst in Tielt (2,1) en Roeselare (2,5) en veruit het kleinst in Oostende (6,5).

Door een dalend aantal niet-werkende werkzoekenden en een stijgend aantal openstaande vacatures in de periode 2017-2018 steeg de arbeidsmarktcrappe in elk West-Vlaams arrondissement en Vlaanderen. De arbeidsmarktcrappe steeg het snelst in Oostende en het traagst in Tielt.

B. KANSENGROEPEN

De laaggeschoolden, min 25-jarigen, arbeidsgehandicapten en 55-plussers waren in 2018 oververtegenwoordigd in de West-Vlaamse niet-werkende werkzoekenden in vergelijking met het Vlaamse Gewest.

Figuur 4.2.5: Aandeel van de kansengroepen in het totale aantal niet-werkende werkzoekenden, West-Vlaanderen en Vlaams Gewest, 2018.



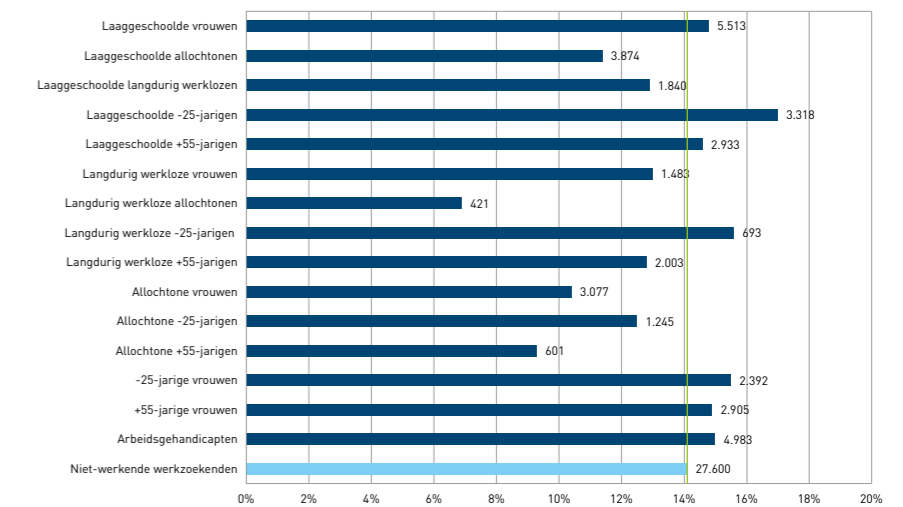
Bron: VDAB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

In 2018 telde West-Vlaanderen vier kansengroepen: laaggeschoolden, min 25-jarigen, arbeidsgehandicapten en 55-plussers. Het aandeel van deze groepen in het totale aantal niet-werkende werkzoekenden was in West-Vlaanderen groter dan in het Vlaamse Gewest.

Het aandeel allochtone niet-werkende werkzoekenden is in West-Vlaanderen opvallend kleiner dan in Vlaanderen. De geringere aanwezigheid van allochtonen in de West-Vlaamse bevolking in vergelijking met Vlaanderen speelt hierbij een rol.

Bij zeven combinaties van kansengroepen is het West-Vlaamse aandeel in het Vlaamse totaal groter dan het West-Vlaamse aandeel in het totale aantal niet-werkende werkzoekenden in Vlaanderen (14,1%). Voor alle combinaties van allochtone niet-werkende werkzoekenden ligt het West-Vlaamse aandeel in het Vlaamse totaal een eind onder dit percentage.

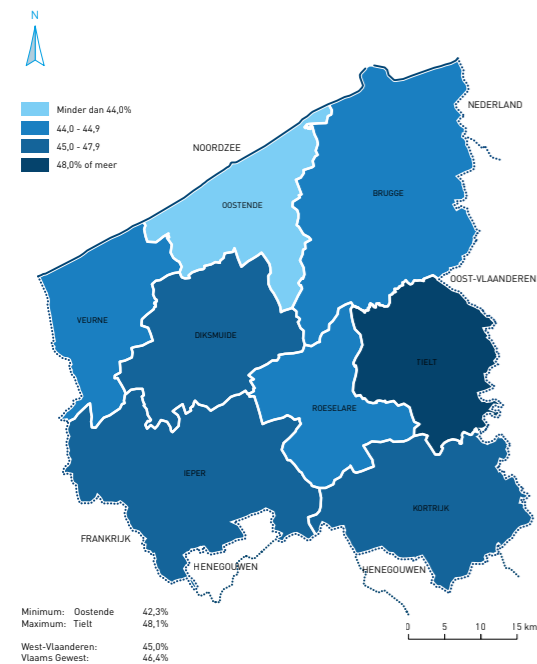
Figuur 4.2.6: Aantal niet-werkende werkzoekenden volgens combinatie van kansengroepen (a), aandeel van West-Vlaanderen in het Vlaamse Gewest, 2018.



(a) Langdurig werklozen: ten minste vijf jaar werkloos, behalve bij de jongeren: ten minste twee jaar werkloos.

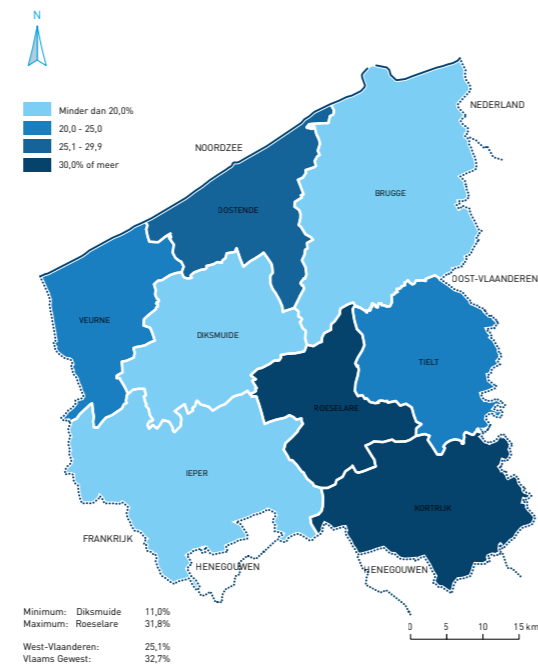
Bron: VDAB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 4.2.3 A: Aandeel vrouwen in het totale aantal niet-werkende werkzoekenden, arrondissementen van West-Vlaanderen, 2018.



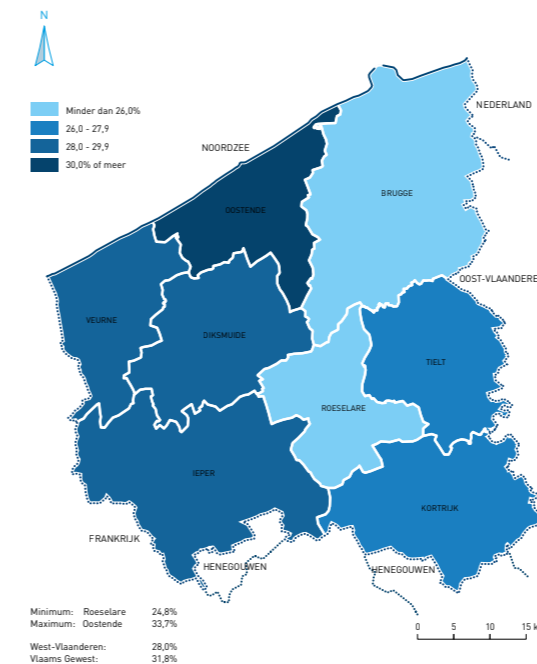
Bron: VDAB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 4.2.3 B: Aandeel alloctonen in het totale aantal niet-werkende werkzoekenden, arrondissementen van West-Vlaanderen, 2018.



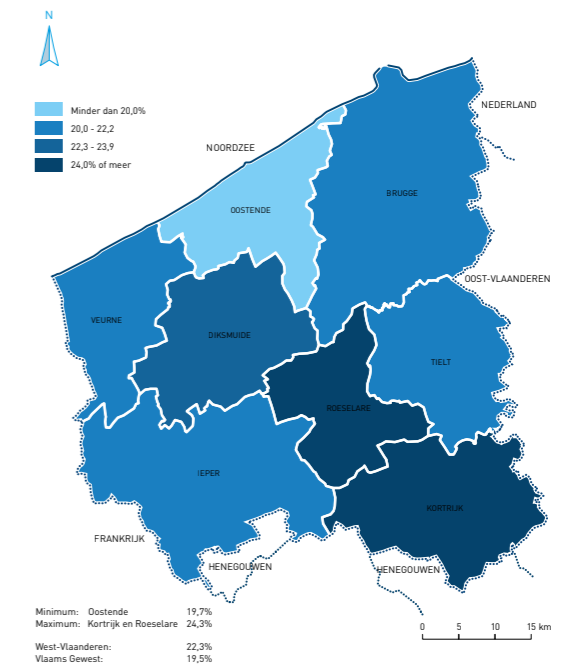
Bron: VDAB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 4.2.3 E: Aandeel langdurig werklozen (meer dan 2 jaar) in het totale aantal niet-werkende werkzoekenden, arrondissementen van West-Vlaanderen, 2018.



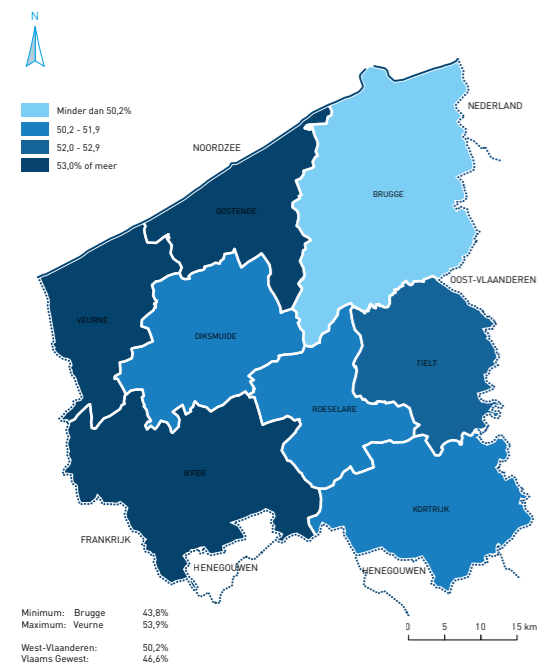
Bron: VDAB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 4.2.3 F: Aandeel jongeren (-25-jarigen) in het totale aantal niet-werkende werkzoekenden, arrondissementen van West-Vlaanderen, 2018.



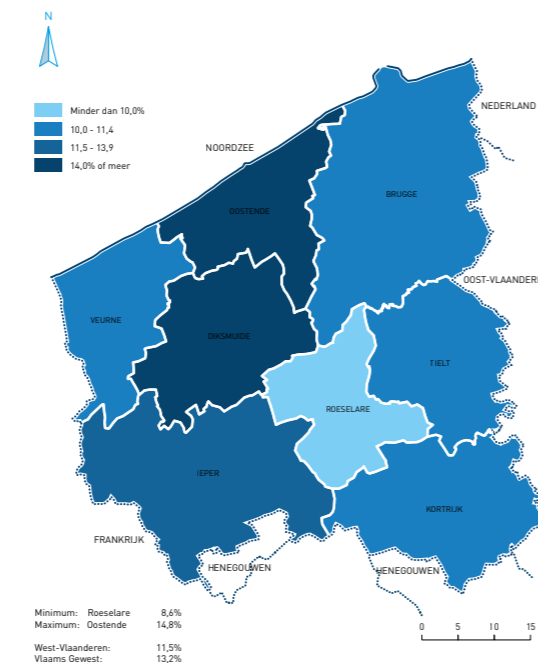
Bron: VDAB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 4.2.3 C: Aandeel laaggeschoolden in het totale aantal niet-werkende werkzoekenden, arrondissementen van West-Vlaanderen, 2018.



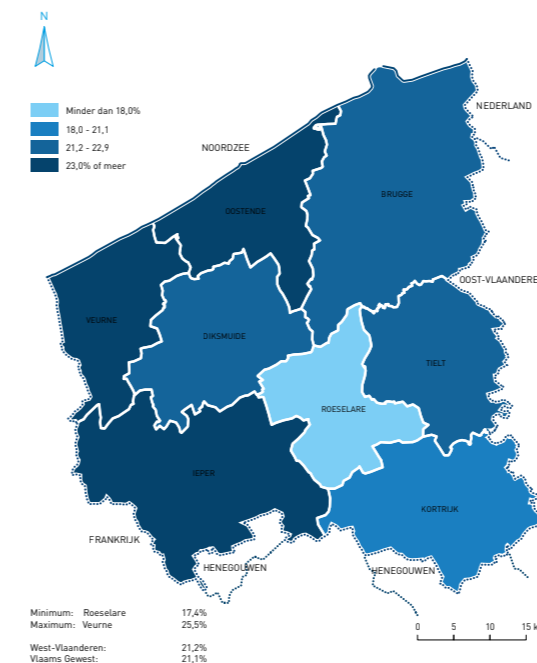
Bron: VDAB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 4.2.3 D: Aandeel langdurig werklozen (meer dan 5 jaar) in het totale aantal niet-werkende werkzoekenden, arrondissementen van West-Vlaanderen, 2018.



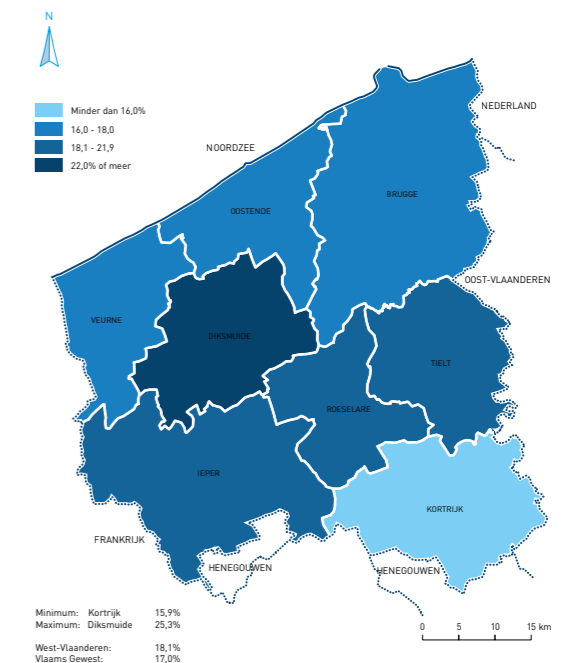
Bron: VDAB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 4.2.3 G: Aandeel ouderen (+55-jarigen) in het totale aantal niet-werkende werkzoekenden, arrondissementen van West-Vlaanderen, 2018.



Bron: VDAB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 4.2.3 H: Aandeel arbeidsgehandicapten in het totale aantal niet-werkende werkzoekenden, arrondissementen van West-Vlaanderen, 2018.



Bron: VDAB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

3. VACATURES

In 2018 ontving de VDAB voor West-Vlaanderen 52.150 vacatures in het Normaal Economisch Circuit zonder uitzendopdrachten (NECzU); dit is een toename met 11% in vergelijking met 2017. Ruim de helft van alle in 2018 ontvangen vacatures in het NECzU kwam uit Kortrijk (28%) en Brugge (24,4%). Bij 44% van alle West-Vlaamse vacatures in het NECzU werd geen specifieke studievereiste vermeld. Bij 59,9% van de vacatures was (enige) ervaring vereist.

Tabel 4.3.1: Evolutie van het aantal ontvangen vacatures in het NECzU (a) in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, 2017-2018.

	2017	2018	Evolutie 2017-2018
West-Vlaanderen	46.984	52.150	+11,0%
Vlaams Gewest	258.124	287.188	+11,3%

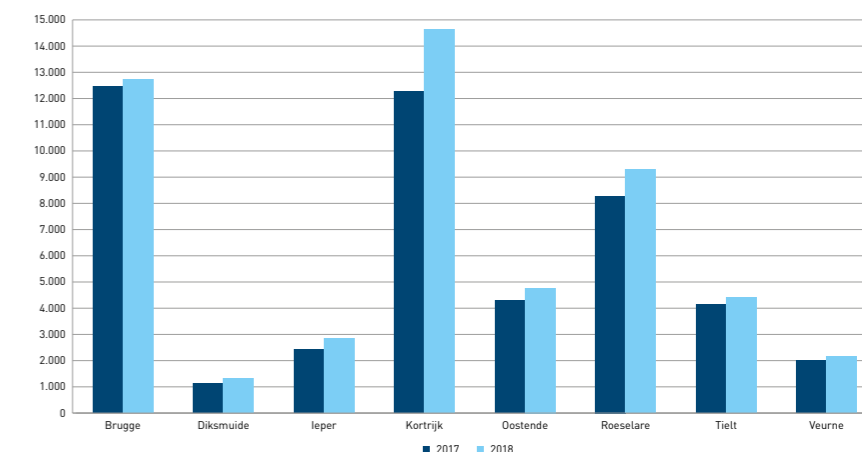
(a) Normaal Economisch Circuit zonder uitzendopdrachten.
Bron: VDAB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

In 2018 ontving de VDAB voor West-Vlaanderen 11% meer vacatures in het Normaal Economisch Circuit zonder uitzendopdrachten (NECzU) dan in 2017. Aangezien de toename van het aantal vacatures in het Vlaamse Gewest in dezelfde periode nagenoeg even groot was, bleef het West-Vlaamse aandeel status quo (18,2%).

Van alle vacatures in het NECzU die de VDAB in 2018 ontving voor West-Vlaanderen kwam 28% uit Kortrijk en 24,4% uit Brugge. Roeselare vervolledigt de top drie met 17,8%.

De VDAB ontving voor elk West-Vlaams arrondissement in 2018 meer vacatures dan in 2017. In absolute en relatieve termen nam het aantal vacatures het sterkst toe in Kortrijk (+2.358 of +19,2%). Ook in Roeselare was er een aanzienlijke absolute toename (+1.008 of +12,2%).

Figuur 4.3.1: Evolutie van het aantal ontvangen vacatures in het NECzU (a), arrondissementen van West-Vlaanderen, 2017-2018.



(a) Normaal Economisch Circuit zonder uitzendopdrachten.
Bron: VDAB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

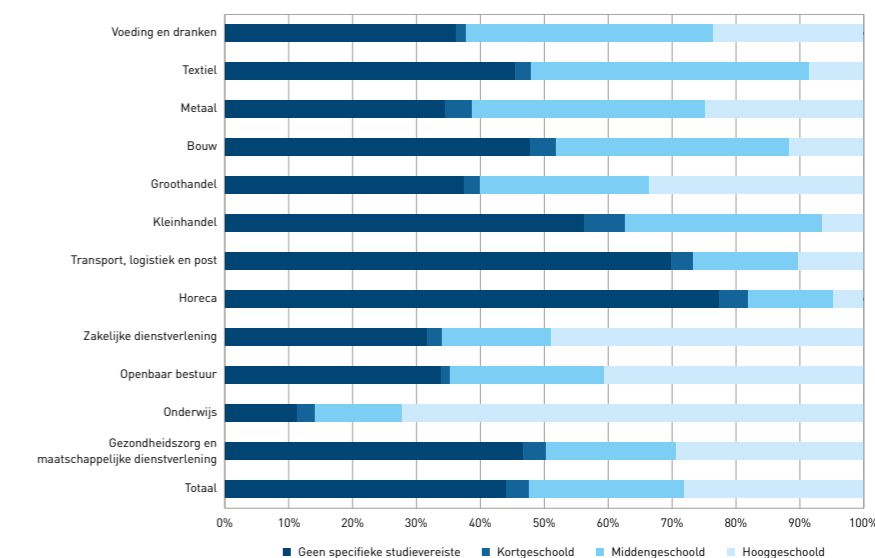
Voor 44% van alle vacatures die de VDAB in 2018 ontving voor West-Vlaanderen in het NECzU was geen specifieke studievereiste geformuleerd. In de sectoren horeca (77,4%) en transport, logistiek en post (69,9%) was het aandeel vacatures zonder specifieke studievereiste merklijk groter.

Voor 3,6% van alle ontvangen vacatures was hooguit een getuigschrift voor de tweede graad secundair onderwijs vereist. Op sectorniveau was het aandeel vacatures voor kortgeschoolden het grootst in de kleinhandel (6,4%).

Bij 24,3% van alle werkaanbiedingen in West-Vlaanderen moest een diploma hoger secundair onderwijs worden voorgelegd. Uitschieter hier is de textielsector (43,4%). Ook in de voedings-, metaal- en bouwsector is ruim een derde van de vacatures voor middengeschoolden.

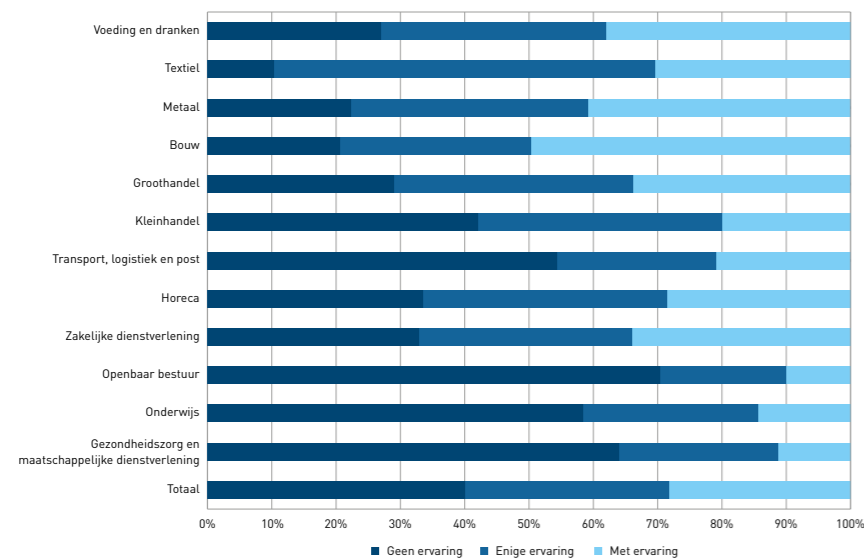
In het onderwijs (72,2%) was het aandeel vacatures waarvoor een diploma hoger (beroeps)onderwijs was vereist een stuk hoger dan gemiddeld (28,1%). Ook in de sectoren zakelijke dienstverlening (48,9%) en openbaar bestuur (40,8%) was het aandeel vacatures voor hooggeschoolden veel hoger dan gemiddeld.

Figuur 4.3.2: Ontvangen vacatures (a) in de grootste sectoren (b) naar studieniveau in West-Vlaanderen, 2018.



(a) In het Normaal Economisch Circuit zonder uitzendopdrachten.
(b) Sectorindeling op basis van de Nace-Belnoemenclatuur 2003.
Bron: VDAB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 4.3.3: Ontvangen vacatures (a) in de grootste sectoren (b) naar vereiste ervaring in West-Vlaanderen, 2018.



(a) In het Normaal Economisch Circuit zonder uitzendopdrachten.

(b) Sectorindeling op basis van de Nace-Belnoemenclatuur 2003.

Bron: VDAB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Bij 40,1% van de vacatures die de VDAB in 2018 ontving voor West-Vlaanderen was geen ervaring vereist. In de sectoren openbaar bestuur (70,4%), gezondheidszorg (64,1%), onderwijs (58,4%) en transport, logistiek en post (54,4%) geldt dit voor ruim de helft van alle vacatures.

In de textielsector werd bij 59,2% van de werk-aanbiedingen enige ervaring gevraagd, wat merkbaar meer is dan gemiddeld voor alle sectoren samen (31,7%).

In de zakelijke dienstverlening is naast een diploma ook ervaring van belang; 34% van de vacatures in de sector kreeg de stempel 'met ervaring', wat merkbaar meer is dan gemiddeld voor alle sectoren (28,2%). Ook in de sectoren bouw (49,6%), metaal (40,7%) en voeding (38%) is ervaring van relatief groot belang.

4. OPLEIDING

A. ALGEMEEN

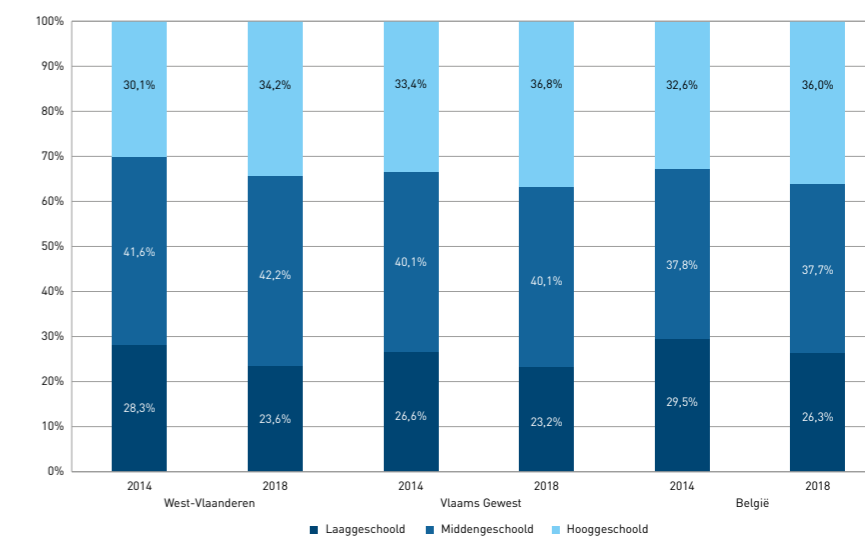
In 2018 was 42,2% van de 15- tot 64-jarige West-Vlamingen middengediplomeerd, 34,2% was hooggeschoold en 23,6% was laaggeschoold.

In 2018 was het aandeel laaggeschoolden in West-Vlaanderen (23,6%) iets groter dan in Vlaanderen (23,2%) maar een stuk kleiner dan in België (26,3%). Het percentage middengediplomeerden was in West-Vlaanderen (42,2%) groter dan in Vlaanderen (40,1%) en België (37,7%) terwijl het aandeel hooggeschoolden (34,2%) kleiner was dan in België (36%) en Vlaanderen (36,8%).

West-Vlaanderen telde 17,7% van de Vlaamse bevolking tussen 15 en 64 jaar in 2018. In vergelijking met dit cijfer waren de laag- en middengediplomeerden in West-Vlaanderen iets sterker (respectievelijk 18% en 18,6%) en de hooggeschoolden iets minder sterk vertegenwoordigd (16,4%).

In zowel West-Vlaanderen, Vlaanderen als België lag het aandeel laaggeschoolden in 2018 lager dan in 2014. In België was ook het aandeel middengediplomeerden in 2018 kleiner dan in 2014; in Vlaanderen was er een status quo en in West-Vlaanderen waren er procentueel meer middengediplomeerden. Het aandeel hooggeschoolden lag in zowel West-Vlaanderen, Vlaanderen als België in 2018 hoger dan in 2014.

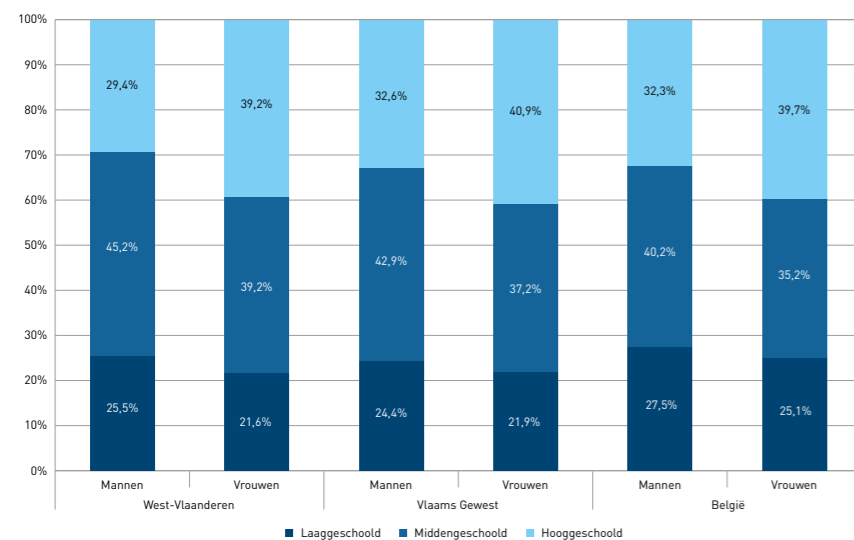
Figuur 4.4.1: Evolutie van de scholingsgraad van de bevolking (a), West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België, 2014-2018.



(a) Bevolking 15-64 jaar.

Bron: FOD Economie (ADSEI), Enquête naar Arbeidskrachten, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 4.4.2: Scholingsgraad van de bevolking (a) naar geslacht, West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België, 2018.



(a) Bevolking 15-64 jaar.

Bron: FOD Economie (ADSEI), Enquête naar Arbeidskrachten, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

In zowel West-Vlaanderen, Vlaanderen als België vormden middengespoolden bij de mannen de grootste groep; bij de vrouwen waren de hooggeschoolden het sterkst vertegenwoordigd.

Het aandeel laaggeschoolde mannen ligt in West-Vlaanderen tussen dat van Vlaanderen en België. West-Vlaanderen telt relatief meer middengespoolde en minder hooggeschoolde mannen dan Vlaanderen en België. West-Vlaanderen telt procentueel minder laag- en hooggeschoolde vrouwen maar meer middengespoolde vrouwen dan Vlaanderen en België.

In zowel West-Vlaanderen, Vlaanderen als België zijn relatief meer mannen dan vrouwen laag- en middengespoold; bij de hooggeschoolden zijn vrouwen duidelijk sterker vertegenwoordigd dan mannen.

B. SECUNDAIR ONDERWIJS

Met 75.676 leerlingen secundair onderwijs in het schooljaar 2017-2018 vertegenwoordigde West-Vlaanderen 17,6% van het Vlaamse totaal. Het ASO, TSO en BSO vertegenwoordigden respectievelijk 33,5%, 31,8% en 19,7% van de 12.248 West-Vlaamse leerlingen in het tweede jaar van de derde graad in het schooljaar 2017-2018. In het TSO volgde bijna twee derde van de West-Vlaamse laatstejaarsleerlingen les in de richtingen personenzorg (28,7%), handel (21,3%) en mechanica-elektriciteit (16,1%). In het BSO vertegenwoordigden de richtingen personenzorg (27,9%), handel (11,6%), hout (10,6%) en mechanica-elektriciteit (10%) samen 60,2% van de laatstejaarsleerlingen.

In het schooljaar 2017-2018 (telling op 1 februari 2018) telde West-Vlaanderen 75.676 leerlingen in het secundair onderwijs. In vergelijking met het schooljaar 2016-2017 is dit een status quo. Het aantal Vlaamse leerlingen secundair onderwijs kende in deze periode een minieme toename met 0,6% waardoor het West-Vlaamse aandeel licht daalde van 17,7% tot 17,6%.

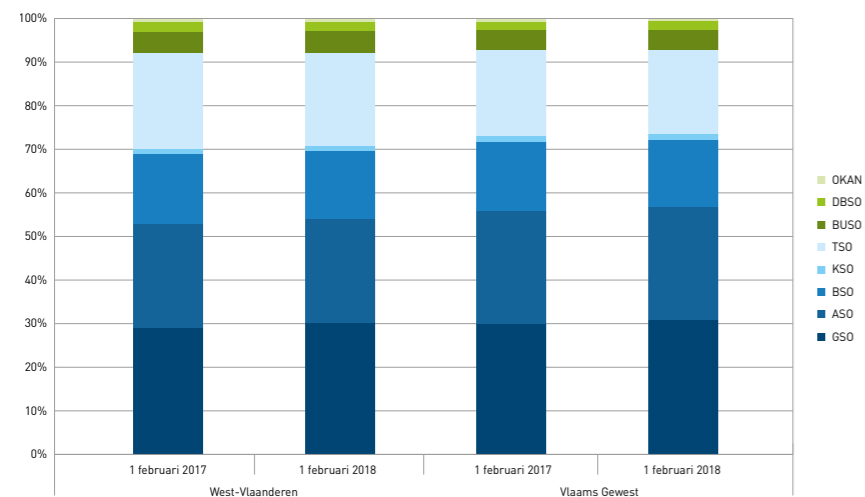
Zowel West-Vlaanderen als Vlaanderen telden iets meer jongens dan meisjes in het secundair onderwijs, en dit zowel in het schooljaar 2016-2017 als 2017-2018.

Tabel 4.4.1: Evolutie van het aantal leerlingen secundair onderwijs naar geslacht in West-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest, 1 februari 2017 – 1 februari 2018.

Woonplaats	01/02/2017	01/02/2018	Evolutie 2017-2018
West-Vlaanderen	75.710	75.676	-0,0%
- Jongens	39.133	39.084	-0,1%
- Meisjes	36.577	36.592	+0,0%
Vlaams Gewest	426.809	429.271	+0,6%
- Jongens	221.224	222.660	+0,6%
- Meisjes	205.585	206.611	+0,5%

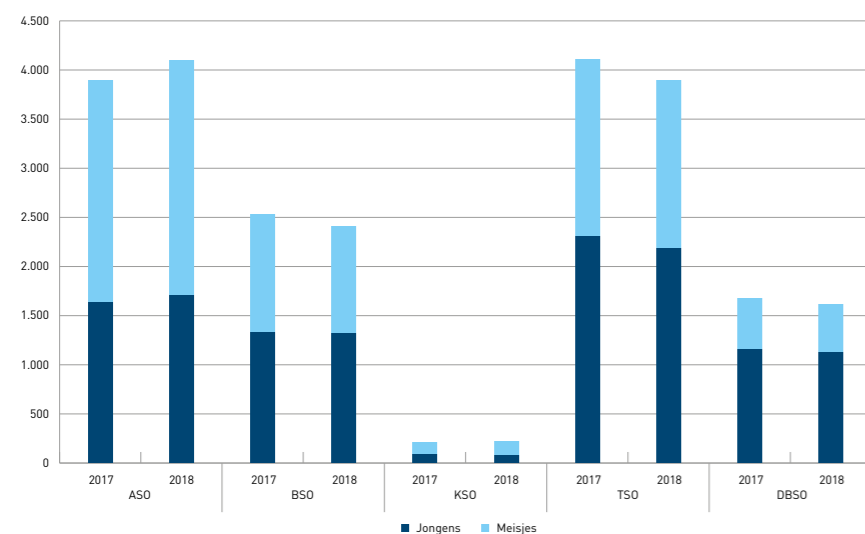
Bron: Departement onderwijs en vorming van de Vlaamse Gemeenschap, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 4.4.3: Evolutie van het totale aantal West-Vlaamse en Vlaamse leerlingen in het secundair onderwijs naar onderwijsvorm, 1 februari 2017 – 1 februari 2018.



Bron: Departement onderwijs en vorming van de Vlaamse Gemeenschap, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 4.4.4: Evolutie van het aantal West-Vlaamse laatstejaarsleerlingen in het secundair onderwijs naar onderwijsvorm en geslacht, 1 februari 2017 – 1 februari 2018.



Bron: Departement onderwijs en vorming van de Vlaamse Gemeenschap, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

In het schooljaar 2017-2018 zat 30,1% van de West-Vlaamse leerlingen secundair onderwijs in het GSO, 23,9% in het ASO, 21,4% in het TSO en 15,5% in het BSO. Bij de Vlaamse leerlingen waren de aandelen GSO (30,9%) en ASO (25,7%) groter en het aandeel TSO (19,2%) kleiner; het aandeel BSO was even groot.

In vergelijking met het schooljaar 2016-2017 telde West-Vlaanderen in het schooljaar 2017-2018 in vier onderwijsvormen minder leerlingen, namelijk in het BSO (-419 of -3,4%), het TSO (-479 of -2,9%), het DBSO (-65 of -3,9%) en OKAN (-3 of -0,5%). In Vlaanderen telden drie onderwijsvormen minder leerlingen, namelijk het BSO (-1.497 of -2,2%), het TSO (+1.529 of -1,8%) en OKAN (-294 of -7,6%).

In het schooljaar 2017-2018 zaten 12.248 West-Vlaamse leerlingen in het tweede leerjaar van de derde graad. Het ASO, TSO en BSO vertegenwoordigden respectievelijk 33,5%, 31,8% en 19,7% van deze West-Vlaamse laatstejaarsleerlingen.

Het aantal West-Vlaamse laatstejaarsleerlingen lag 1,4% lager in het schooljaar 2017-2018 dan in het schooljaar 2016-2017. Dit is de resultante van afnames in het BSO, TSO en DBSO.

West-Vlaanderen telde in het schooljaar 2017-2018 iets meer jongens dan meisjes in het laatste jaar secundair onderwijs (52,4% ten opzichte van 47,6%). In het DBSO (69,5%), TSO (56,2%) en BSO (54,7%) waren de jongens in de meerderheid; in het KSO (65,8%) en ASO (58,4%) vormden de meisjes de grootste groep.

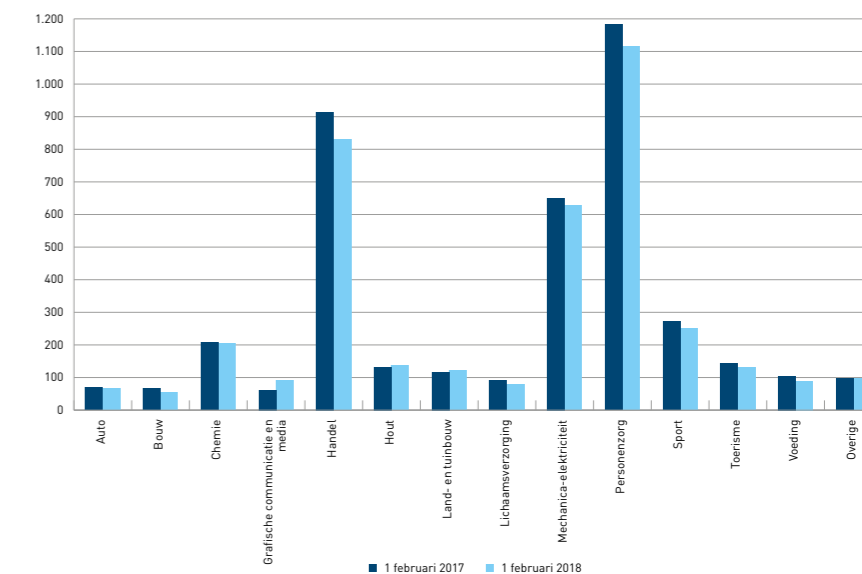
Van de 3.893 West-Vlaamse laatstejaarsleerlingen in het TSO in het schooljaar 2017-2018 volgde bijna twee derde les in de richtingen personen-zorg (28,7%), handel (21,3%) en mechanica-elektricititeit (16,1%). Een aantal TSO-richtingen trekt bijna uitsluitend jongens aan: auto en bouw (beiden 100%), hout (99,3%), mechanica-elektricititeit (98,7%) en grafische communicatie en media (84,4%). De richtingen lichaamsverzorging (100%), personenzorg (79%) en toerisme (63,4%) tellen overwegend meisjes.

Het TSO telde in het schooljaar 2017-2018 minder laatstejaarsleerlingen dan in het schooljaar 2016-2017 (-217 of -5,3%). In de richtingen handel (-85 of -9,3%) en personenzorg (-66 of -5,6%) waren de afnames in absolute termen het grootst. De richting grafische communicatie en media telde de grootste absolute en relatieve toename (+28 of +45,2%). Ook de richtingen hout en land- en tuinbouw zagen een toename, zij het zeer beperkt (respectievelijk +6 en +4 leerlingen).

Iets meer dan 60% van de 2.413 West-Vlaamse laatstejaarsleerlingen in het BSO in het schooljaar 2017-2018 volgde les in de richtingen personenzorg (27,9%), handel (11,6%), hout (10,6%) en mechanica-elektricititeit (10%). In een aantal BSO-richtingen zijn bijna uitsluitend jongens ingeschreven: mechanica-elektricititeit (99,6%), auto (98,2%), hout (97,3%), bouw (92,2%) en land- en tuinbouw (70%). De richtingen lichaamsverzorging (98,9%), mode (95,9%) en personenzorg (84,9%) trekken overwegend meisjes aan.

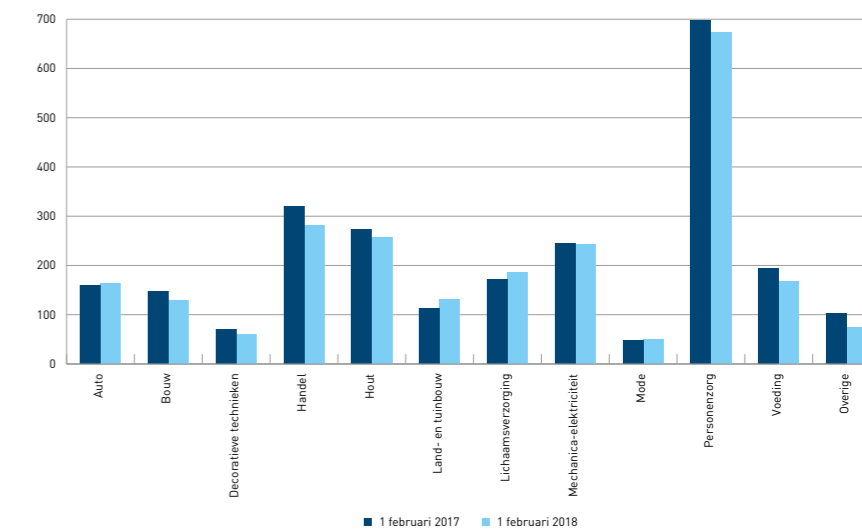
Het BSO telde in het schooljaar 2017-2018 minder laatstejaarsleerlingen dan in het schooljaar 2016-2017 (-126 of -5%). De richting handel kende de grootste absolute afname (-38 of -11,9%). In de richting land- en tuinbouw was de toename in absolute en relatieve termen het grootst (+17 of +15%). Ook de richtingen lichaamsverzorging (+15), auto (+5) en mode (+1) telden meer laatstejaarsleerlingen in het schooljaar 2017-2018.

Figuur 4.4.5: Evolutie van het aantal West-Vlaamse laatstejaarsleerlingen in het voltijds TSO naar studierichting en geslacht, 1 februari 2017 – 1 februari 2018.



Bron: Departement onderwijs en vorming van de Vlaamse Gemeenschap, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 4.4.6: Evolutie van het aantal West-Vlaamse laatstejaarsleerlingen in het voltijds BSO naar studierichting en geslacht, 1 februari 2017 – 1 februari 2018.



Bron: Departement onderwijs en vorming van de Vlaamse Gemeenschap, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

C. HOGER ONDERWIJS

Van de 36.823 inschrijvingen van West-Vlaamse studenten hoger onderwijs in het academiejaar 2017-2018 betrof 56,5% een inschrijving aan een hogeschool en 43,5% een inschrijving aan een universiteit. Bij zowel de West-Vlaamse hogeschool- als universiteitsstudenten koos een meerderheid (respectievelijk 80,5% en 51,5%) voor een richting in de menswetenschappen. Van alle West-Vlaamse studenten hoger onderwijs studeerde 60,7% buiten West-Vlaanderen. Dit hoge uitstroombestand kan hoofdzakelijk worden toegeschreven aan de hoge uitstroom van West-Vlaamse universiteitsstudenten; als gevolg van het beperktere aanbod aan universitaire opleidingen in West-Vlaanderen volgde 88,7% een opleiding buiten West-Vlaanderen. Omgekeerd woonde 26,6% van de studenten die in West-Vlaanderen hoger onderwijs volgden niet in West-Vlaanderen.

Tabel 4.4.2: Evolutie van het aantal inschrijvingen van West-Vlaamse en Vlaamse studenten hoger onderwijs, 30 september 2017 – 30 september 2018.

Woonplaats	30/09/2017	30/09/2018	Evolutie 2017-2018
West-Vlaanderen	37.102	36.823	-0,8%
- Hogescholen	20.860	20.788	-0,3%
- Universiteiten	16.242	16.035	-1,3%
Vlaams Gewest	213.173	214.550	+0,6%
- Hogescholen	113.640	113.876	+0,2%
- Universiteiten	99.533	100.674	+1,1%

Bron: Vlaamse overheid, Agentschap Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties & Studietoelagen, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

In het academiejaar 2017-2018 (telling op 30 september 2018) telde West-Vlaanderen 36.823 inschrijvingen van studenten in het hoger onderwijs. Hiervan betrof 56,5% een inschrijving aan een hogeschool en 43,5% een inschrijving aan een universiteit. In vergelijking met West-Vlaamse studenten studeerden Vlaamse studenten naar verhouding minder aan een hogeschool (51,1%) en meer aan een universiteit (46,9%).

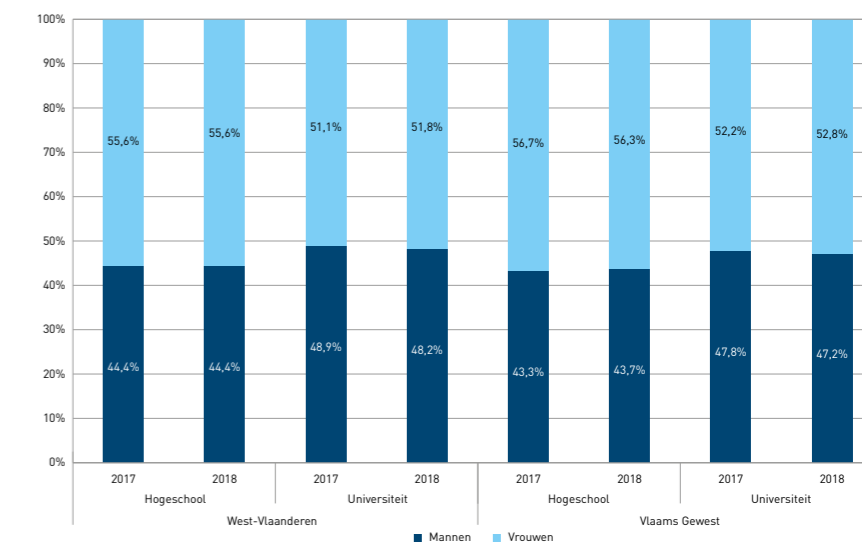
Van alle Vlaamse studenten hoger onderwijs op 30 september 2018 woonde 17,2% in West-Vlaanderen; bij de hogeschoolstudenten was dat 18,3% en bij de universiteitsstudenten 15,9%.

In vergelijking met het academiejaar 2016-2017 telde West-Vlaanderen in het academiejaar 2017-2018 iets minder inschrijvingen van studenten hoger onderwijs. Deze minieme afname kan vooral worden toegeschreven aan een afname bij de universiteitsstudenten (-1,3%); bij de hogeschoolstudenten bleef de afname beperkt tot 0,3%. Bij de Vlaamse hogeschool- en universiteitsstudenten was er daarentegen in dezelfde periode een toename (respectievelijk +0,2% en +1,1%).

In het academiejaar 2017-2018 telde West-Vlaanderen meer vrouwelijke studenten hoger onderwijs dan mannelijke (54% ten opzichte van 46%). In Vlaanderen was het aandeel vrouwelijke studenten nog groter (54,7%). Dit overwicht aan vrouwelijke studenten vinden we zowel in West-Vlaanderen als in Vlaanderen vooral in de hogescholen (respectievelijk 55,6% en 56,3%). West-Vlaanderen (51,8%) en Vlaanderen (52,8%) telden iets meer vrouwelijke dan mannelijke universiteitsstudenten.

Tussen 30 september 2017 en 30 september 2018 daalde het aantal mannelijke hogeschoolstudenten in West-Vlaanderen relatief even sterk dan het aantal vrouwelijke. Bij de Vlaamse hogeschoolstudenten was er een toename bij de mannen en een afname bij de vrouwen. Bij de universiteitsstudenten zien we in zowel West-Vlaanderen als Vlaanderen een afname bij de mannen en een toename bij de vrouwen.

Figuur 4.4.7: Evolutie van het aantal inschrijvingen van West-Vlaamse en Vlaamse hogeschool- en universiteitsstudenten naar geslacht, 30 september 2017 – 30 september 2018.



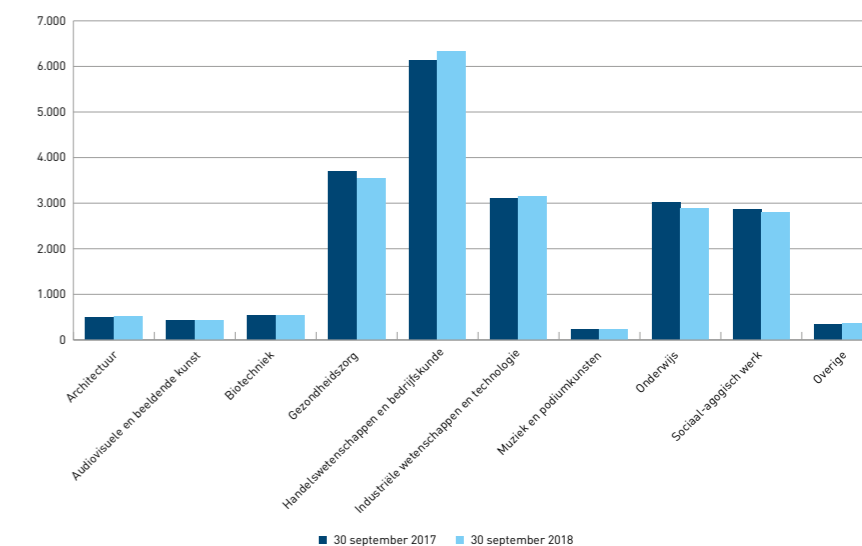
Bron: Vlaamse overheid, Agentschap Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties & Studietoelagen, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Vijf studiegebieden - handelswetenschappen (30,5%), gezondheidszorg (17,1%), industriële wetenschappen en technologie (15,1%), onderwijs (13,9%) en sociaal-agogisch werk (13,5%) - vertegenwoordigden 90% van alle inschrijvingen van West-Vlaamse hogeschoolstudenten in het academiejaar 2017-2018.

De meerderheid (80,5%) van de West-Vlaamse hogeschoolstudenten volgde in het academiejaar 2017-2018 een richting in de menswetenschappen, 18% koos voor een richting in de exacte wetenschappen en 1,5% was ingeschreven voor een gecombineerd studiegebied.

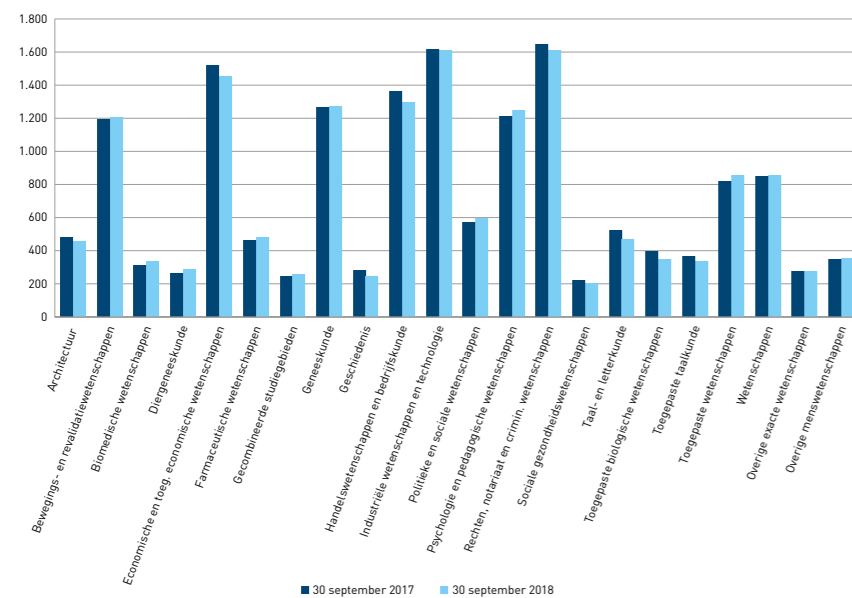
Tussen 30 september 2017 en 30 september 2018 steeg het aantal inschrijvingen in absolute termen het sterkst in de richting handelswetenschappen en bedrijfskunde (+206 of +3,4%). In de richtingen gezondheidszorg (-141 of -3,8%) en onderwijs (-139 of -4,6%) waren de absolute afnames het grootst.

Figuur 4.4.8: Evolutie van het aantal inschrijvingen van West-Vlaamse hogeschoolstudenten naar studiegebied, 30 september 2017 – 30 september 2018.



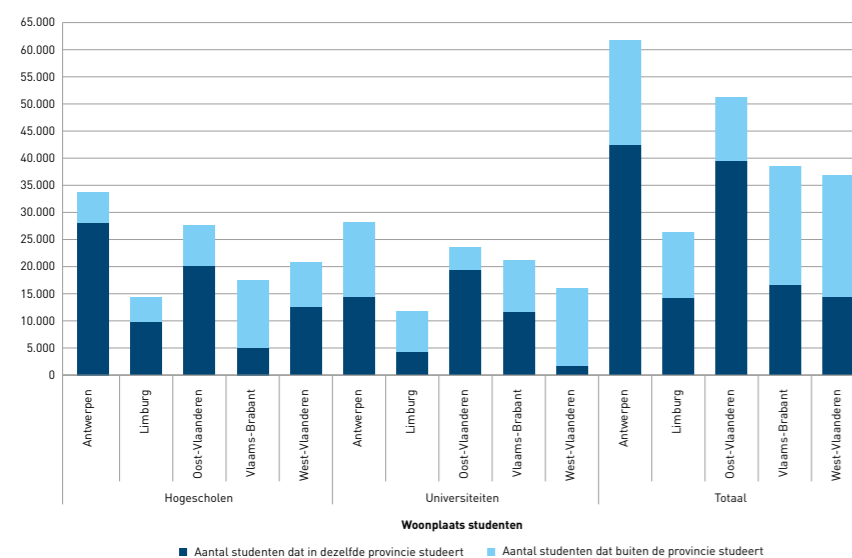
Bron: Vlaamse overheid, Agentschap Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties & Studietoelagen, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 4.4.9: Evolutie van het aantal inschrijvingen van West-Vlaamse universiteitsstudenten naar studiegebied, 30 september 2017 – 30 september 2018.



Bron: Vlaamse overheid, Agentschap Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties & Studietoelagen, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 4.4.10: Aantal inschrijvingen van studenten naar woonplaats, opleidingsvorm en vestigingsplaats van de onderwijsinstelling, 30 september 2018.



Bron: Vlaamse overheid, Agentschap Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties & Studietoelagen, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

In het academiejaar 2017-2018 telden zeven studiegebieden - rechten, notariaat en criminologische wetenschappen (10%), industriële wetenschappen en technologie (10%), economische en toegepaste economische wetenschappen (9%), handelswetenschappen en bedrijfskunde (8,1%), geneeskunde (7,9%), psychologie en pedagogische wetenschappen (7,8%) en bewegings- en revalidatiewetenschappen (7,5%) - samen 60,4% van alle inschrijvingen van West-Vlaamse universiteitsstudenten.

Eind september 2018 was 51,5% van alle West-Vlaamse universiteitsstudenten ingeschreven in een richting in de menswetenschappen, volgde 46,9% een richting in de exacte wetenschappen en koos 1,6% een gecombineerd studiegebied.

Tussen 30 september 2017 en 30 september 2018 kenden de richtingen psychologie en pedagogische wetenschappen (+33 of +2,7%) en toegepaste wetenschappen (+32 of +3,9%) de grootste absolute toenames van het aantal inschrijvingen. De richtingen handelswetenschappen en bedrijfskunde (-67 of -4,9%) en economische en toegepaste economische wetenschappen (-66 of -4,4%) kenden de grootste absolute afnames.

Van alle West-Vlaamse studenten hoger onderwijs in het academiejaar 2017-2018 studeerde 60,7% buiten West-Vlaanderen.

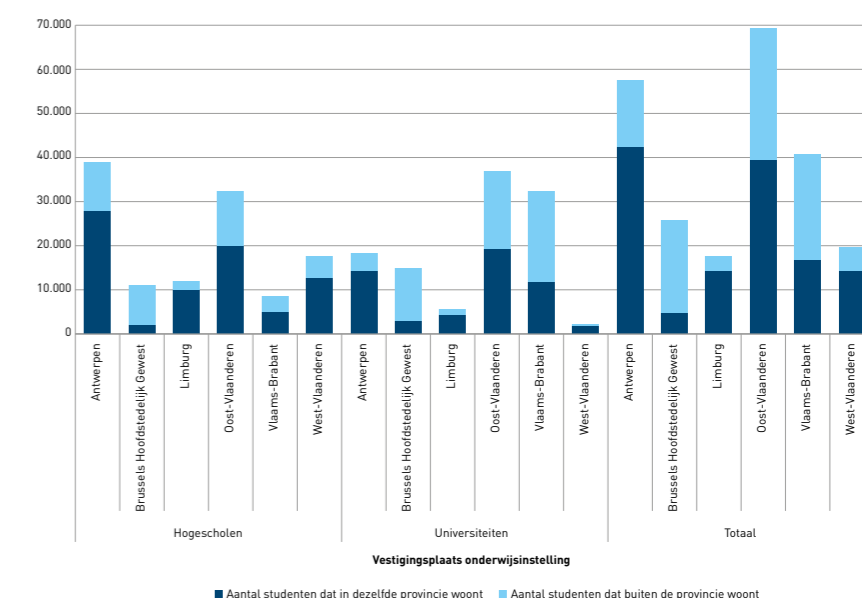
Dit hoge uitstroompercentage – het hoogste van alle Vlaamse provincies – kan hoofdzakelijk worden toegeschreven aan de hoge uitstroom van universiteitsstudenten. Als gevolg van het beperktere aanbod aan universitaire opleidingen in West-Vlaanderen volgden 14.229 West-Vlaamse universiteitsstudenten (of 88,7%) les buiten West-Vlaanderen. De meerderheid hiervan (74%) koos voor Oost-Vlaanderen.

Bij de West-Vlaamse hogeschoolstudenten is de uitstroom merkkelijk kleiner (39,1%), maar nog een stuk groter dan in Oost-Vlaanderen (27,3%) en Antwerpen (16,5%). Van de 8.125 West-Vlaamse hogeschoolstudenten die niet in West-Vlaanderen studeerden, volgde 86,6% een opleiding in Oost-Vlaanderen.

Van alle studenten hoger onderwijs die in het academiejaar 2017-2018 in West-Vlaanderen studeerden, woonde 73,4% er ook. In Limburg (19,1%) en Antwerpen (26,1%) was de instroom nog kleiner dan in West-Vlaanderen (26,6%).

Dit lage instroompercentage voor West-Vlaanderen kan vooral worden toegeschreven aan het beperktere aanbod aan universitaire opleidingen en de bijgevolg lage instroom van universiteitsstudenten (15,4%). De meerderheid (62,5%) van deze 328 studenten was woonachtig in Oost-Vlaanderen. In Limburg (16,7%) was de instroom van hogeschoolstudenten nog kleiner dan in West-Vlaanderen en Antwerpen (beiden 28%). Van de 4.928 niet-West-Vlaamse hogeschoolstudenten die in West-Vlaanderen studeerden, woonde 60,2% in Oost-Vlaanderen.

Figuur 4.4.11: Aantal inschrijvingen van studenten naar vestigingsplaats van de onderwijsinstelling, opleidingsvorm en woonplaats, 30 september 2018.

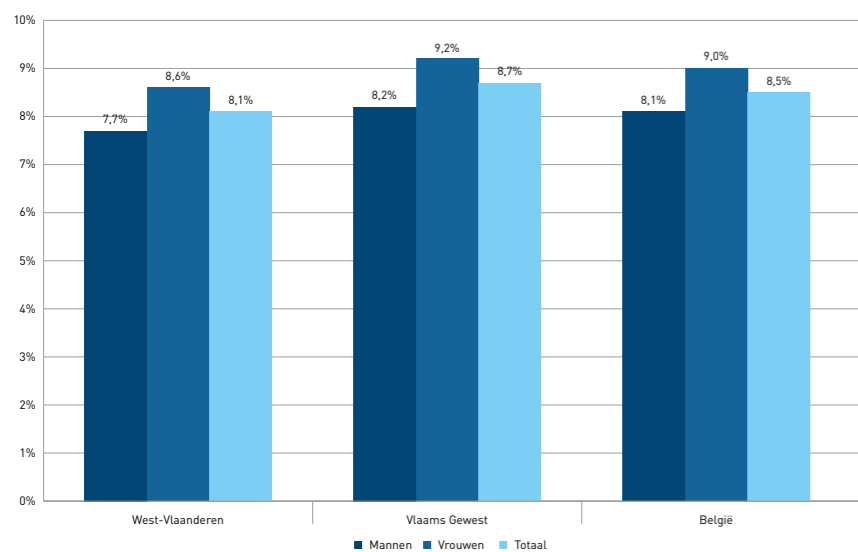


Bron: Vlaamse overheid, Agentschap Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties & Studietoelagen, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

D. LEVENSLANG LEREN

In 2018 volgde 8,1% van de West-Vlamingen tussen 25 en 64 jaar een opleiding, cursus of seminarie in het kader van levenslang leren.

Figuur 4.4.12: Deelname aan levenslang leren bij 25- tot 64-jarigen (a), West-Vlaanderen (b), Vlaams Gewest en België, 2018.



(a) Percentage personen van 25-64 jaar dat tijdens de referentiemaand les volgde in het regulier onderwijs of dat heeft deelgenomen aan opleidingen buiten het regulier onderwijs (inclusief studenten in schoolvakantie).

(b) Cijfers voor West-Vlaanderen gebaseerd op een beperkt aantal waarnemingen.

Bron: FOD Economie (ADSEI), Enquête naar Arbeidskrachten, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

In 2018 nam in West-Vlaanderen 8,1% van de 25- tot 64-jarigen deel aan levenslang leren, wat iets minder is dan in België (8,5%) en Vlaanderen (8,7%).

In zowel West-Vlaanderen, Vlaanderen als België was de participatie aan levenslang leren in 2018 groter bij vrouwen dan bij mannen.

Allochtoon

Origine buiten EU-15.

Arbeidsgehandicapte

Elk persoon met een diploma buitengewoon secundair onderwijs (BuSO) of buitengewoon lager onderwijs (BLO), elk persoon met een beperkte tot zeer beperkte arbeidsgeschiktheid of een persoon die door het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (het Vlaams Fonds) erkend is als persoon met een handicap inzake tewerkstelling.

EU-15

België, Duitsland, Oostenrijk, Denemarken, Spanje, Finland, Frankrijk, Verenigd Koninkrijk, Luxemburg, Griekenland, Ierland, Portugal, Zweden, Italië en Nederland.

EU-13

Bulgarije, Cyprus, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Roemenië, Slovenië, Slowakije, Tsjechië en Kroatië.

Gedetacheerden

Personen die in jaar x minstens één dag in België gemeld waren via een Limosa-aangifte. Deze Limosa-aangifte is sinds 2007 verplicht voor werkgevers die een werknemer tijdelijk of deeltijds naar België detacheren om er te werken. Het gaat dus om werknemers die gewoonlijk in een ander land dan België werken of zijn aangeworven in een ander land dan België. Voor zelfstandigen is een melding vereist wanneer die tijdelijk een zelfstandige activiteit in België komen uitoefenen, maar er niet permanent verblijven. Sommige categorieën van personen zijn vrijgesteld van het doen van de aangifte gezien de aard of de korte duur van de in België verrichte activiteiten (bvb artiesten, sportlui, internationaal vervoer, diplomaten, overheids personeel, wetenschappers, deelname aan wetenschappelijke congressen ...).

Vanaf 1 januari 2019 wordt de Limosa-meldingsplicht voor gedetacheerde zelfstandigen beperkt tot een aantal risicosectoren, namelijk bouwactiviteiten, activiteiten in de vleessector en schoonmaakactiviteiten.

Grensarbeid

De regionale verdeling van de grensarbeiders gebeurt bij het RIZIV op basis van de plaats waar ze ingeschreven zijn in het ziekenfonds. In de praktijk blijkt dat heel wat Franse grensarbeiders die in West-Vlaanderen werken, in Wallonië ingeschreven zijn in een ziekenfonds, wellicht omwille van de taal. Dit fenomeen leidt tot een onderschatting van het aantal Franse grensarbeiders in West-Vlaanderen volgens de RIZIV-cijfers. Vanaf 2010 wordt in de statistieken geen onderscheid meer gemaakt tussen bezoldigde en zelfstandige grensarbeid.

Wat betreft inkomende pendel zijn er een aantal verschillen tussen de statistieken van de Vlaamse Arbeidsrekening (VAR) en de RIZIV-statistieken. Zo vertrekken de VAR-statistieken rechtstreeks van de aangiftes bij RSZ en RSZPPO. Deze aangiftes bij RSZ en RSZPPO hebben betrekking op jaargemiddelden, terwijl de RIZIV-statistieken de toestand op 30 juni weergeven. Daarnaast kunnen werknemers wel nog ingeschreven zijn bij het RIZIV, terwijl ze bij de RSZ en RSZPPO niet meegeteld worden omwille van bijvoorbeeld loopbaanonderbreking of uitdiensttreding.

Help(st)er

Elke persoon die in België een zelfstandige in de uitoefening van zijn of haar beroep bijstaat of vervangt, zonder dat zij door een arbeids-overeenkomst met elkaar verbonden zijn. Deze persoon valt onder de toepassing van het sociaal statuut van de zelfstandigen.

Hoger onderwijs

Aantal inschrijvingen van studenten met een diplomacontract in een instelling van het hoger onderwijs (hogeschool of universiteit) in het desbetreffende academiejaar. Eén student kan meerdere inschrijvingen hebben in het hoger onderwijs. In voorgaande edities van deze publicatie werd gesproken over aantal studenten hoger onderwijs, maar correcter is te spreken over het aantal inschrijvingen van studenten hoger onderwijs.

Hooggeschoold

Diploma hoger beroeps onderwijs, professionele en academische bachelor of master.

Definities en methodologie

Inkomende pendelintensiteit

Het aantal loontrekkenden dat vanuit een andere regio komt werken in regio X ten opzichte van het totale aantal loontrekkenden dat in regio X werkt.

Jobratio

Deze indicator geeft het totale jobaanbod weer in verhouding tot de bevolking op beroepsactieve leeftijd en wordt uitgedrukt als het aantal jobs voor loontrekkenden, zelfstandigen (in hoofd- en bijberoep en na pensioen) en helpers (in hoofd- en bijberoep en na pensioen) in regio X per 100 inwoners tussen 15 en 64 jaar in regio X.

Kansengroepen

Groepen die op de arbeidsmarkt ofwel ondervertegenwoordigd zijn in de werkzaamheid ofwel oververtegenwoordigd in de werkloosheid (ofwel beide). VESOC definieert kansengroepen als "groepen waarbij de werkzaamheidsgraad (het aandeel van de personen uit de betrokken categorie op beroepsactieve leeftijd (15-64 jaar) die effectief werken, uitgedrukt in percentages) lager ligt dan gemiddeld bij de Vlaamse beroepsbevolking". Aangezien we in onze analyse tot op het niveau van arrondissementen werken, is de berekening van dergelijke graden niet mogelijk. Daarom worden kansengroepen in deze publicatie bepaald door te kijken welke groepen oververtegenwoordigd zijn in de werkloosheidscijfers ten opzichte van het Vlaamse Gewest.

Kortgeschoold

Diploma lager onderwijs, 1ste en 2de graad secundair onderwijs, middenstandsopleiding of deeltijds beroepssecundair onderwijs.

Laatstejaarsleerlingen

Leerlingen in het tweede jaar van de derde graad secundair onderwijs. Hoewel er in het BSO en het TSO een mogelijkheid bestaat om in deze laatste graad nog een derde jaar (of zelfs vierde jaar) te volgen, worden in deze publicatie enkel de leerlingen uit het tweede jaar beschouwd. Voor het DBSO worden alle leerlingen meegeteld aangezien het voor deze heterogene groep moeilijk is om de laatstejaarsleerlingen te definiëren.

Levenslang leren

De participatiegraden aan levenslang leren worden berekend aan de hand van de resultaten van de Enquête naar Arbeidskrachten (EAK) die voor België georganiseerd wordt door de FOD

Economie (ADSEI). Het gaat om het percentage personen van 25-64 jaar dat tijdens de referentiemaand les volgde in het regulier onderwijs (inclusief leercontract en sociale promotie, inclusief studenten in schoolvakantie) of dat heeft deelgenomen aan opleidingen (cursussen, seminaries, conferenties, ...) buiten het regulier onderwijssysteem. In 2017 werd de EAK grondig hervormd wat zorgde voor een breuk in de resultaten; de cijfers volgens de oude methode zijn bijgevolg niet meer vergelijkbaar met deze volgens de nieuwe methode. De cijfers voor West-Vlaanderen moeten met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden omdat ze gebaseerd zijn op een beperkt aantal waarnemingen.

Middengespoold

Diploma derde graad secundair of vierde graad beroepssecundair onderwijs.

Niet-Belg

Beschikt niet over de Belgische nationaliteit. Ter verduidelijking: het begrip niet-Belg (nationaliteit) mag niet verward worden met het begrip allochtoon (origine).

Niet-werkende werkzoekenden (nwwz)

De werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringaanvraag (WZUA), de jongeren in beroepsinschakelingstijd, de andere verplicht ingeschreven niet-werkende werkzoekenden en de vrij ingeschreven niet-werkende werkzoekenden.

Ondernemersgraad

Het aantal zelfstandigen en helpers naar woonplaats ten opzichte van de bevolking van 15 tot 64 jaar.

Oudere werklozen

Doorheen de jaren werden de voorwaarden voor oudere werklozen om zich te laten uitschrijven als werkzoekende, zonder hierbij het recht op een uitkering te verliezen, steeds strenger. Vanaf 1 juli 2002 kon iedereen vanaf de leeftijd van 58 jaar van deze maxi-vrijstelling genieten of indien men minstens 50 jaar is én een beroepsverleden heeft van minstens 38 jaar als loontrekkende én minstens 1 jaar werkloos is. In 2013 werd de leeftijdsgrens opgetrokken van 58 jaar naar 60 jaar. Wie op 31 december 2014 deze maxi-vrijstelling genoot, behoudt de vrijstelling, en wie aan de voorwaarden voldoet, kan de maxi-vrijstelling nog aanvragen. Ook wie op 31 december 2014

jonger was dan 60 jaar (maar ouder dan 58 jaar) én een beroepsverleden heeft van minstens 38 jaar als loontrekkende én minstens 1 jaar werkloos is, kan de maxi-vrijstelling nog aanvragen.

Vanaf 1 januari 2015 zijn oudere werklozen vanaf de leeftijd van 60 jaar onderworpen aan de verplichting van aangepaste beschikbaarheid. Dit betekent dat ze niet meer actief naar werk moeten zoeken, niet meer onderworpen worden aan de procedure voor de activering van het zoekgedrag naar werk en niet meer in het bezit moeten zijn van een controlekaart. Deze arbeidsgeschiedte werklozen zijn wel nog verplicht om ingeschreven te blijven als werkzoekende, beschikbaar te zijn voor de arbeidsmarkt, in België te verblijven, mee te werken aan aangepaste begeleiding die wordt voorgesteld door de VDAB en zich bij de VDAB aan te melden wanneer die hiertoe oproept, geen aangeboden betrekking te weigeren en geen betrekking te verlaten zonder geldige reden. Oudere werklozen van 60 jaar en ouder en met een beroepsverleden van 40 jaar kunnen van deze verplichting van aangepaste beschikbaarheid worden vrijgesteld. Vanaf 2016 werden beide voorwaarden telkens met één jaar opgetrokken. In 2019 moet een oudere werkloze 64 jaar of ouder zijn en een beroepsverleden hebben van 44 jaar; in 2020 zal dat 65 jaar zijn met een beroepsverleden van 44 jaar.

Al deze maatregelen hebben geleid tot een geleidelijke uitstroom van gepensioneerde 50-plussers en een grote instroom van werkloze 50-plussers in de niet-werkende werkzoekenden-cijfers.

Pendelsaldo

Saldo van in- en uitgaande pendel.

Scholingsgraad

Bevolking volgens niveau van het hoogst behaalde diploma ten opzichte van de totale bevolking, al dan niet ingedeeld naar geslacht. Er wordt onderscheid gemaakt tussen laaggeschoolden (hoogstens diploma lager secundair onderwijs), middengespoolden (secundair onderwijs afgerond) en hooggeschoolden (diploma hoger onderwijs).

Secundair onderwijs

Het gewoon secundair onderwijs (SO) bestaat meestal uit zes leerjaren ingedeeld in drie

graden van twee leerjaren. De eerste graad krijgt de term gemeenschappelijk secundair onderwijs (GSO). Vanaf de tweede graad worden vier onderwijsvormen onderscheiden: Algemeen, Beroeps, Kunst en Technisch secundair onderwijs (respectievelijk ASO, BSO, KSO en TSO). In het BSO en TSO is het mogelijk om binnen de derde graad nog een derde jaar te volgen om zich voor te bereiden op het hoger onderwijs of om zich te specialiseren. Voor bepaalde specialisaties in het beroepsonderwijs bestaat er zelfs een vierde graad.

Voor jongeren vanaf de leeftijd van 15 of 16 jaar bestaat de mogelijkheid om over te stappen naar een deeltijds systeem. De belangrijkste groep hierin zijn de opleidingen in het deeltijds beroepssecundair onderwijs (DBSO). In het DBSO volgen de leerlingen 15 lessen per week, die aangevuld worden met een tewerkstelling die bij voorkeur aansluit bij de gevolgde opleiding.

Jongeren van 13 tot 21 jaar met een handicap of met leer- of opvoedingsmoeilijkheden kunnen daarnaast terecht in het buitengewoon secundair onderwijs (BuSO). De structuur van het BuSO bestaat niet uit graden maar opleidingsvormen, afhankelijk van de doelstellingen die men nastreeft.

De laatste categorie bevat de leerlingen uit de onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers (OKAN). Deze onthaalklassen werden opgericht om anderstalige leerlingen te helpen zich in te passen in het Vlaams secundair onderwijs.

Startersratio

Aantal startende zelfstandigen en helpers in verhouding tot het aantal actieve zelfstandigen en helpers.

Stopzettingsratio

Aantal zelfstandigen en helpers dat de activiteiten stopzet in verhouding tot het aantal actieve zelfstandigen en helpers.

Uitgaande pendelintensiteit

Het aantal loontrekkenden dat vanuit regio X gaat werken in een andere regio ten opzichte van het totale aantal loontrekkenden dat in regio X woont.

Vacatures

Omdat één interim-vacature kan leiden tot een reeks opeenvolgende interim-opdrachten of doorgegeven kan worden via meerdere interim-kantoren, verwijderde de VDAB de interim-vacatures uit het Normaal Economisch Circuit (NEC) en uit haar analyses.

Wegens te grote niet-conjunctuurgerelateerde schommelingen worden de vacatures voor studentenjobs vanaf 1 januari 2014 niet meer meegeteld in het Normaal Economisch Circuit (zonder uitzendopdrachten). Bovendien worden vanaf 1 januari 2015 in de statistieken enkel die vacatures meegenomen die rechtstreeks aan de VDAB worden gemeld. Door een doorgedreven samenwerking en data-uitwisseling met bedrijven was het aantal vacatures die via wervings- en selectiekantoren wordt gemeld immers sterk toegenomen. Om een beter beeld te krijgen van de reële arbeidsmarktevoluties worden deze vacatures daarom buiten beschouwing gelaten.

Naar aanleiding van bovenstaande wijzigingen werden alle vacaturecijfers herberekend waardoor een nieuwe tijdreeks met vergelijkbare cijfers werd verkregen.

Werkloosheidsdruk

Aantal niet-werkende werkzoekenden inclusief oudere werklozen in verhouding tot de bevolking op beroepsactieve leeftijd (18-64 jaar).

Zelfstandige

Iedere natuurlijke persoon die een beroepsbezigheid uitoefent zonder hiervoor door een arbeids-overeenkomst of een statuut gebonden te zijn.

Zelfstandige in bijberoep

Een zelfstandige waarvan de beroepsactiviteit als zelfstandige gelijktijdig wordt uitgeoefend met een andere, gewoonlijke en hoofdzakelijke beroepsbezigheid onder gezag.

Zelfstandige in hoofdberoep

Een zelfstandige waarvan de beroepsactiviteit als zelfstandige de voornaamste of enige beroepsbezigheid is.

5

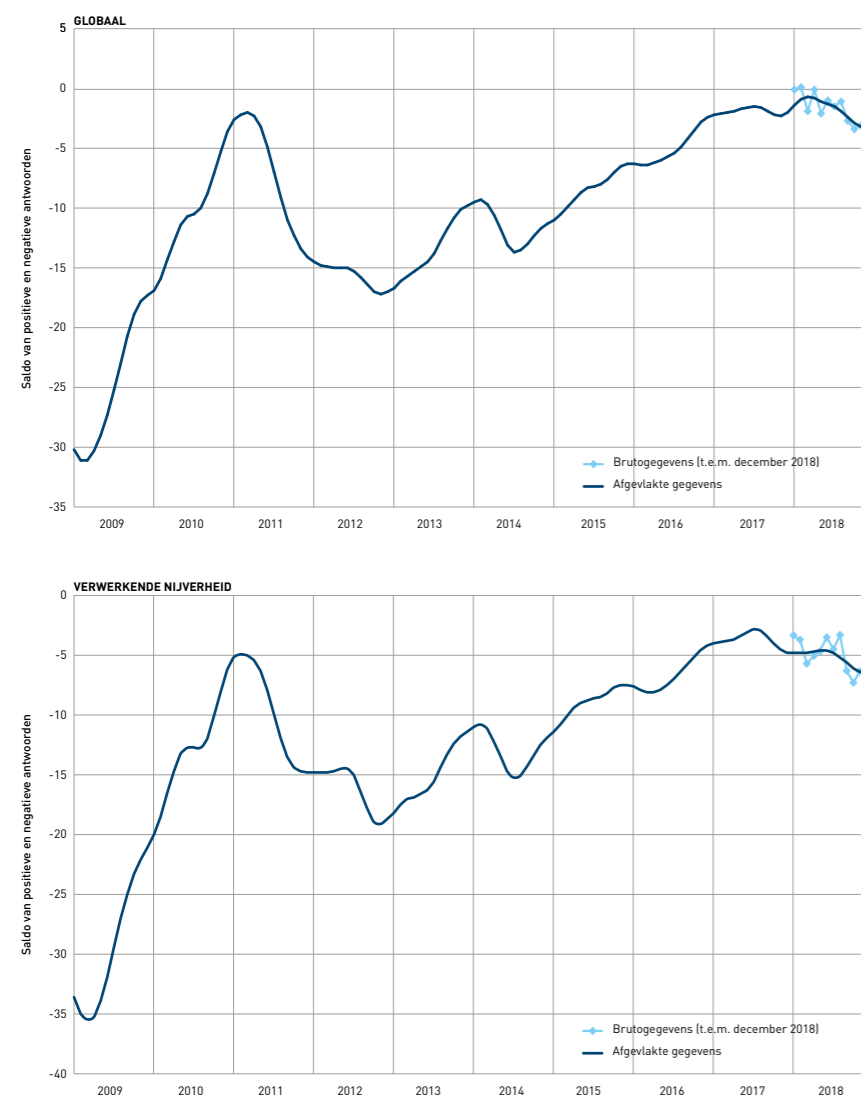
Indicatoren van economische activiteit

1. Conjunctuur
2. Omzet en investeringen
3. Verloop van de ondernemingen
4. Onderzoek en ontwikkeling

1. CONJUNCTUUR

Nadat de globale conjunctuurcurve in West-Vlaanderen vanaf augustus 2014 bijna onafgebroken opwaarts gericht was, kent ze sinds april 2018 een dalend verloop.

Figuur 5.1.1: Conjunctuurcurven voor West-Vlaanderen, 2009-2018.



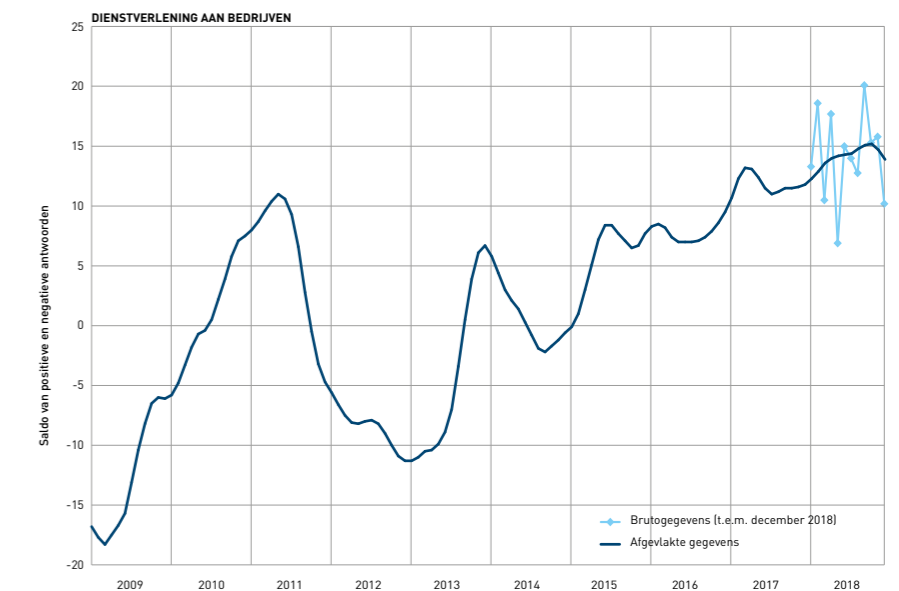
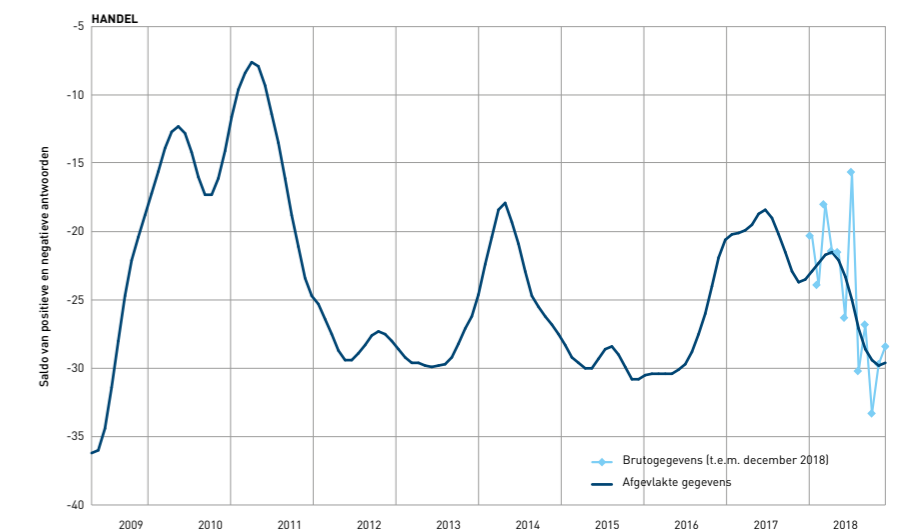
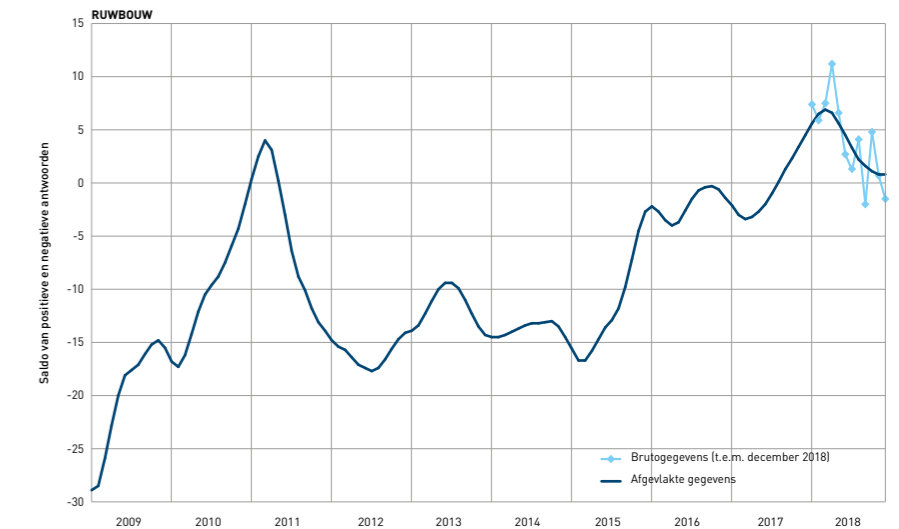
Van augustus 2014 tot en met juli 2017 was de synthetische conjunctuurcurve in West-Vlaanderen bijna onafgebroken opwaarts gericht. Na een licht dalend verloop kende de afgevlakte curve opnieuw een stijgend verloop van november 2017 tot en met maart 2018. Sedertdien kent de synthetische conjunctuurcurve een dalend verloop.

Net als de globale conjunctuurcurve is de curve voor de verwerkende nijverheid ook opwaarts gericht vanaf augustus 2014 en bleef deze trend aangehouden tot en met juli 2017. Na enkele maanden met duidelijk dalende waarden bleef de afgevlakte curve voor de verwerkende nijverheid van december 2017 tot en met juli 2018 op nagenoeg hetzelfde niveau, waarna opnieuw een duidelijk dalende trend werd ingezet.

De curve voor de ruwbouw kende de afgelopen jaren een wisselend verloop. Van maart 2015 tot en met maart 2018 was de curve voor de ruwbouw opwaarts gericht; enkel van februari tot april 2016 en van november 2016 tot en met maart 2017 werd de positieve trend kort onderbroken. Sinds april 2018 kent de afgevlakte curve voor de ruwbouw een negatief verloop.

Van mei 2016 tot en met juni 2017 kende de afgevlakte curve van de handel een duidelijk positief verloop. In de tweede helft van 2017 kende de curve van de handel dalende waarden. Na een korte verbetering van december 2017 tot en met april 2018 is de afgevlakte curve van de handel opnieuw neerwaarts gericht tot en met november 2018.

De curve van de dienstverlening aan bedrijven evolueerde positief van augustus 2016 tot en met maart 2017. Van april tot en met juli 2017 kende de afgevlakte curve een dalend verloop, waarna er tot en met september 2018 opnieuw een positieve evolutie was.



Bron: NBB, Conjunctuurenquêtes bij de bedrijven, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

2. OMZET EN INVESTERINGEN

In de periode 2017-2018 groeide de omzet van ondernemingen met zetel in West-Vlaanderen met 4% tot 99,2 miljard euro. In dezelfde periode groeiden de investeringen van West-Vlaamse ondernemingen met 9,8% tot 4,6 miljard euro.

Tabel 5.2.1: Evolutie van de omzet (in miljard euro) in West-Vlaanderen, het Vlaamse Gewest en België, 2017-2018 [a].

	2017	2018	Evolutie 2017-2018
West-Vlaanderen	95,4	99,2	+4,0%
Vlaams Gewest	619,0	640,5	+3,5%
België	1.275,5	1.311,3	+2,8%

[a] Berekend op basis van kwartaalcijfers.

Bron: FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

In 2018 realiseerden de ondernemingen met zetel in West-Vlaanderen samen 99,2 miljard euro omzet. Aangezien de omzet in West-Vlaanderen in de periode 2017-2018 iets sterker steeg dan in Vlaanderen, steeg het West-Vlaamse aandeel van 15,4% tot 15,5%. In vergelijking met de andere indicatoren van economische activiteit zoals toegevoegde waarde, actieve en startende ondernemingen, werkgelegenheid, enz. is het aandeel van West-Vlaanderen inzake omzet eerder laag.

De verklaring hiervoor kan worden gezocht in het feit dat de btw-registratie en bron van deze statistiek gebeurt naar maatschappelijke zetel, waardoor een belangrijk deel van de in West-Vlaanderen gerealiseerde omzet niet in West-Vlaanderen wordt geregistreerd. Ook het feit dat West-Vlaanderen relatief meer kmo's telt dan gemiddeld in het Vlaamse Gewest speelt een rol.

Tabel 5.2.2: Evolutie van de investeringen (in miljard euro) in West-Vlaanderen, het Vlaamse Gewest en België, 2017-2018 [a].

	2017	2018	Evolutie 2017-2018
West-Vlaanderen	4,2	4,6	+9,8%
Vlaams Gewest	23,0	24,7	+7,3%
België	37,3	40,1	+7,7%

[a] Berekend op basis van kwartaalcijfers.

Bron: FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

In 2018 investeerden de ondernemingen met zetel in West-Vlaanderen 4,6 miljard euro. In de periode 2017-2018 stegen de investeringen in West-Vlaanderen sterker dan in België en Vlaanderen. Het aandeel van West-Vlaanderen in het Vlaamse cijfer steeg hierdoor van 18,3% tot 18,7%. Dit is een hoger aandeel in vergelijking met het West-Vlaamse aandeel in de omzet van het Vlaamse Gewest.

3. VERLOOP VAN DE ONDERNEMINGEN

A. ACTIEVE, OPPERICHTE EN VERDWENEN ONDERNEMINGEN

Op 31 december 2018 telde West-Vlaanderen 123.030 actieve ondernemingen of 20,7% van het Vlaamse totaal. Zowel de oprichtings- als uittredingsratio, en bijgevolg ook de turbulentiëratio, waren in West-Vlaanderen kleiner dan in Vlaanderen en België. De nettogroeiratio was in 2018 in West-Vlaanderen iets kleiner dan in België en Vlaanderen. In de periode 2013-2018 steeg het aantal opgerichte ondernemingen in West-Vlaanderen (+49,5%) iets minder sterk dan in Vlaanderen (+54,2%), maar duidelijk sterker dan in België (+40,5%). In 2018 verdwenen in West-Vlaanderen iets meer ondernemingen dan in 2013 (+3,5%); in België (+4,9%) en Vlaanderen (+8,6%) was de toename in dezelfde periode groter.

De toename van het aantal actieve ondernemingen tussen eind 2017 en eind 2018 was in West-Vlaanderen iets kleiner dan in België en Vlaanderen. Het West-Vlaamse aandeel in het Vlaamse totaal kende hierdoor een minieme afname van 20,9% in 2017 naar 20,7% in 2018.

In West-Vlaanderen steeg het aantal opgerichte ondernemingen in de periode 2017-2018 iets sterker dan in België, maar minder sterk dan in Vlaanderen. Het aandeel van West-Vlaanderen in het Vlaamse totaal daalde hierdoor van 18,8% in 2017 naar 18,4% in 2018.

De toename van het aantal verdwenen ondernemingen tussen 2017 en 2018 was in West-Vlaanderen groter dan in België, maar kleiner dan in Vlaanderen. Het West-Vlaamse aandeel in het Vlaamse totaal kende hierdoor een minieme afname van 19,1% in 2017 tot 19% in 2018.

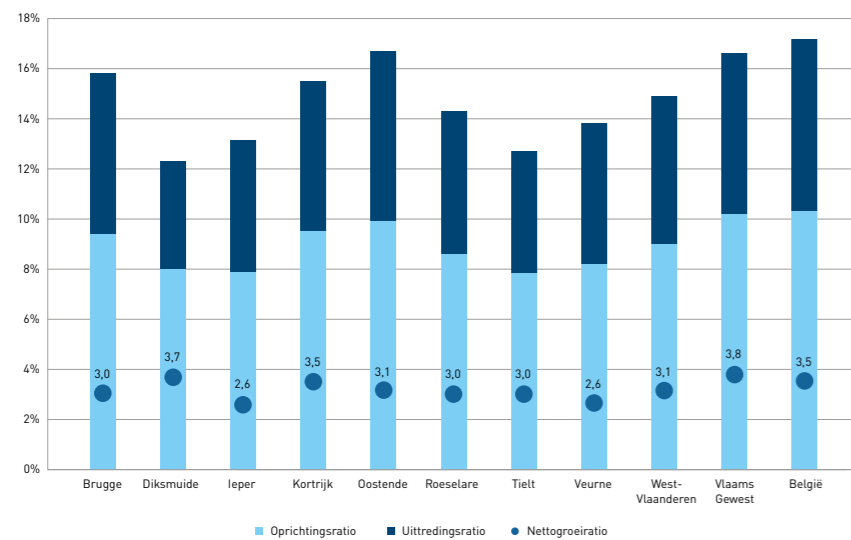
Tabel 5.3.1: Evolutie van het aantal actieve, opgerichte en verdwenen ondernemingen, West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België, 2017-2018 [a].

	2017	2018	Evolutie 2017-2018
West-Vlaanderen			
- Actief	119.191	123.030	+3,2%
- Opgericht	10.751	11.125	+3,5%
- Verdwenen	6.623	7.229	+9,1%
Vlaams Gewest			
- Actief	570.340	593.087	+4,0%
- Opgericht	57.297	60.568	+5,7%
- Verdwenen	34.620	38.121	+10,1%
België			
- Actief	923.820	956.756	+3,6%
- Opgericht	95.852	99.022	+3,3%
- Verdwenen	61.596	65.980	+7,1%

[a] Berekend op basis van maandcijfers.

Bron: FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

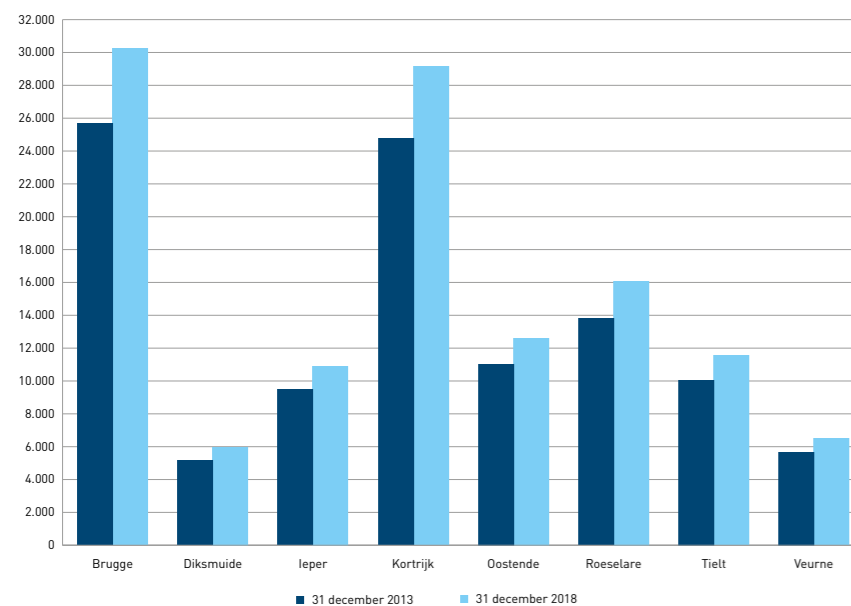
Figuur 5.3.1: Verloop van de ondernemingen, arrondissementen van West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België, 2018 (a).



(a) Berekend op basis van maandcijfers.

Bron: FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 5.3.2: Evolutie van het aantal actieve ondernemingen, arrondissementen van West-Vlaanderen, 31 december 2013 – 31 december 2018 (a).



(a) Berekend op basis van maandcijfers.

Bron: FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

In 2018 was de oprichtingsratio in West-Vlaanderen (9%) kleiner dan gemiddeld in Vlaanderen (10,2%) en België (10,3%). Ook de uitredingsratio was in West-Vlaanderen (5,9%) kleiner dan het Vlaamse (6,4%) en Belgische (6,9%) cijfer, waardoor ook de turbulentie kleiner was (14,8% ten opzichte van respectievelijk 16,6% en 17,2%). De nettogroeiratio was in West-Vlaanderen iets kleiner dan het Belgische en Vlaamse gemiddelde.

Binnen West-Vlaanderen was in 2018 zowel de oprichtings- als uitredingsratio, en bijgevolg ook de turbulentie, het grootst in Oostende. In Diksmuide was de oprichtingsratio iets groter dan in Tielt en Ieper, maar de uitredingsratio was er veruit het kleinst, waardoor ook de turbulentieratio in Diksmuide het kleinst is. In Diksmuide lag de nettogroeiratio het verst boven het West-Vlaamse gemiddelde; in Ieper en Veurne was de nettogroeiratio het kleinst.

Bijna de helft van alle actieve ondernemingen in West-Vlaanderen op 31 december 2018 was in Brugge (24,6%) en Kortrijk (23,7%) gesitueerd. Onderaan de rangschikking vinden we Diksmuide (4,9%) en Veurne (5,3%).

In de periode 2013-2018 steeg het aantal actieve ondernemingen in West-Vlaanderen (+16,5%) minder sterk dan gemiddeld in België (+18,1%) en Vlaanderen (+19,2%). Elk West-Vlaams arrondissement telde in 2018 meer actieve ondernemingen dan in 2013. In absolute en relatieve termen was de toename het grootst in Brugge (+4.570 of +17,8%); in Veurne (+823 of +14,5%) was de absolute toename het kleinst.

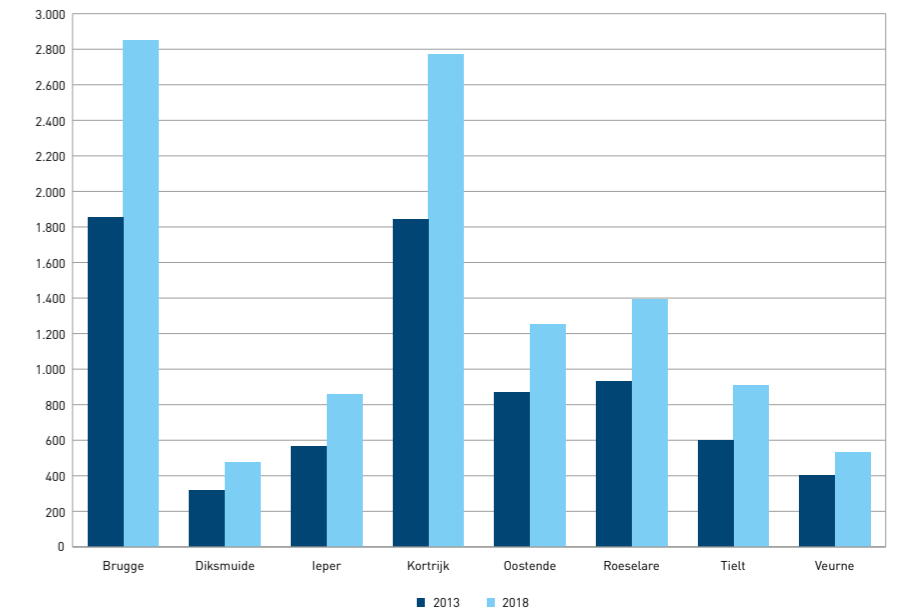
Van alle in 2018 in West-Vlaanderen opgerichte ondernemingen vinden we 25,8% in Brugge. Kortrijk (25,1%) en Roeselare (12,6%) vervolledigen de top drie. In Veurne (4,8%) en Diksmuide (4,3%) is het aantal opgerichte ondernemingen het kleinst.

In 2018 telde West-Vlaanderen bijna de helft meer (+49,5%) opgerichte ondernemingen dan in 2013; in Vlaanderen was de toename zelfs nog groter (+54,2%). In België steeg het aantal opgerichte ondernemingen in dezelfde periode met 40,5%. Binnen West-Vlaanderen werden in elk arrondissement in 2018 meer ondernemingen opgericht dan in 2013. In absolute en relatieve termen was de toename van het aantal oprichtingen tussen 2013 en 2018 het grootst in Brugge (+998 of +53,9%) en het kleinst in Veurne (+132 of +33%).

Brugge (26,9%) en Kortrijk (24,2%) vertegenwoordigden iets meer dan de helft van alle West-Vlaamse ondernemingen die in 2018 verdwenen. In Diksmuide (3,5%) en Veurne (5,1%) verdwenen het minst ondernemingen.

In 2018 verdwenen in West-Vlaanderen meer ondernemingen dan in 2013 (+3,5%); in België en Vlaanderen was de toename in de periode 2013-2018 groter (respectievelijk +4,9% en +8,6%). Binnen West-Vlaanderen verdwenen in Brugge, Kortrijk, Roeselare en Tielt in 2018 meer ondernemingen dan in 2013. In Brugge (+181 of +10,2%) was het verschil inzake verdwenen ondernemingen tussen 2013 en 2018 in absolute termen het grootst; in Tielt (+73 of +15%) was het procentuele verschil het grootst. In Veurne (-72 of -16,4%) was de afname tussen 2013 en 2018 in absolute en relatieve cijfers het grootst.

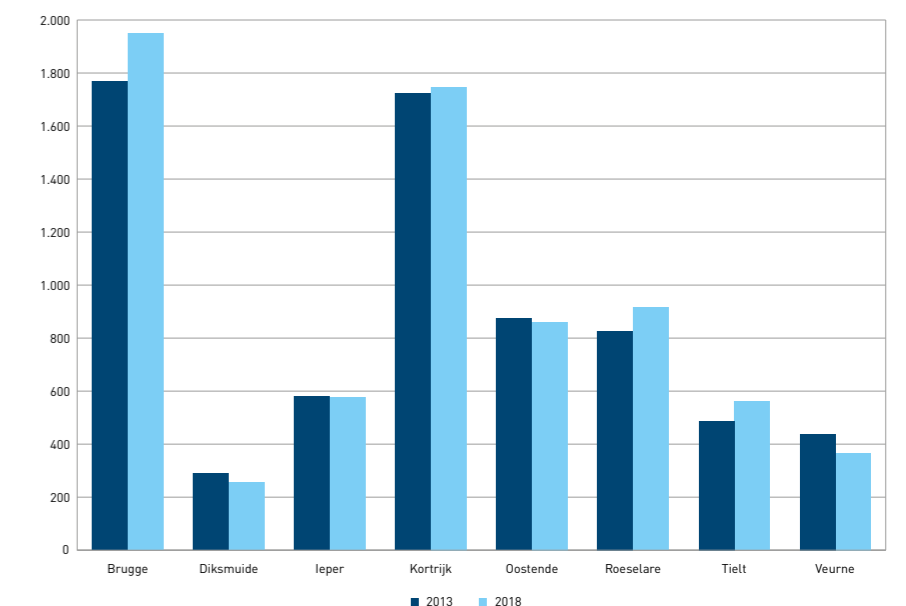
Figuur 5.3.3: Evolutie van het aantal opgerichte ondernemingen, arrondissementen van West-Vlaanderen, 2013-2018 (a).



(a) Berekend op basis van maandcijfers.

Bron: FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 5.3.4: Evolutie van het aantal verdwenen ondernemingen, arrondissementen van West-Vlaanderen, 2013-2018 (a).



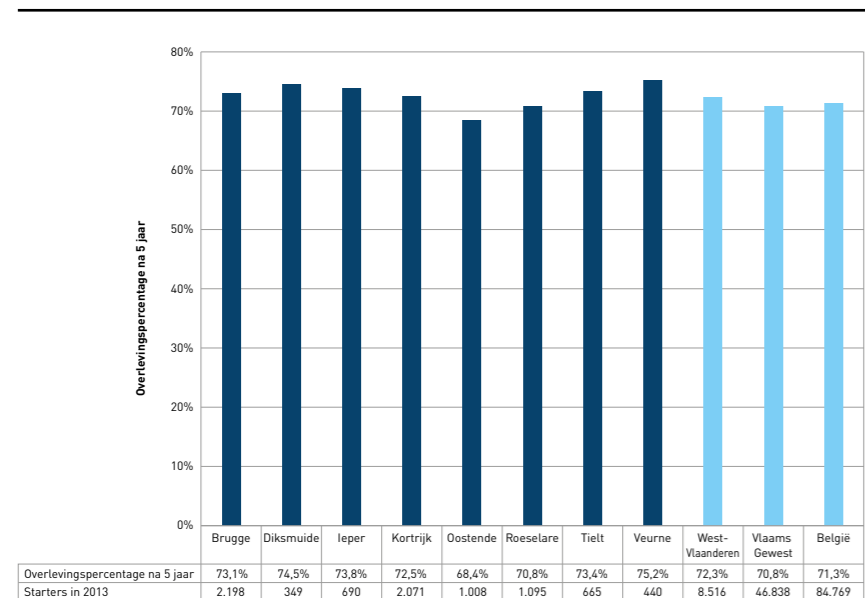
(a) Berekend op basis van maandcijfers.

Bron: FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

B. OVERLEVINGSPERCENTAGE STARTERS

In 2013 werden in West-Vlaanderen 8.516 ondernemingen gestart. Hiervan waren er vijf jaar na oprichting nog 6.161 (of 72,3%) actief. Het overlevingspercentage in West-Vlaanderen is hiermee groter dan in België (71,3%) en Vlaanderen (70,8%). In alle sectoren is het overlevingspercentage in West-Vlaanderen groter dan in Vlaanderen en België. Als starters hun activiteiten binnen de vijf jaar stop zetten, gebeurt dit in West-Vlaanderen vooral één tot twee jaar na hun oprichting; in Vlaanderen en België vormen de starters die het eerste jaar na hun oprichting niet overleven de grootste groep.

Figuur 5.3.5: Overlevingspercentage in 2018 na vijf jaar van ondernemingen gestart in 2013, arrondissementen van West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België.



Bron: Lokovest (22/5/2019), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Van alle ondernemingen die in 2013 in Vlaanderen werden gestart, situeert 18,2% zich in West-Vlaanderen. Binnen West-Vlaanderen vertegenwoordigen Brugge (25,8%) en Kortrijk (24,3%) de helft van alle starters. Onderaan de rangschikking vinden we Diksmuide (4,1%) en Veurne (5,2%).

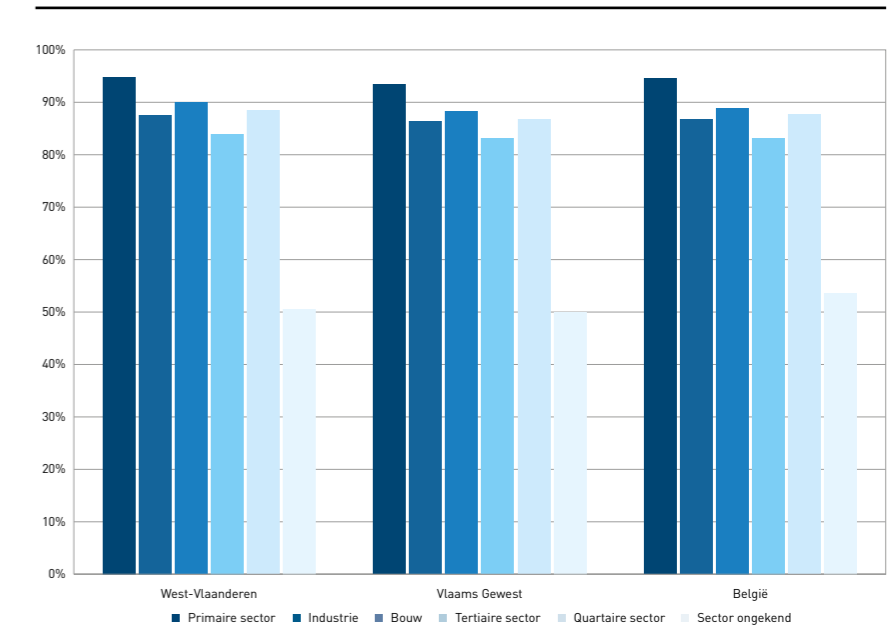
Vijf jaar na hun oprichting in 2013 was in West-Vlaanderen nog 72,3% van de starters actief, wat meer is dan in België (71,3%) en Vlaanderen (70,8%). Op arrondissementeel niveau staat Veurne op kop met een overlevingspercentage van 75,2%; helemaal onderaan staat Oostende met 68,4%. Vergelijken we dit met de demografische beweging van ondernemingen (cfr. 5.3.A), dan blijkt dat arrondissementen met een hoog overlevingspercentage bij starters de arrondissementen zijn met een eerder lage turbulentie en vice versa.

In alle sectoren is het overlevingspercentage in West-Vlaanderen groter dan in Vlaanderen en België.

In zowel West-Vlaanderen, Vlaanderen als België is het overlevingspercentage het grootst in de primaire sector, gevolgd door de bouwsector, de quataire sector, de industrie en de tertiaire sector. Binnen de tertiaire sector is het aantal stopzettingen in West-Vlaanderen het grootst in de kleinhandel en de horeca; in Vlaanderen en België staat de kleinhandel wat betreft aantal stopzettingen op de tweede plaats na de rechtskundige, boekhoudkundige, bedrijfskundige en technische dienstverlening.

Het overlevingspercentage in de industrie is het grootst in Oostende (93,8%) en het kleinst in Veurne (75%). Ook in de bouwsector zijn er grote verschillen inzake overlevingspercentage (van 97,4% in Veurne tot 85,3% in Diksmuide).

Figuur 5.3.6: Overlevingspercentage in 2018 na vijf jaar van ondernemingen gestart in 2013, ingedeeld naar sector, West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België.

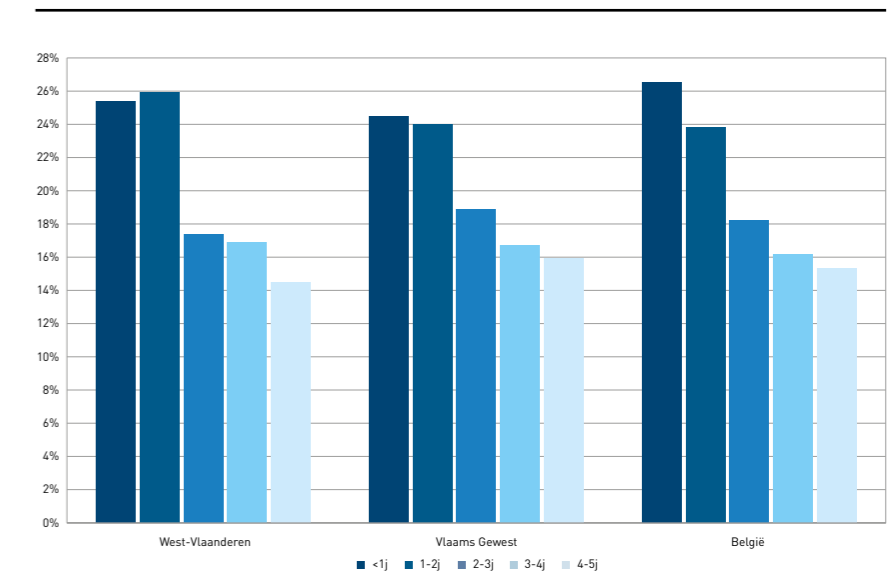


Bron: Lokovest (22/5/2019), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

In West-Vlaanderen vormen de starters die één tot twee jaar na hun oprichting de activiteiten stopzetten de grootste groep; in Vlaanderen en België zijn dat de starters die het eerste jaar na hun oprichting niet overleven.

Op arrondissementeel niveau zijn er in West-Vlaanderen enkele opvallende verschillen. Zo is in Diksmuide het percentage starters dat er binnen het jaar (28,1%), 1 tot 2 jaar na hun oprichting (30,3%) en 4 tot 5 jaar na hun oprichting (16,9%) mee ophoudt het grootst terwijl het aandeel starters dat 3 tot 4 jaar na oprichting de activiteiten stop zet er veruit het kleinst is (6,7%). In Veurne is het aandeel starters dat er binnen het jaar (21,1%) en 4 tot 5 jaar (11,9%) na hun oprichting mee ophoudt het kleinst, terwijl het aandeel starters dat 2 tot 3 jaar na oprichting de activiteiten stop zet er het grootst is (20,2%). In Roeselare is het aandeel starters dat er 1 tot 2 jaar na hun oprichting mee ophoudt (21,9%) het kleinst, terwijl het aandeel starters dat 3 tot 4 jaar na hun oprichting de boeken neer legt (21,9%) het grootst is.

Figuur 5.3.7: Stopzettingen in de periode 2013-2018 van ondernemingen gestart in 2013, ingedeeld naar leeftijd, West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België.



Bron: Lokovest (22/5/2019), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

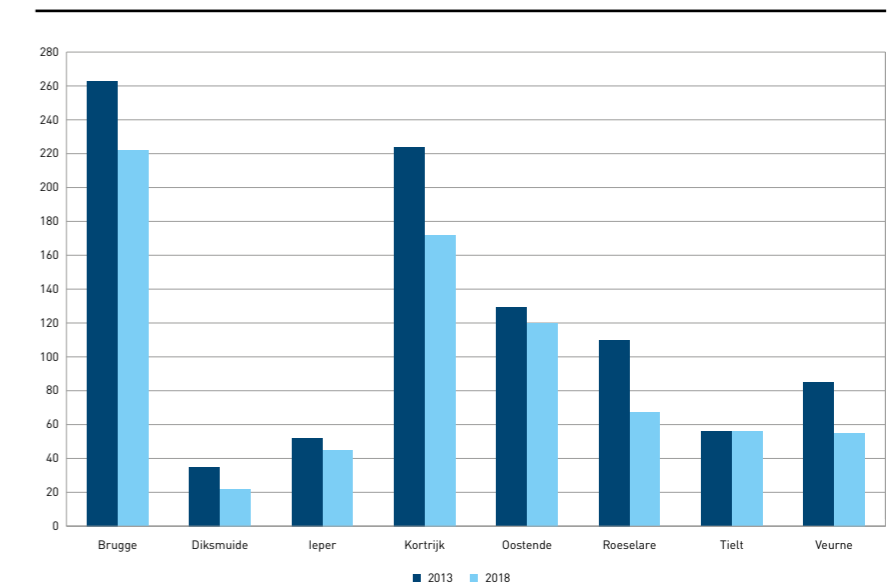
C. FAILLISSEMENTEN

In 2018 telde West-Vlaanderen 759 faillissementen; dit zijn er 39 of 5,4% meer dan in 2017. Ruim de helft van deze faillissementen situeerde zich in Brugge (29,2%) en Kortrijk (22,7%). De tertiaire sector vertegenwoordigde bijna drie kwart (73,3%) van alle West-Vlaamse faillissementen. Binnen de tertiaire sector situeerden de meeste faillissementen zich in de horeca (32,6%) en kleinhandel (18,5%).

Van alle faillissementen in 2018 in West-Vlaanderen situeerde ruim de helft zich in Brugge (29,2%) en Kortrijk (22,7%). Diksmuide (2,9%) telde veruit het minst faillissementen. In Oostende, Brugge en Veurne is het aandeel faillissementen groter dan het aandeel actieve ondernemingen; in de overige arrondissementen is het aandeel inzake faillissementen kleiner dan inzake actieve ondernemingen (cfr. hoofdstuk 5.3.A).

In de periode 2013-2018 daalde het aantal faillissementen in West-Vlaanderen (-20,4%) minder sterk dan in Vlaanderen (-23,1%) maar sterker dan in België (-15,9%). Met uitzondering van Tielt (status quo) telden alle West-Vlaamse arrondissementen in 2018 minder faillissementen dan in 2013. In absolute cijfers was de afname het grootst in Kortrijk (-52 faillissementen of -23,2%), in relatieve termen was de afname het grootst in Roeselare (-43 faillissementen of -39,1%).

Figuur 5.3.8: Evolutie van het aantal faillissementen, arrondissementen van West-Vlaanderen, 2013-2018.



Bron: FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Tabel 5.3.2: Evolutie van het aantal faillissementen, West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België, 2017-2018.

	2017	2018	Evolutie 2017-2018
West-Vlaanderen	720	759	+5,4%
Vlaams Gewest	4.688	4.415	-5,8%
België	9.968	9.878	-0,9%

Bron: FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

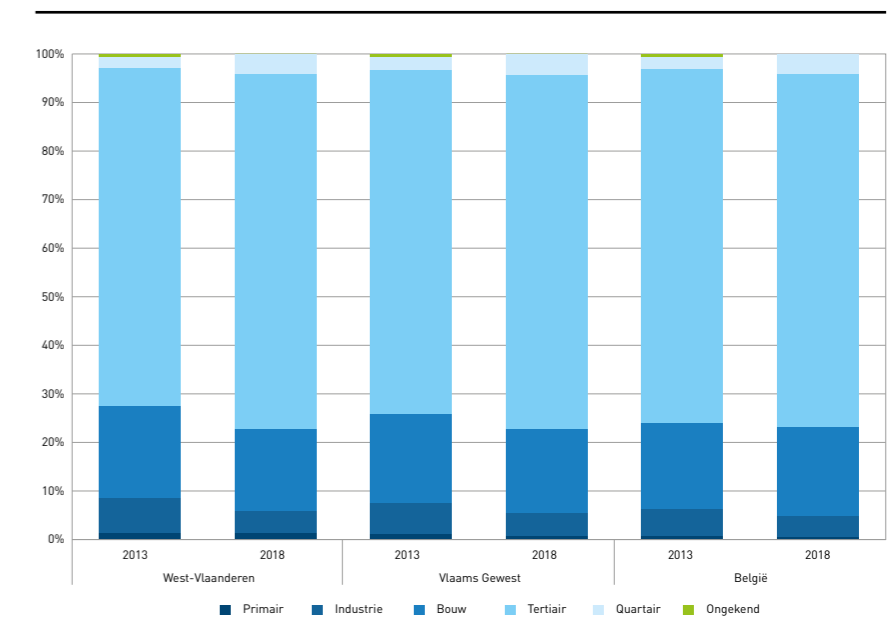
In 2018 telde West-Vlaanderen 39 faillissementen meer dan in 2017. In dezelfde periode telde Vlaanderen minder faillissementen waardoor het West-Vlaamse aandeel in het Vlaamse totaal steeg van 15,4% tot 17,2%. De afnames van het aantal faillissementen in het Vlaamse (-5,8%) en Waalse Gewest (-8%) konden de sterke toename in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (+14,9%) compenseren waardoor er in België een minime afname was met 0,9%.

In zowel West-Vlaanderen, Vlaanderen als België situeert meer dan 90% van de faillissementen zich bij ondernemingen met minder dan vijf werknemers. Deze ondernemingen zijn uiteraard ook het sterkst vertegenwoordigd in de economie.

In 2018 situeerde 73,3% van de faillissementen in West-Vlaanderen zich in de tertiaire sector, wat iets meer was dan in Vlaanderen (73%) en België (72,7%). Binnen de tertiaire sector situeerden de meeste faillissementen zich in de horeca (32,6%) en de kleinhandel (18,5%). De bouwsector telde in West-Vlaanderen 16,7%, in Vlaanderen 17,4% en in België 18,4% van de faillissementen. De tertiaire sector en de bouwsector zijn ook het sterkst vertegenwoordigd wat betreft actieve ondernemingen. Het aandeel faillissementen in de industrie was in West-Vlaanderen en Vlaanderen (beiden 4,6%) groter dan in België (4,2%).

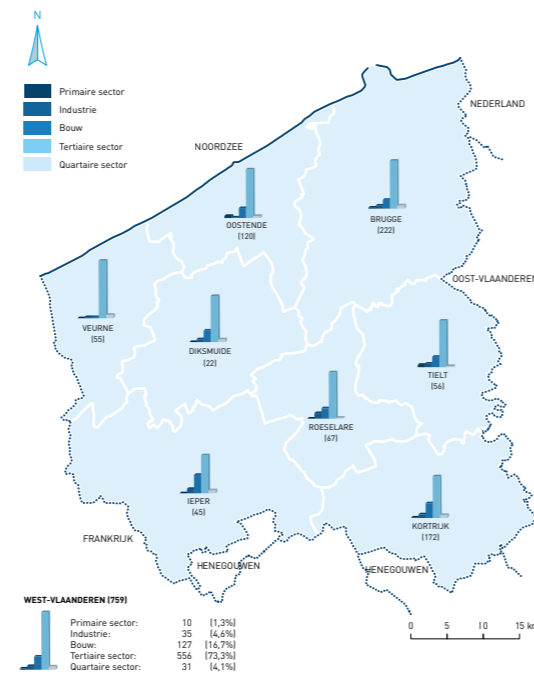
In de periode 2013-2018 zagen West-Vlaanderen, Vlaanderen en België het aandeel faillissementen in de primaire sector en de industrie afnemen en het aandeel in de quartaire sector toenemen. In tegenstelling tot in België daalde in West-Vlaanderen en Vlaanderen het aandeel faillissementen in de bouwsector en steeg het aandeel faillissementen in de tertiaire sector.

Figuur 5.3.9: Evolutie van het aantal faillissementen naar sector in West-Vlaanderen, het Vlaamse Gewest en België, 2013-2018.



Bron: FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 5.3.1: Verdeling van het aantal faillissementen naar sector, arrondissementen van West-Vlaanderen, 2018.



Bron: FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

D. VERHUISBEWEGINGEN

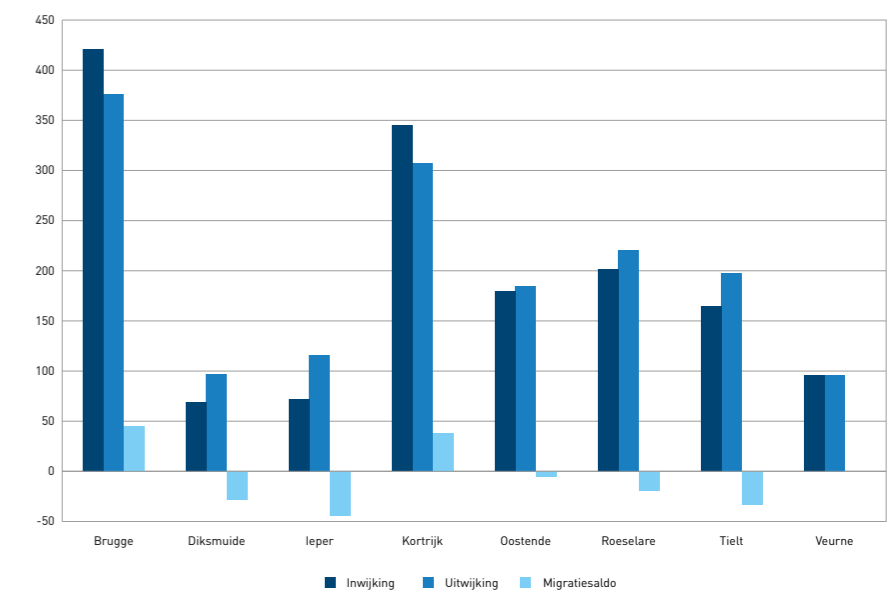
Met respectievelijk 797 en 652 bewegingen telden de arrondissementen Brugge en Kortrijk in 2018 het grootste aantal verhuisbewegingen van vestigingen. In Brugge en Kortrijk kwamen in 2018 meer vestigingen zich vestigen dan er vertrokken; in Veurne was de in- en uitwijking van vestigingen even groot.

Het grootste aantal verhuisbewegingen in 2018 is terug te vinden in de arrondissementen Brugge (797) en Kortrijk (652). Onderaan de rangschikking vinden we Veurne (192), Ieper (188) en Diksmuide (166). De arrondissementen met het grootste aantal verhuisbewegingen zijn ook de arrondissementen die eind 2018 het grootste aantal vestigingen telden en vice versa.

In twee arrondissementen - Brugge en Kortrijk - was het aantal vestigingen dat er zich kwam vestigen groter dan het aantal vestigingen dat er weg trok. In Veurne was de in- en uitwijking van vestigingen even groot. De andere arrondissementen kenden een uitwijkingsoverschot.

Uitgedrukt per 1.000 vestigingen op 31 december 2018 telde Tielt in 2018 de meeste verhuisbewegingen (24,3); Ieper kende slechts 12,8 verhuisbewegingen per 1.000 vestigingen.

Figuur 5.3.10: Aantal verhuisbewegingen van vestigingen in de arrondissementen van West-Vlaanderen, 2018.



Bron: Lokovest (4/06/2019), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

E. COLLECTIEVE ONTSLAGEN

In 2018 telde West-Vlaanderen acht collectieve ontslagen of 15,7% van het Vlaamse totaal. De 328 jobs die in West-Vlaanderen verloren gingen als gevolg van deze collectieve ontslagen vertegenwoordigden 8,2% van het Vlaamse totaal.

Tabel 5.3.3: Evolutie van het aantal collectieve ontslagen, bedrijven en werknemers, West-Vlaanderen en Vlaams Gewest 2017-2018.

	2017		2018	
	Bedrijven	Werknemers	Bedrijven	Werknemers
West-Vlaanderen				
- Volledig uitgevoerd	3	219	8	328
- Intentie gemeld	0	0	2	31
Vlaams Gewest				
- Volledig uitgevoerd	43	2.716	51	4.017
- Intentie gemeld	3	167	18	447

Bron: VDAB (juni 2019), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

West-Vlaanderen telde in 2018 vijf collectieve ontslagen en 109 verloren jobs meer dan in 2017. Doordat het aantal verloren jobs relatief minder sterk toenam dan het aantal collectieve ontslagen, daalde het gemiddeld aantal werknemers per collectief ontslag van 73 in 2017 tot 41 in 2018.

In 2018 telde Vlaanderen acht collectieve ontslagen en 1.301 verloren jobs meer dan in 2017. Deze sterke toename kan worden toegeschreven aan de 1.233 jobs die in 2018, verspreid over heel Vlaanderen, verloren gingen bij een collectief ontslag bij Carrefour Belgium. Aangezien het aantal verloren jobs relatief sterker toenam dan het aantal collectieve ontslagen, steeg het gemiddeld aantal werknemers per collectief ontslag van 63,2 in 2017 tot 78,8 in 2018.

In 2017 werden bij één bedrijf (ING België) collectieve ontslagen doorgevoerd waarbij, gespreid over heel België, in totaal 1.700 jobs verloren gingen.

In West-Vlaanderen werden in 2017 en 2018 nog twee intenties tot collectief ontslag gemeld waarbij in totaal 31 jobs worden bedreigd. In Vlaanderen zijn in dezelfde periode 614 jobs bedreigd door 21 intenties tot collectief ontslag.

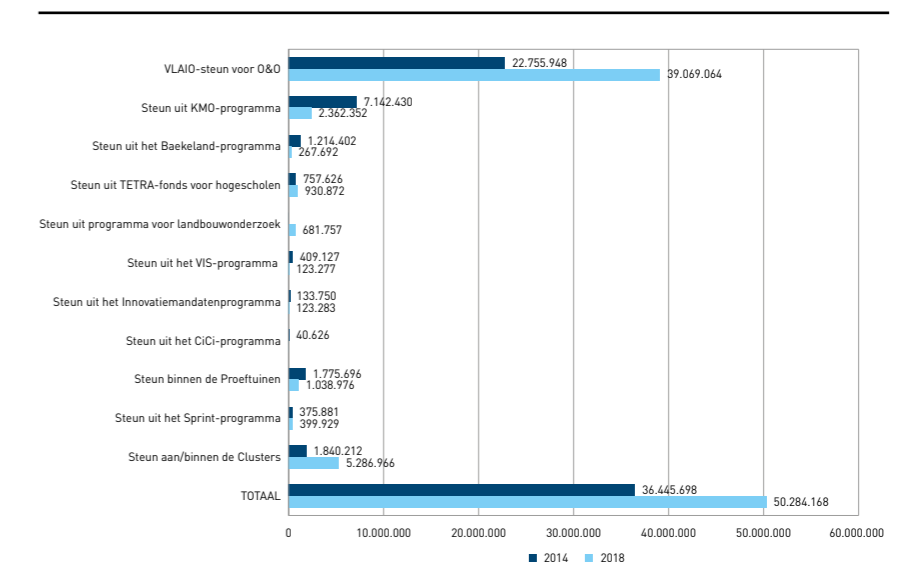
4. ONDERZOEK EN ONTWIKKELING

West-Vlaanderen ontving in 2018 bijna 50,3 miljoen euro projectsteun van VLAIO. Dit is 17,2% van de totale VLAIO-steun die in Vlaanderen werd toegekend in 2018. Op 31 december 2017 was ruim de helft (51,3%) van alle werknemers in West-Vlaanderen actief in hoogtechnologische sectoren en kennisintensieve diensten. In 2018 waren in West-Vlaanderen 178.400 personen tewerkgesteld in wetenschap en technologie, waarvan 44.800 wetenschappers en ingenieurs.

West-Vlaanderen ontving in 2018 bijna 50,3 miljoen euro projectsteun van VLAIO; dit is een toename met 38% in vergelijking met 2014. Aangezien er in dezelfde periode in Vlaanderen een toename was met slechts 2,2%, steeg het West-Vlaamse aandeel van 12,7% tot 17,2%.

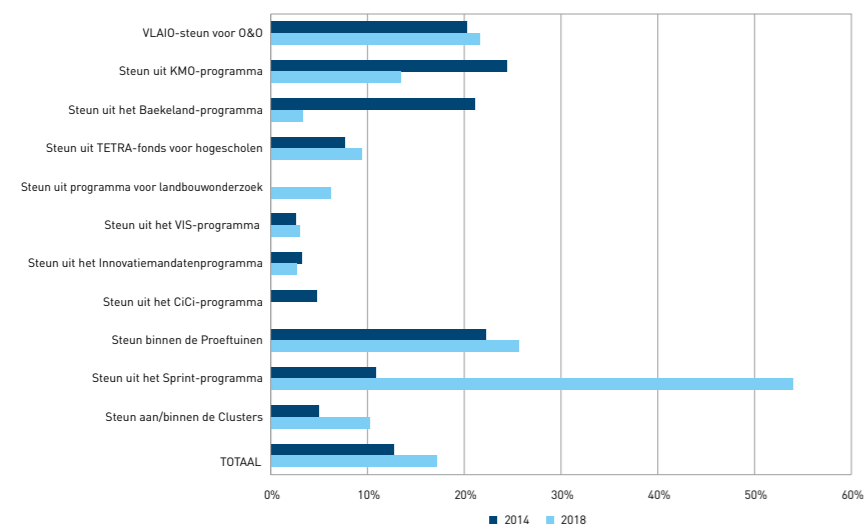
De VLAIO-steun voor Onderzoek & Ontwikkeling (O&O) vertegenwoordigde 77,7% van alle VLAIO-projectsteun die West-Vlaanderen in 2018 ontving. De Clustersteun en de steun uit het KMO-programma vertegenwoordigden respectievelijk 10,5% en 4,7%.

Figuur 5.4.1: VLAIO-projectsteun voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie, West-Vlaanderen, 2014-2018.



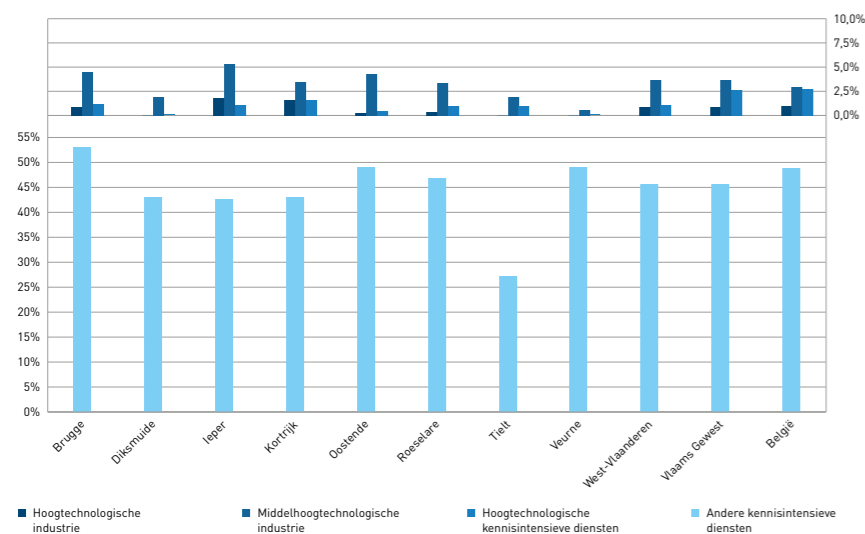
Bron: VLAIO, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 5.4.2: VLAIO-projectsteun voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie, aandeel van West-Vlaanderen in het Vlaamse Gewest, 2014-2018.



Bron: VLAIO, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 5.4.3: Aandeel van de tewerkstelling in hoogtechnologische sectoren en kennisintensieve diensten in de totale tewerkstelling, arrondissementen van West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België, 31 december 2017.



Bron: Gedecentraliseerde statistieken RSZ, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Voor vijf programma's - VLAIO-steun voor O&O, TETRA-fonds, landbouwonderzoek, Sprint en de Clusters - ontving West-Vlaanderen in 2018 meer middelen dan in 2014; met uitzondering van het TETRA-fonds en het Sprint-programma nam ook het West-Vlaamse aandeel voor deze programma's in deze periode toe. De West-Vlaamse steun uit het KMO-programma, het Baekeland-programma, het VIS-programma, het CiCi-programma en de Proeftuinen liep in de periode 2014-2018 terug; ook het aandeel van West-Vlaanderen in de Vlaamse projectsteun voor deze programma's daalde.

Via het CiCi-programma ontving West-Vlaanderen in 2014 wel projectsteun, maar niet in 2018. Omgekeerd ontving West-Vlaanderen in 2018 wel steun binnen het programma voor landbouwonderzoek, maar niet in 2014.

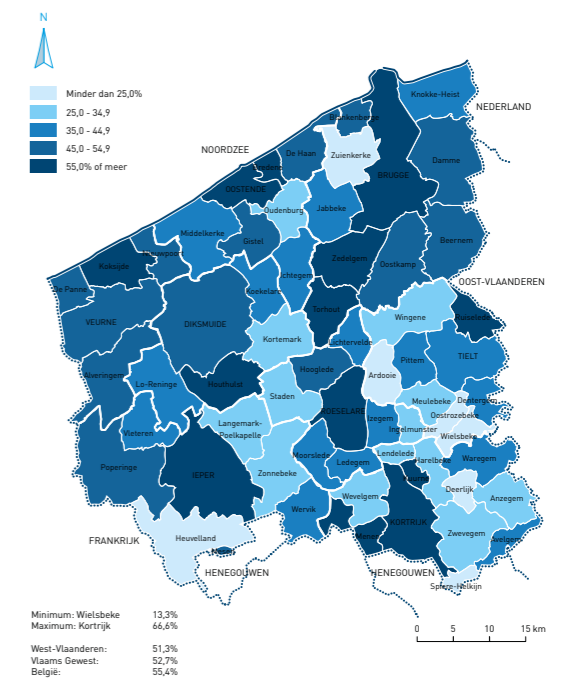
Eind 2017 was in zowel West-Vlaanderen als Vlaanderen 0,9% van alle loontrekkenden actief in de hoogtechnologische industrie; in België was dit 1%. Binnen West-Vlaanderen staan Ieper (1,8%) en Kortrijk (1,6%) op kop.

Het aandeel werknemers in de middelhoogtechnologische industrie was in West-Vlaanderen en Vlaanderen (beiden 3,7%) groter dan in België (2,9%). In de arrondissementen Ieper (5,3%), Brugge (4,5%) en Oostende (4,3%) was het aandeel werknemers in de middelhoogtechnologische industrie het grootst.

In West-Vlaanderen was 1,1% van alle werknemers actief in de hoogtechnologische kennisintensieve diensten, wat minder is dan in Vlaanderen (2,6%) en België (2,7%). Binnen West-Vlaanderen is het percentage het hoogst in Kortrijk (1,6%).

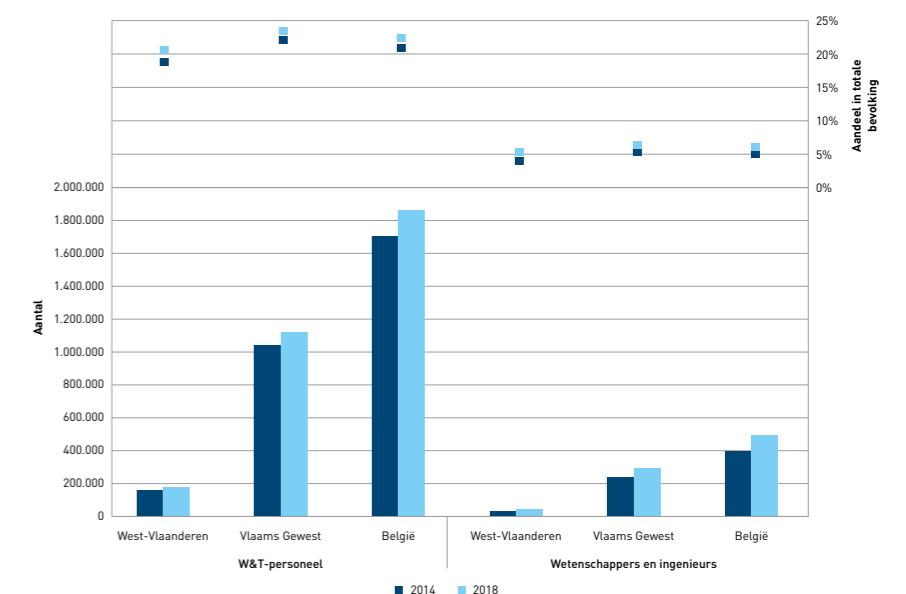
De andere kennisintensieve diensten telden in West-Vlaanderen 45,6% van alle werknemers; dit is iets meer dan in Vlaanderen (45,5%). Enkel in Brugge (53,1%), Oostende en Veurne (beiden 48,9%) lag het percentage werknemers in de andere kennisintensieve diensten boven het Belgische cijfer (48,8%).

Kaart 5.4.1: Aandeel van de tewerkstelling in hoogtechnologische sectoren en kennisintensieve diensten in de totale tewerkstelling, gemeenten van West-Vlaanderen, 31 december 2017.



Bron: Gedecentraliseerde statistieken RSZ, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 5.4.4: Evolutie van personen tewerkgesteld in wetenschap en technologie, West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België, 2014-2018.



Bron: Eurostat, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

In 2018 waren in West-Vlaanderen 178.400 personen actief in wetenschap en technologie (W&T), waarvan 44.800 wetenschappers en ingenieurs. Het West-Vlaamse aandeel in het Vlaamse aantal W&T-personeelsleden (15,9%) en wetenschappers en ingenieurs (15,3%) is kleiner dan in vergelijking met andere indicatoren van economische activiteit. Het aandeel W&T-personeelsleden en wetenschappers en ingenieurs in de totale bevolking ligt in West-Vlaanderen lager dan in België en Vlaanderen.

In de periode 2014-2018 groeide zowel het aantal W&T-personeelsleden als het aantal wetenschappers en ingenieurs in West-Vlaanderen (respectievelijk +10,9% en +40,4%) sterker dan in België (respectievelijk +9,5% en +24,3%) en Vlaanderen (respectievelijk +7,7% en +21,3%). In zowel West-Vlaanderen, Vlaanderen als België lag het aandeel W&T-personeelsleden en het aandeel wetenschappers en ingenieurs in de totale bevolking in 2018 hoger dan in 2014.

Definities en methodologie

Actieve, opgerichte en verdwenen ondernemingen

Het aantal actieve, opgerichte en verdwenen ondernemingen werd berekend op basis van maandcijfers in plaats van jaarcijfers. Maandcijfers tellen elke levensgebeurtenis van een onderneming ((her)oprichtingen, schrappingen, in- of uitwijkingen). Jaarcijfers daarentegen vloeien voort uit een vergelijking van de toestand van de onderneming op 31 december van het huidige en het vorige jaar. Hierdoor zal het aantal opgerichte en verdwenen ondernemingen bij jaarcijfers lager liggen dan het aantal opgerichte en verdwenen ondernemingen dat werd berekend op basis van maandcijfers. Enkel het aantal actieve ondernemingen op 31 december is hetzelfde bij maand- en jaarcijfers.

Conjunctuurcurven

De conjunctuurcurven van de Nationale Bank van België (NBB) worden samengesteld op basis van een enquête bij de bedrijfsleiders, met vragen over de facetten van de vraag, de activiteiten en de vooruitzichten. Men kan antwoorden met 'stijgend' (positief), 'dalend' (negatief) of 'gelijkblijvend'. De bruto-indicator is het saldo van de antwoorden op die vragen. Met enkele maanden vertraging wordt op basis van de brutogegevens een afgevlakte curve berekend.

Midden 2009 wijzigde de NBB de methodologie voor het samenstellen van de synthetische curven. Enerzijds omvat de globale curve naast de curven van de verwerkende nijverheid (industrie), ruwbouw en handel nu ook de dienstverlening aan bedrijven. Anderzijds baseren de synthetische curven van iedere activiteitstak en bijgevolg dus ook de globale curve zich nu op een selectie van vragen, dit in tegenstelling tot de vorige curven die alle vragen van de enquête omvatten.

De provinciale curven worden volgens eenzelfde methode berekend als de nationale synthetische curven. De basis wordt gevormd door de individuele antwoorden van de ondernemingen die in de provincie gevestigd zijn, maar ze worden ongewogen in de berekeningen opgenomen.

Hoogtechnologische industrie

Deze omvat volgende sectoren: vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten (Nace-Bel 21) en vervaardiging van informatica-producten en elektronische en optische producten (Nace-Bel 26).

Kennisintensieve diensten

Deze omvatten de hoogtechnologische kennisintensieve diensten (productie van films en video- en televisieopnames, maken van geluidsopnames en uitgeverijen van muziekopnamen (Nace-Bel 59), programmeren en uitzenden van radio- en televisieprogramma's (Nace-Bel 60), telecommunicatie (Nace-Bel 61), informatica (Nace-Bel 62+63) en speur- en ontwikkelingswerk op wetenschappelijk gebied (Nace-Bel 72)) en de andere kennisintensieve diensten (vervoer over water en luchtvaart (Nace-Bel 50+51), uitgeverijen (Nace-Bel 58), financiële activiteiten en verzekeringen (Nace-Bel 64 t/m 66), rechtskundige, boekhoudkundige, bedrijfskundige en technische dienstverlening (Nace-Bel 69 t/m 71), reclame en overige gespecialiseerde wetenschappelijke en technische activiteiten (Nace-Bel 73 t/m 75), terbeschikkingstelling van personeel (Nace-Bel 78), beveiligings- en opsporingsdiensten (Nace-Bel 80), openbaar bestuur (Nace-Bel 84), onderwijs (Nace-Bel 85), menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening (Nace-Bel 86 t/m 88) en kunst, amusement en recreatie (Nace-Bel 90 t/m 93)).

Middelhoogtechnologische industrie

Deze omvat volgende sectoren: vervaardiging van chemische producten (Nace-Bel 20), vervaardiging van elektrische apparatuur (Nace-Bel 27), vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen (Nace-Bel 28), vervaardiging van transportmiddelen (Nace-Bel 29+30).

Nettogroeiratio

Saldo van het aantal oprichtingen en het aantal stopzettingen en faillissementen in verhouding tot het aantal actieve ondernemingen. De nettogroeiratio drukt uit hoeveel ondernemingen er per saldo bijkwamen.

Oprichtingsratio

Aantal oprichtingen in verhouding tot het aantal actieve ondernemingen.

Overlevingspercentage van starters

Om het overlevingspercentage van starters te berekenen wordt gebruik gemaakt van de start- en stopzettingsdatum van ondernemingen in Lokovest, een extract van de Kruispuntbank van Ondernemingen (KBO). Op basis hiervan kon de exacte leeftijd van de onderneming bij stopzetting worden berekend. De definiëring van starters en stopzettingen is in deze statistiek wel

administratief. Zo vinden we onder de starters ook ondernemingen die worden omgevormd van "natuurlijk persoon" naar "rechtspersoon". Dit zorgt ervoor dat deze ondernemingen tweemaal worden geregistreerd, namelijk als een schrapping (van de natuurlijke persoon) en een inschrijving (als rechtspersoon). In werkelijkheid gaat het echter om dezelfde onderneming, zij het dan onder een andere juridische vorm. Het is niet mogelijk om dergelijke administratieve starters uit de statistiek te filteren. De redenen waarom een onderneming de activiteiten stopzet kunnen vrij divers zijn (vrijwillige stopzetting van de activiteiten, faillissement, het ontbreken van attesten of vergunningen, een fusie tussen twee of meer ondernemingen, een administratieve wijziging, enz.).

Turbulentieratio

Som van het aantal oprichtingen en het aantal stopzettingen en faillissementen in verhouding tot het aantal actieve ondernemingen. De turbulentieratio geeft weer in welke mate het economisch weefsel zich vernieuwde.

Uittredingsratio

Aantal stopzettingen en faillissementen in verhouding tot het aantal actieve ondernemingen.

Verhuisbeweging

In Lokovest, een extract van de Kruispuntbank van Ondernemingen (KBO), werd een selectie gemaakt van alle vestigingen die tussen 1 januari 2018 en 31 december 2018 verhuisden naar een adres binnen een geselecteerd arrondissement (= inwijking) en vestigingen die verhuisden naar een adres buiten een geselecteerd arrondissement (= uitwijking). Het verschil tussen in- en uitwijking is het migratiesaldo. Verhuisbewegingen binnen een bepaald arrondissement worden niet meegeteld.

VLAIO

Op 1 januari 2016 werden het Agentschap Ondernemen en het Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT) geïntegreerd in het Vlaams Agentschap voor Innoveren & Ondernemen (VLAIO). Voor meer informatie omtrent de verschillende steunprogramma's: www.vlaio.be.

6

Blik op sectoren

1. Land- en tuinbouw
2. Zeevisserij
3. Fabrieken voor de Toekomst
4. Grootste sectoren
5. Relatieve aanwezigheid en groei

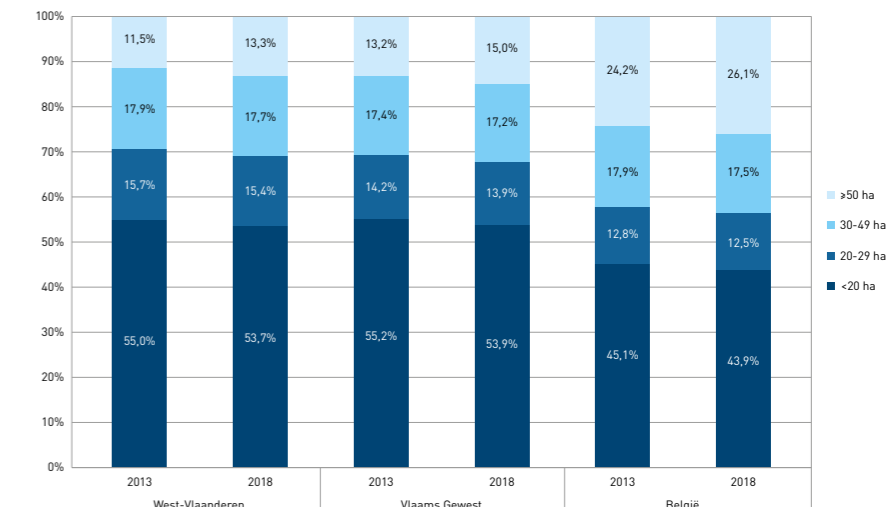
1. LAND- EN TUINBOUW

Van alle land- en tuinbouwbedrijven in Vlaanderen in 2018 telde West-Vlaanderen er 8.083 of 34,6%. Tussen 2013 en 2018 daalde het aantal land- en tuinbouwbedrijven in West-Vlaanderen met 6,9%, maar de gemiddelde grootte van een West-Vlaams land- en tuinbouwbedrijf nam wel toe van 24,6 ha in 2013 tot 25,5 ha in 2018. Van de totale oppervlakte cultuurgrond in Vlaanderen lag 199.389 ha of 32,5% in West-Vlaanderen. De West-Vlaamse veestapel telde bijna 17,5 miljoen dieren, wat 39,2% is van het Vlaamse totaal.

In 2018 was in zowel West-Vlaanderen (53,7%) als Vlaanderen (53,9%) ruim de helft van alle land- en tuinbouwbedrijven minder dan 20 ha groot; in België was dit bij 43,9% van alle land- en tuinbouwbedrijven het geval. Ook de land- en tuinbouwbedrijven die 20 tot 29 ha groot zijn, zijn in West-Vlaanderen (15,4%) en Vlaanderen (13,9%) sterker vertegenwoordigd dan in België (12,5%). Daartegenover staat dat in België ruim een kwart (26,1%) van alle land- en tuinbouwbedrijven 50 ha of meer telt; in West-Vlaanderen en Vlaanderen vertegenwoordigt deze groep respectievelijk slechts 13,3% en 15% van alle land- en tuinbouwbedrijven.

Behalve bij de land- en tuinbouwbedrijven van meer dan 50 ha groot was er in de periode 2013-2018 in elke grootteklasse een afname van het aantal bedrijven, en dit in zowel West-Vlaanderen, Vlaanderen als België. In absolute en relatieve termen was de afname telkens het grootst bij de bedrijven die minder dan 20 ha groot zijn. In West-Vlaanderen (+7,8%) steeg het aantal land- en tuinbouwbedrijven met meer dan 50 ha relatief sterker dan in Vlaanderen (+6,2%) en België (+3,3%).

Figuur 6.1.1: Evolutie van het aantal land- en tuinbouwbedrijven naar grootteklasse, West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België, mei 2013 – mei 2018.



Bron: FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Tabel 6.1.1: Evolutie van het aantal land- en tuinbouwbedrijven, arrondissementen van West-Vlaanderen, Vlaams Gewest en België, mei 2013 – mei 2018.

	Mei 2013	Mei 2018	Evolutie 2013-2018
West-Vlaanderen	8.678	8.083	-6,9%
Vlaams Gewest	24.884	23.361	-6,1%
België	37.761	36.158	-4,2%

Bron: FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

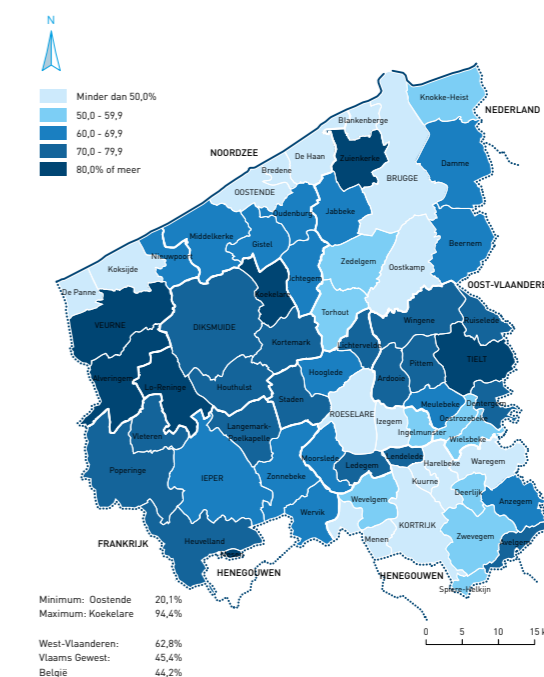
In mei 2018 telde West-Vlaanderen 8.083 land- en tuinbouwbedrijven. Aangezien het aantal land- en tuinbouwbedrijven in de periode 2013-2018 in West-Vlaanderen iets sterker daalde dan in Vlaanderen en België, daalde het West-Vlaamse aandeel in het Vlaamse totaal van 34,9% in 2013 tot 34,6% in 2018.

De arrondissementen Ieper (19,4%), Tielt (16,5%) en Brugge (15,8%) vertegenwoordigen samen meer dan de helft van alle West-Vlaamse land- en tuinbouwbedrijven. Onderaan de rangschikking vinden we Oostende en Veurne met aandelen van respectievelijk 6,7% en 6,5%.

Elk West-Vlaams arrondissement telde in 2018 minder land- en tuinbouwbedrijven dan in 2013. In Ieper was de afname in absolute en relatieve termen het grootst (-141 bedrijven of -8,3%).

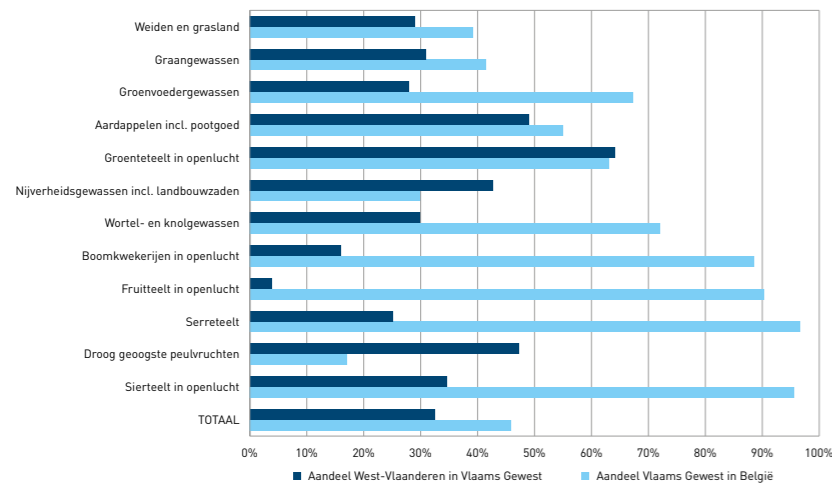
Dit proces van schaalvergroting blijkt ook uit de evolutie van de gemiddelde grootte van land- en tuinbouwbedrijven in de periode 2013-2018. In West-Vlaanderen telde een land- en tuinbouwbedrijf in 2013 gemiddeld 24,6 ha grond; in 2018 was dit 25,5 ha. In Vlaanderen nam de gemiddelde grootte toe van 25,6 ha tot 27 ha en in België steeg de gemiddelde grootte nog sterker van 36 ha tot 38,1 ha. De verklaring hiervoor ligt in het feit dat in Wallonië de nadruk ligt op akkerbouw en extensieve grondgebonden veeteelt waarbij meer cultuurgrond wordt gebruikt.

Kaart 6.1.1: Aandeel oppervlakte cultuurgrond in de totale kadastrale oppervlakte, gemeenten van West-Vlaanderen, april/mei 2018 [a].



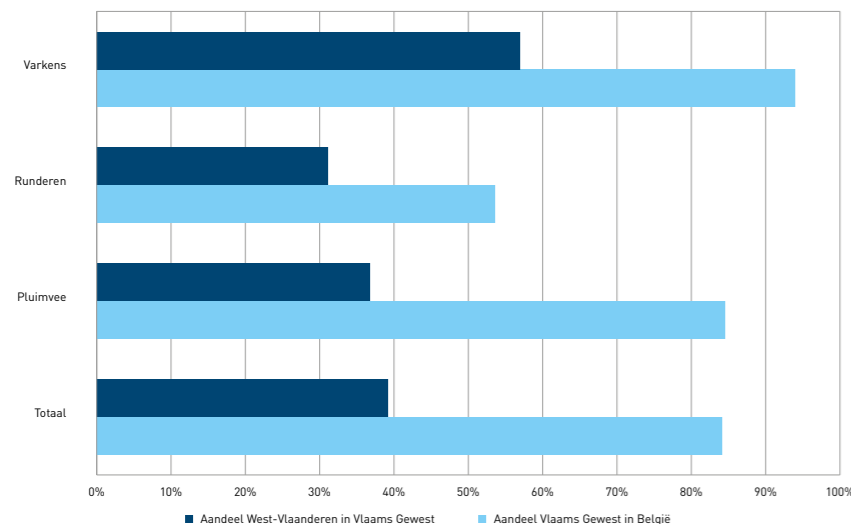
[a] De oppervlakte cultuurgrond wordt geteld bij de gemeente waar de landbouwer gevestigd is, ongeacht of die cultuurgrond in dezelfde gemeente ligt. Hierdoor wijken percentages soms af van de reële situatie. Bron: FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 6.1.2: Aandeel van de teelten in West-Vlaanderen ten opzichte van de teelten in het Vlaamse Gewest en aandeel van de teelten in het Vlaamse Gewest ten opzichte van de teelten in België (gemeten in oppervlakte cultuurgrond), gemiddelde april/mei 2017 - april/mei 2018.



Bron: FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 6.1.3: Aandeel van West-Vlaanderen in de Vlaamse veestapel en van het Vlaamse Gewest in de Belgische veestapel (a), gemiddelde oktober/november 2017 - oktober/november 2018.



(a) Enkel runderen, varkens en pluimvee.

Bron: FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

De 199.389 ha die in West-Vlaanderen in 2017/2018 werd aangewend als cultuurgrond vertegenwoordigt 62,4% van de totale kadastrale oppervlakte, wat veel meer is dan in Vlaanderen (45%) en België (43,5%).

Van de totale oppervlakte cultuurgrond in Vlaanderen kan 32,5% in West-Vlaanderen worden gesitueerd. Voor vijf teelten - groenteteelt in openlucht (64,2%), aardappelen (49%), droog geoogste peulvruchten (47,2%), nijverheidsgewassen (42,7%) en sierteelt in openlucht (34,6%) - lag het West-Vlaamse aandeel in het Vlaamse totaal boven dit gemiddelde.

Voor vier gewassen - serreteelt (96,7%), sierteelt in openlucht (95,6%), fruitteteelt in openlucht (90,3%) en boomkwekerijen in openlucht (88,6%) - situeert ruim vier vijfde van de oppervlakte die deze gewassen in België innemen zich in Vlaanderen. Het West-Vlaamse aandeel van deze vier teelten in de Vlaamse oppervlakte is echter laag.

In 2017/2018 telde de West-Vlaamse veestapel bijna 17,5 miljoen dieren. Het aandeel pluimvee in de West-Vlaamse veestapel (78,9%) was kleiner dan in België (83,9%) en Vlaanderen (84,2%), net als het aandeel runderen (2,3% in West-Vlaanderen ten opzichte van 2,9% in Vlaanderen en 4,5% in België). Daartegenover staat dat varkens in West-Vlaanderen (18,8%) duidelijk sterker vertegenwoordigd waren dan in Vlaanderen (13%) en België (11,6%).

In West-Vlaanderen werd 39,2% van de Vlaamse veestapel gekweekt. Inzake de varkenshouderij lag het West-Vlaamse aandeel (57%) ver boven dit gemiddelde; de West-Vlaamse aandelen inzake pluimvee (36,7%) en rundvee (31,1%) lagen onder dit gemiddelde.

Binnen België blijkt de varkenshouderij een bijna uitsluitend Vlaamse aangelegenheid: maar liefst 93,9% wordt in Vlaamse bedrijven gekweekt. Ook pluimvee wordt voornamelijk in Vlaanderen gekweekt (84,5% van het Belgische totaal). Bij de rundveeteelt is het Vlaamse overwicht veel minder uitgesproken; iets meer dan de helft (53,6%) van alle Belgische runderen wordt in Vlaamse bedrijven gekweekt.

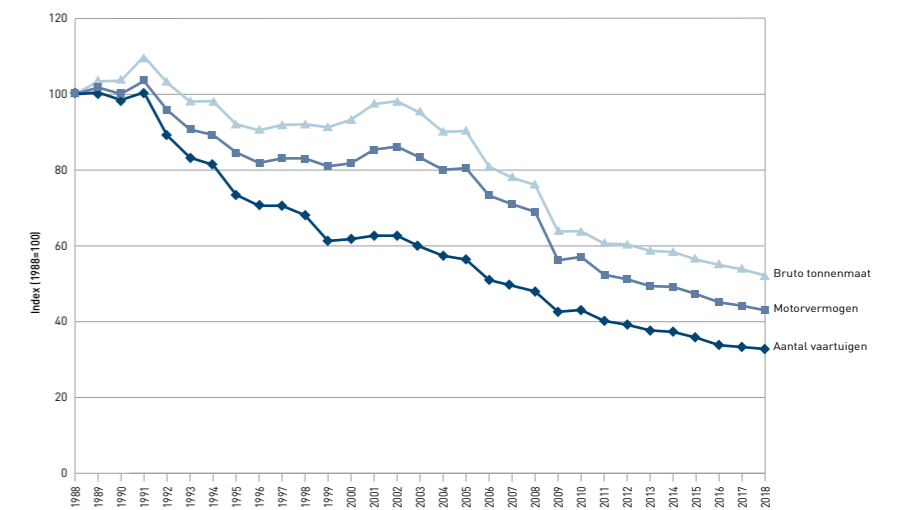
2. ZEEVISSERIJ

In vergelijking met 2017 verdween één vaartuig waardoor de Belgische zeevisserijvloot in 2018 nog 67 vaartuigen telde. In 2018 voerden de Belgische vaartuigen 20.634 ton vis aan met een totale waarde van 84,5 miljoen euro. Hiermee lag niet alleen de aangevoerde hoeveelheid vis (-6,8%) maar ook de besomming (-4,1%) lager dan in 2017.

In 2018 telde de Belgische zeevisserijvloot 67 vaartuigen; dat is er één minder dan in 2017. Blankenberge zag het aantal vaartuigen dalen van drie naar twee terwijl Zeebrugge (42), Oostende (18) en Nieuwpoort (5) hun aantal vaartuigen konden behouden. Het verdwijnen van één vaartuig leidde ook tot een afname van het motorvermogen en de bruto tonnenmaat of capaciteit (beiden -2,8%).

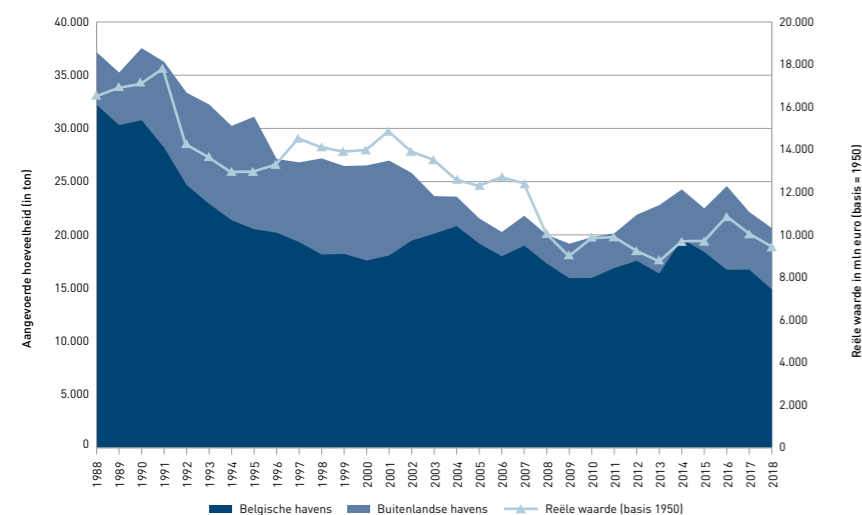
Vanaf 1992 kende de visserijvloot een sterke inkrimping waardoor ook de capaciteit en het motorvermogen sterk daalden. In de afgelopen 30 jaar daalde het aantal vaartuigen in de vloot met 67,2%. Bij het motorvermogen (-57%) en de capaciteit (-47,8%) waren de afnames iets minder groot. De Belgische zeevisserijvloot telde in 2018 dus grotere vaartuigen dan in 1988.

Figuur 6.2.1: Evolutie van de Belgische zeevisserijvloot, 1988-2018.



Bron: FOD Mobiliteit en Vervoer, Directoraat-generaal Maritiem Vervoer, Directie Scheepvaartbeleid, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 6.2.2: Evolutie van de aanvoer door Belgische vaartuigen, aangevoerde hoeveelheid en totale besomming in reële waarde, 1988-2018.



Bron: Vlaamse overheid, Departement Landbouw en Visserij, Afdeling Landbouw- en Zeevisserijbeleid, Zeevisserij, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

In 2018 voerden de Belgische vaartuigen 20.634 ton vis aan, waarvan 72% in Belgische en 28% in buitenlandse havens. In vergelijking met 2017 werd 1.508 ton vis minder (of -6,8%) aangevoerd. Deze afname kan volledig worden toegeschreven aan de sterke afname van de aanvoer in Belgische havens [-11,2%]; de aanvoer in buitenlandse havens kende een toename met 6,7%.

De in 2018 aangevoerde hoeveelheid vis had een totale waarde van 84,5 miljoen euro. Dit is een afname met 4,1% ten opzichte van 2017.

In de periode 1988-2018 voerden de Belgische vaartuigen 44,5% minder vis aan en daalde de reële waarde van de besomming met 42,7%.

3. FABRIEKEN VOOR DE TOEKOMST

In de Fabrik Nieuwe Materialen varieert het West-Vlaamse aandeel in het Vlaamse totaal voor de verschillende indicatoren - loontrekkenden, vestigingen, zelfstandigen, actieve ondernemingen en toegevoegde waarde - tussen 35,9% en 43,4%. Bij de Fabrik Voeding vertegenwoordigen de diverse indicatoren in West-Vlaanderen 26% tot 30% van het Vlaamse totaal. In de Fabrik Machinebouw en Mechatronica varieert het West-Vlaamse aandeel van 29,5% voor actieve ondernemingen tot 56,8% voor zelfstandigen en helpers.

In de Fabrik Nieuwe Materialen varieert het West-Vlaamse aandeel in het Vlaamse totaal voor de verschillende indicatoren tussen 35,9% en 43,4%. Aangezien het West-Vlaamse aandeel loontrekkenden iets groter is dan het aandeel vestigingen, tellen West-Vlaamse vestigingen gemiddeld iets meer loontrekkenden dan in Vlaanderen. Met een specialisatiegraad van 226,2 is West-Vlaanderen duidelijk gespecialiseerd in de nieuwe materialen ten opzichte van Vlaanderen. De afname van het aantal werknemers in de sector tussen 2012 en 2017 was in West-Vlaanderen kleiner dan in Vlaanderen. De gemiddelde startersratio in deze periode was in West-Vlaanderen kleiner dan in Vlaanderen; de gemiddelde stopzettingratio was nagenoeg even groot.

Tabel 6.3.1: Kerncijfers voor de Fabrik Nieuwe Materialen, West-Vlaanderen en Vlaams Gewest.

	West-Vlaanderen	Vlaams Gewest	Aandeel WVl in VLG
Loontrekkenden (31/12/2017)	14.107	33.655	41,9%
Vestigingen (31/12/2017)	374	905	41,3%
Loontrekkenden per vestiging (31/12/2017)	37,7	37,2	-
Specialisatiegraad (31/12/2017)	226,2	100,0	-
Evolutie loontrekkenden (2012-2017)	-2,0%	-4,7%	-
Zelfstandigen en helpers (a) (31/12/2017)	333	768	43,4%
Actieve ondernemingen (2017)	659	1.837	35,9%
Gem. startersratio (2012-2017)	3,4%	5,2%	-
Gem. stopzettingratio (2012-2017)	5,0%	5,1%	-
Toegevoegde waarde (in mln euro) (2017)	1.313,8	3.613,5	36,4%

(a) Exclusief zelfstandigen in bijberoep.

Bron: Gedecentraliseerde statistieken RSZ, RSVZ, FOD Economie (ADSEI), Belfirst (Bureau van Dijk Electronic Publishing), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Tabel 6.3.2: Kerncijfers voor de Fabriek Voeding, West-Vlaanderen en Vlaams Gewest.

	West-Vlaanderen	Vlaams Gewest	Aandeel WVl in VLG
Loontrekkenden [31/12/2017]	16.685	56.644	29,5%
Vestigingen [31/12/2017]	814	3.095	26,3%
Loontrekkenden per vestiging [31/12/2017]	20,5	18,3	-
Specialisatiegraad [31/12/2017]	159,0	100,0	-
Evolutie loontrekkenden (2012-2017)	7,3%	-0,1%	-
Zelfstandigen en helpers (a) [31/12/2017]	1.557	5.347	29,1%
Actieve ondernemingen (2017)	1.415	5.042	28,1%
Gem. startersratio (2012-2017)	3,9%	5,0%	-
Gem. stopzettingsratio (2012-2017)	4,8%	5,5%	-
Toegevoegde waarde (in mln euro) [2017]	1.733,5	5.963,4	29,1%

(a) Exclusief zelfstandigen in bijberoep.

Bron: Gedecentraliseerde statistieken RSZ, RSVZ, FOD Economie (ADSEI), Belfirst (Bureau van Dijk Electronic Publishing), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Tabel 6.3.3: Kerncijfers voor de Fabriek Machinebouw en Mechatronica, West-Vlaanderen en Vlaams Gewest.

	West-Vlaanderen	Vlaams Gewest	Aandeel WVl in VLG
Loontrekkenden [31/12/2017]	11.873	28.580	41,5%
Vestigingen [31/12/2017]	212	654	32,4%
Loontrekkenden per vestiging [31/12/2017]	56,0	43,7	-
Specialisatiegraad [31/12/2017]	224,2	100,0	-
Evolutie loontrekkenden (2012-2017)	-3,7%	-2,2%	-
Zelfstandigen en helpers (a) [31/12/2017]	113	199	56,8%
Actieve ondernemingen (2017)	400	1.358	29,5%
Gem. startersratio (2012-2017)	3,9%	4,9%	-
Gem. stopzettingsratio (2012-2017)	3,5%	4,6%	-
Toegevoegde waarde (in mln euro) [2017]	1.636,4	4.418,0	37,0%

(a) Exclusief zelfstandigen in bijberoep.

Bron: Gedecentraliseerde statistieken RSZ, RSVZ, FOD Economie (ADSEI), Belfirst (Bureau van Dijk Electronic Publishing), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Voor de diverse kerncijfers vertegenwoordigt de Fabriek Voeding in West-Vlaanderen 26% tot 30% van het Vlaamse totaal. Een West-Vlaamse vestiging in de voedingssector telde eind 2017 gemiddeld meer werknemers dan in Vlaanderen. Met een specialisatiegraad van 159 heeft West-Vlaanderen ten opzichte van Vlaanderen ook een specialisatie in de voedingssector. In de periode 2012-2017 kende het aantal werknemers in de voedingssector een duidelijke groei in West-Vlaanderen terwijl er in Vlaanderen een minieme afname was. Zowel de gemiddelde starters- als stopzettingsratio in de voedingssector in de periode 2012-2017 was in West-Vlaanderen kleiner dan in Vlaanderen.

In de Fabriek Machinebouw en Mechatronica varieert het aandeel van West-Vlaanderen in Vlaanderen van 29,5% voor actieve ondernemingen tot 56,8% voor zelfstandigen en helpers. Aangezien het West-Vlaamse aandeel loontrekkenden een stuk groter is dan het West-Vlaamse aandeel vestigingen, ligt het gemiddeld aantal loontrekkenden per vestiging in West-Vlaanderen een eind boven het Vlaamse gemiddelde. Ook in de machinebouw en mechatronica heeft West-Vlaanderen duidelijk een specialisatie ten opzichte van Vlaanderen. In West-Vlaanderen was de afname van het aantal werknemers in de periode 2012-2017 iets groter dan in Vlaanderen. In dezelfde periode was zowel de gemiddelde starters- als stopzettingsratio in de machinebouw en mechatronica in West-Vlaanderen kleiner dan in Vlaanderen.

4. GROOTSTE SECTOREN

Met 29.574 loontrekkenden, of 24% van het Vlaamse totaal, was de metaalsector op 31 december 2017 de grootste industriële sector in West-Vlaanderen. De 27.285 werknemers die eind 2017 actief waren in de West-Vlaamse bouwsector vertegenwoordigden 21% van het Vlaamse totaal. Binnen de handel en diensten was de gezondheidszorg in West-Vlaanderen met 74.847 werknemers, of 21,2% van het Vlaamse totaal, de grootste sector.

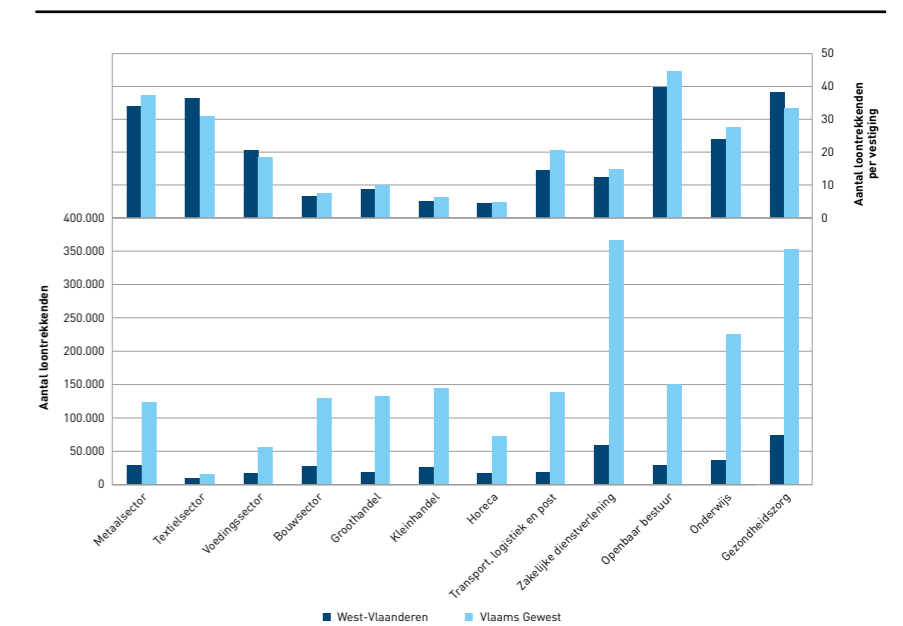
A. INLEIDING

De metaal-, voedings- en textielsector waren eind 2017 de grootste industriële sectoren in West-Vlaanderen; ze vertegenwoordigden respectievelijk 24%, 29,5% en 63,7% van de werknemers in deze sectoren in Vlaanderen. Een vestiging in de metaalsector telt in West-Vlaanderen gemiddeld minder werknemers dan in Vlaanderen; in de voedings- en textielsector zien we het omgekeerde.

De 27.285 werknemers die in West-Vlaanderen actief zijn in de bouwsector vertegenwoordigen 21% van het Vlaamse totaal. Het gemiddeld aantal werknemers per vestiging is in West-Vlaanderen iets kleiner dan in Vlaanderen.

Met 74.847 werknemers, of 21,2% van het Vlaamse totaal, is de gezondheidszorg in West-Vlaanderen de grootste sector binnen de handel en diensten.

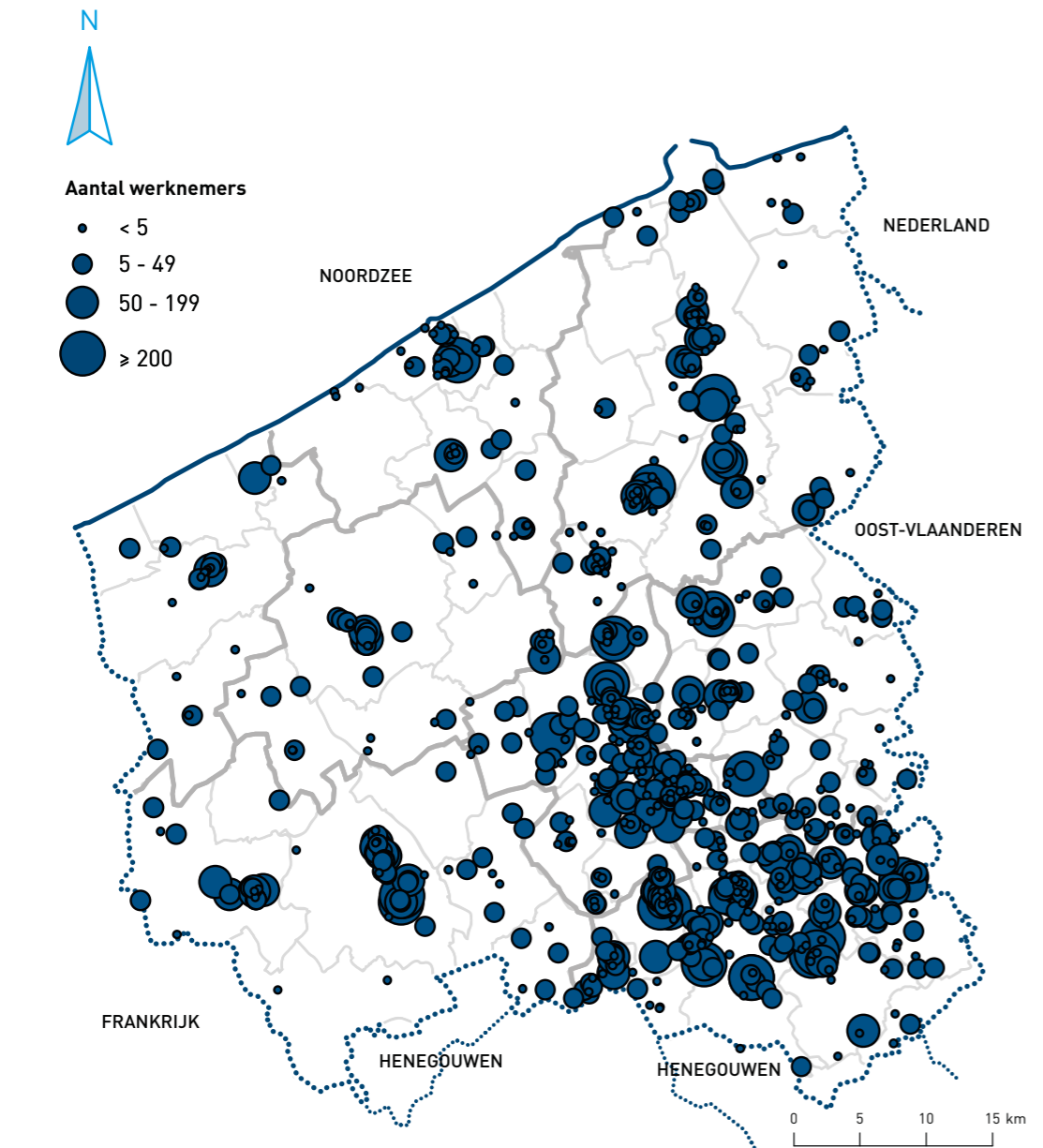
Na de gezondheidszorg vervolledigen de zakelijke dienstverlening en het onderwijs de top drie, goed voor respectievelijk 16,2% en 16,6% van het Vlaamse cijfer. De werknemers in de West-Vlaamse horeca vertegenwoordigen bijna een kwart (23,1%) van het Vlaamse totaal; in de sectoren transport, logistiek en post en groothandel blijft het West-Vlaamse aandeel beperkt tot respectievelijk 13,4% en 14,6%. Van de acht grootste sectoren in de handel en diensten is de gezondheidszorg de enige sector waar de tewerkstelling per vestiging in West-Vlaanderen groter is dan in Vlaanderen.

Figuur 6.4.1: Aantal loontrekkenden en aantal loontrekkenden per vestiging, West-Vlaanderen en Vlaams Gewest, 31 december 2017.

Bron: Gedecentraliseerde statistieken RSZ, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

B. METAALSECTOR

kaart 6.4.1: Geografische spreiding van de vestigingen in de metaalsector in West-Vlaanderen, 31 december 2016.



TOP 10

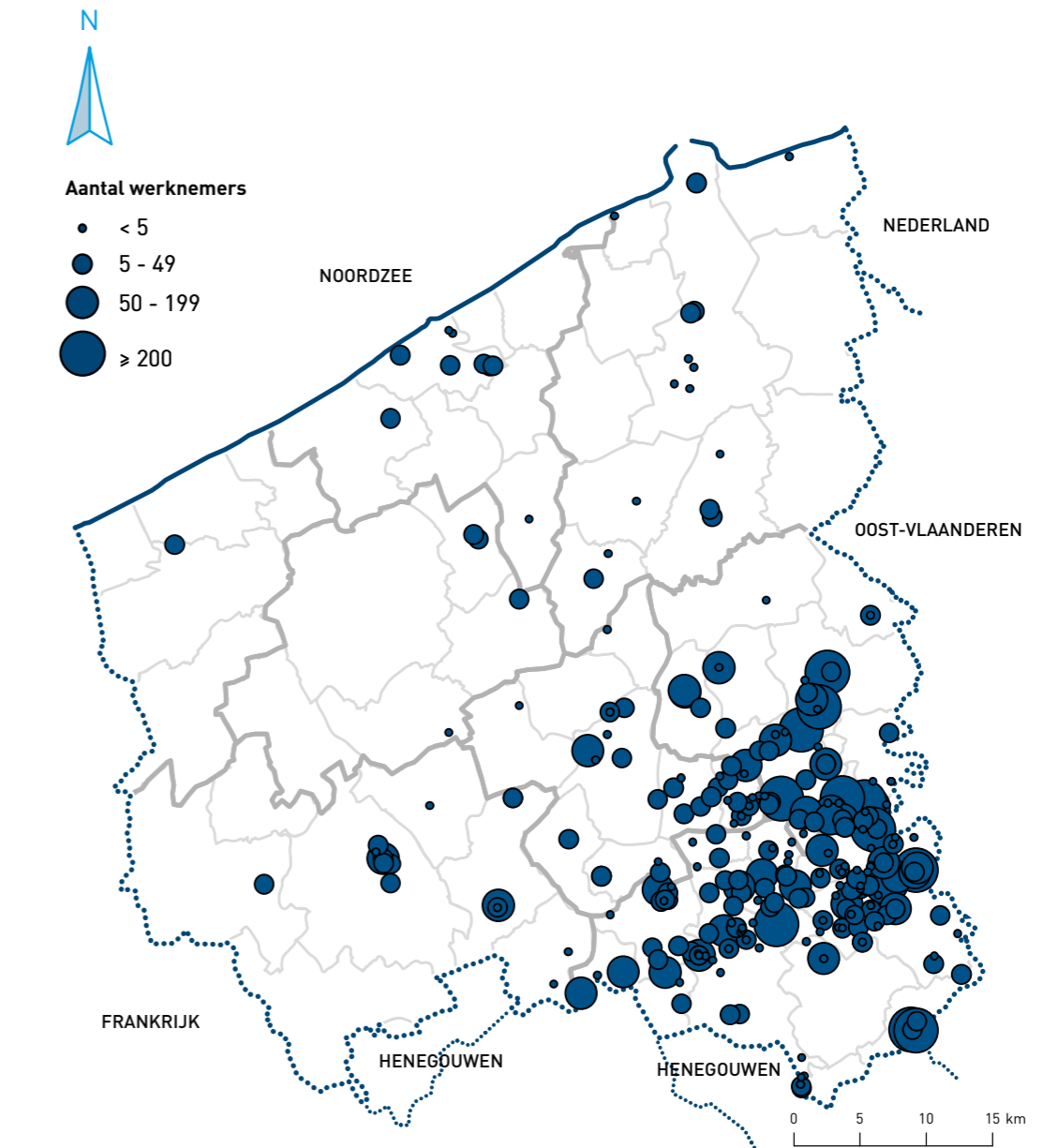
1. CNH INDUSTRIAL NV, Zedelgem	6. TYCO ELECTRONICS BELGIUM EC BVBA, Oostkamp
2. DAIKIN EUROPE NV, Oostende	7. MICHEL VAN DE WIELE NV, Kortrijk
3. BEKAERT NV, Zwevegem	8. PROFERRO NV, Ieper
4. BARCO NV, Kortrijk	9. VOESTALPINE SADEF NV, Hooglede
5. PICANOL NV, Ieper	10. VDL BUS ROESELARE NV, Roeselare

Bron: Kubus POM West-Vlaanderen o.b.v. RSZ en RSZPPO, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

West-Vl.	metaalsector	Vlaams G.
34,9%	in tewerkstelling industrie	33,9%
6,8%	in totale tewerkstelling	5,4%

C. TEXTIELSECTOR

Kaart 6.4.2: Geografische spreiding van de vestigingen in de textielsector in West-Vlaanderen, 31 december 2016.



TOP 10

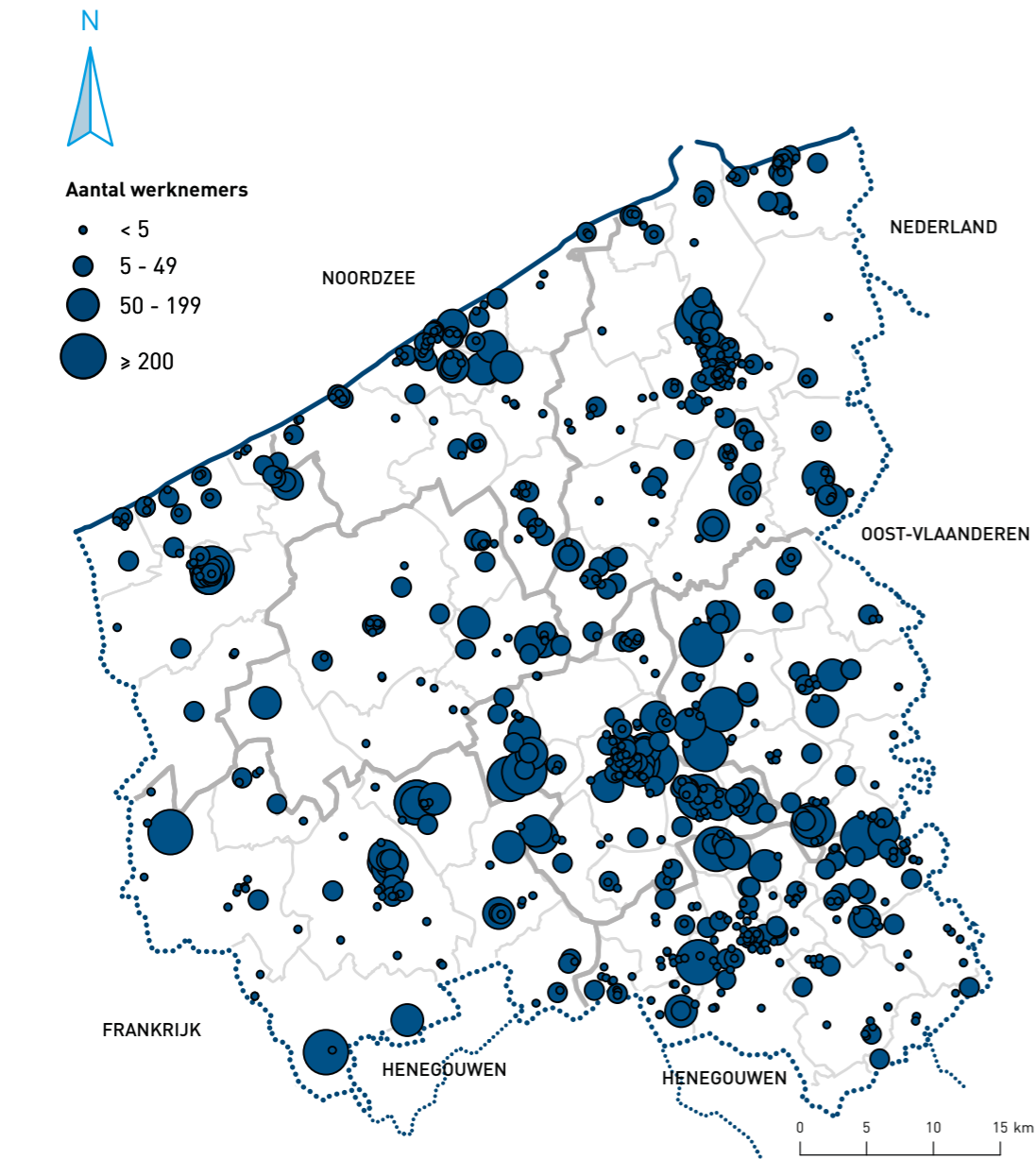
1. BALTA INDUSTRIES NV, Avelgem	6. LANO NV, Harelbeke
2. BALTA INDUSTRIES NV, Wielsbeke	7. B.I.G. FLOORCOVERINGS NV, Wielsbeke
3. BALTA INDUSTRIES NV DIVISIE I.T.C., Tielt	8. BFS EUROPE NV, Oostrozebeke
4. IVC BVBA, Avelgem	9. MC THREE CARPETS NV, Waregem
5. BALTA INDUSTRIES NV, Wielsbeke	10. CONCORDIA TEXTILES NV, Waregem

Bron: Kubus POM West-Vlaanderen o.b.v. RSZ en RSZPPO, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

West-Vl.	textielsector	Vlaams G.
12,2%	in tewerkstelling industrie	4,5%
2,4%	in totale tewerkstelling	0,7%

D. VOEDINGSSECTOR

Kaart 6.4.3: Geografische spreiding van de vestigingen in de voedingssector in West-Vlaanderen, 31 december 2016.



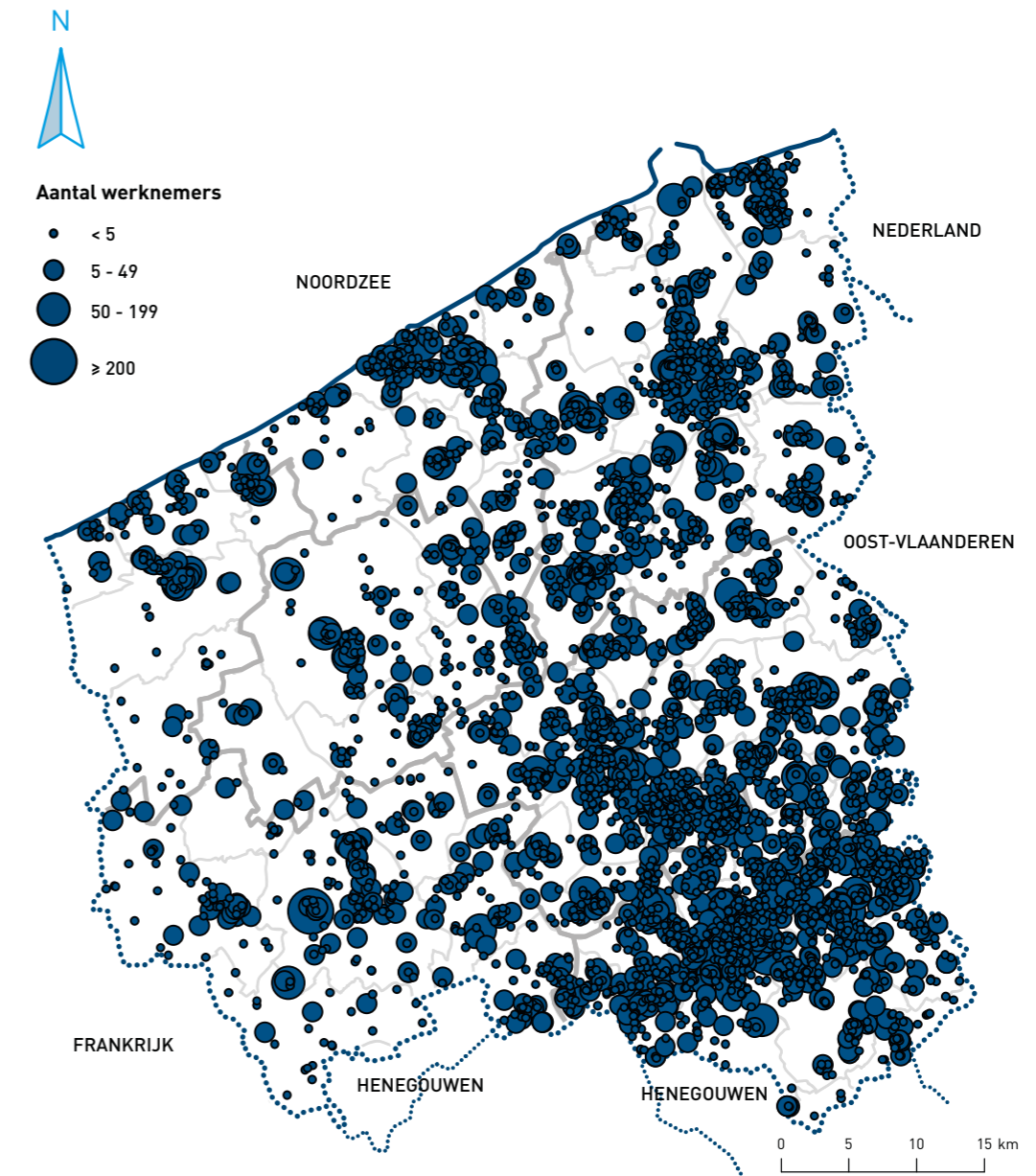
TOP 10	
1. WESTVLEES NV, Staden	6. SNACK FOOD POCO LOCO NV, Roeselare
2. ALPRO CVA, Wevelgem	7. ARDOVRIES NV, Ardoois
3. YSCO NV, Langemark-Poelkapelle	8. DUJARDIN FOODS NV, Ardoois
4. VEURNE SNACK FOODS BVBA, Veurne	9A. GREENYARD FROZEN BELGIUM NV, Staden
5. VOLYS STAR NV, Lendeled	9B. CLAREBOUT-POTATOES NV, Heuvelland

Bron: Kubus POM West-Vlaanderen o.b.v. RSZ en RSZPPO, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

West-Vl.	voedingssector	Vlaams G.
20,2%	in tewerkstelling industrie	15,8%
3,9%	in totale tewerkstelling	2,5%

E. BOUWSECTOR

Kaart 6.4.4: Geografische spreiding van de vestigingen in de bouwsector in West-Vlaanderen, 31 december 2016.



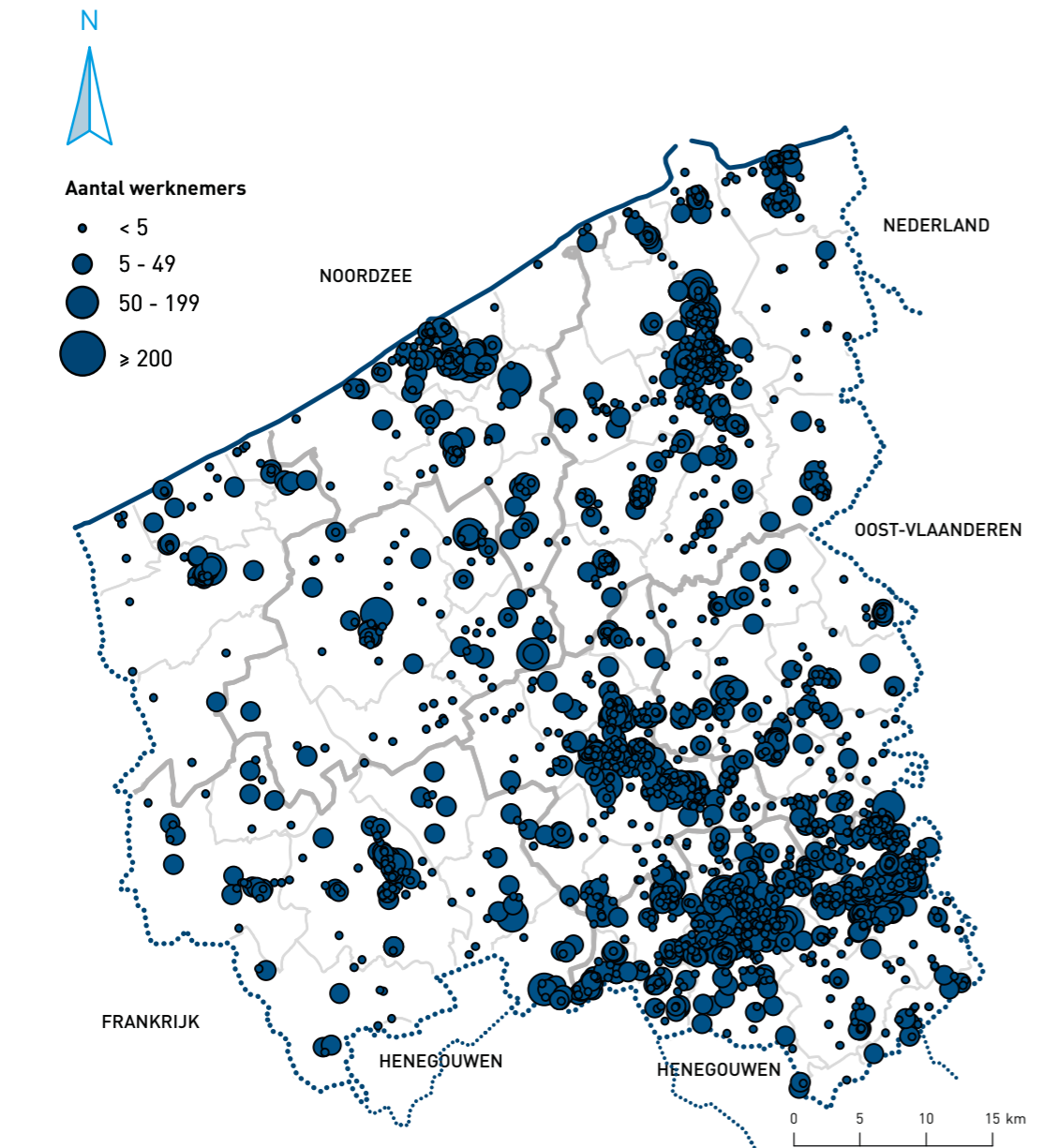
TOP 10	
1. STADSBADER NV, Harelbeke	6. VERHELST AANNEMINGEN NV, Oostende
2. VALCKE PREFAB BETON NV, Ieper	7. MONUMENT-VANDEKERCKHOVE NV, Ingelmunster
3. INFRA WEST, Torhout	8A. ARTES DEPRET NV, Brugge
4. EEG NV DIVISIE ELECTRO ENTREPRISE, Wevelgem	8B. WONINGBOUW HUYZENTRUYT NV, Waregem
5. JACOBS NV, Deertlijk	10. BEKAERT BUILDING COMPANY NV, Waregem

Bron: Kubus POM West-Vlaanderen o.b.v. RSZ en RSZPPO, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

West-Vl.	bouwsector	Vlaams G.
24,7%	in tewerkstelling secundaire sector	26,5%
6,4%	in totale tewerkstelling	5,7%

F. GROOTHANDEL

Kaart 6.4.5: Geografische spreiding van de vestigingen in de groothandel in West-Vlaanderen, 31 december 2016.



TOP 10

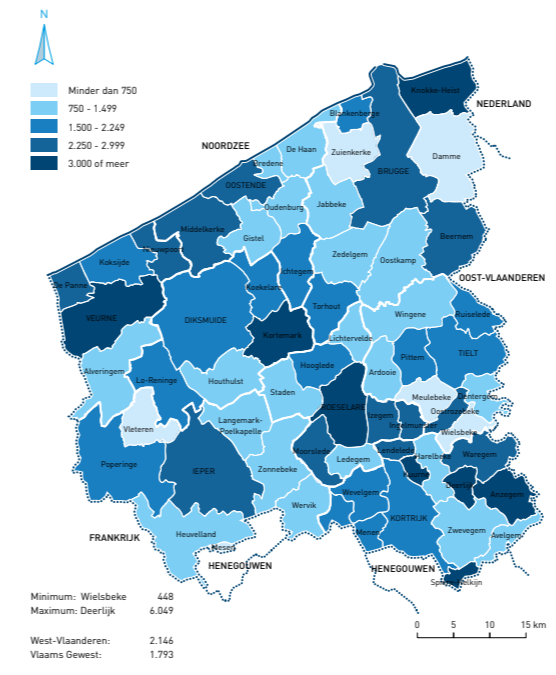
1. TVH PARTS NV, Waregem	6B. VERHELST BOUWMATERIALEN NV, Oudenburg
2. LECOT NV, Kortrijk	8. COÖPERATIEVE VEILING ROESELARE CVBA, Roeselare
3. KAASIMPORT JAN DUPONT NV, Brugge	9. SKYLINE COMMUNICATIONS NV, Izegem
4. VAN MARCKE LOGISTICS NV, Kortrijk	10. FEBELCO CVBA, Izegem
5. TVH PARTS NV, Waregem	
6A. BRENNTAG NV, Deerlijk	

Bron: Kubus POM West-Vlaanderen o.b.v. RSZ en RSZPPO, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

West-VL.	groothandel	Vlaams G.
11,8%	in tewerkstelling tertiaire sector	13,4%
4,5%	in totale tewerkstelling	5,8%

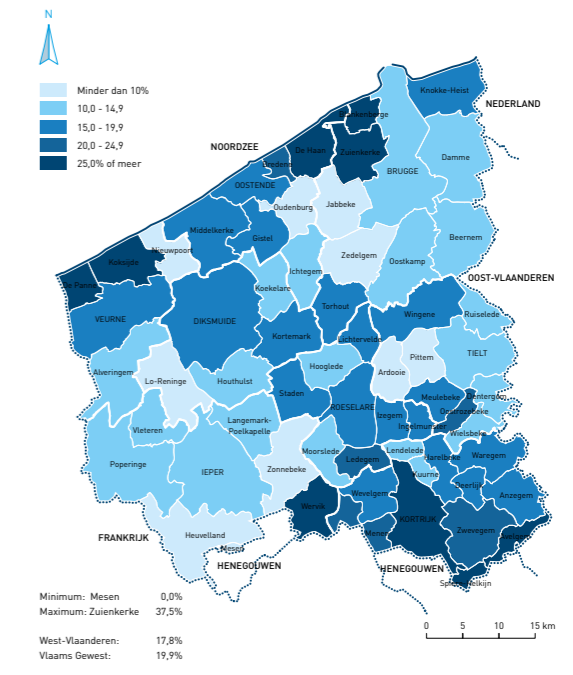
G. KLEINHANDEL

Kaart 6.4.6: Winkelvloeroppervlakte (in m²) van detailhandelszaken (a) per 1.000 inwoners, gemeenten van West-Vlaanderen, 1 januari 2018.



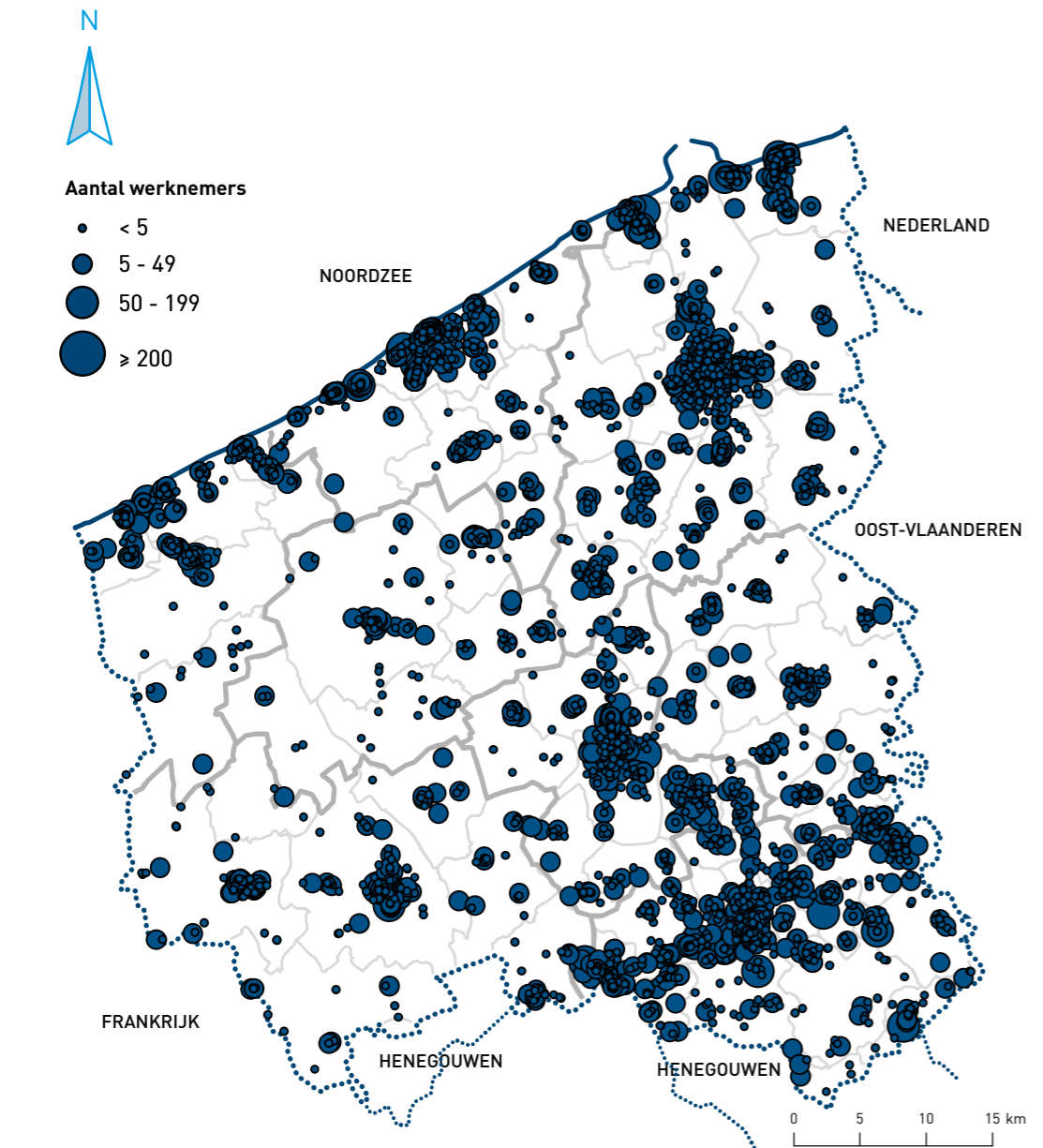
(a) Exclusief horeca, commerciële dienstverlening en leegstand.
Bron: Locatus, FOD Economie (ADSEI), Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 6.4.7: Leegstand bij detailhandelszaken (in %) (a), gemeenten van West-Vlaanderen, 1 januari 2018.



(a) Gemeten in aantal panden.
Bron: Locatus, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Kaart 6.4.8: Geografische spreiding van de vestigingen in de kleinhandel in West-Vlaanderen, 31 december 2016.



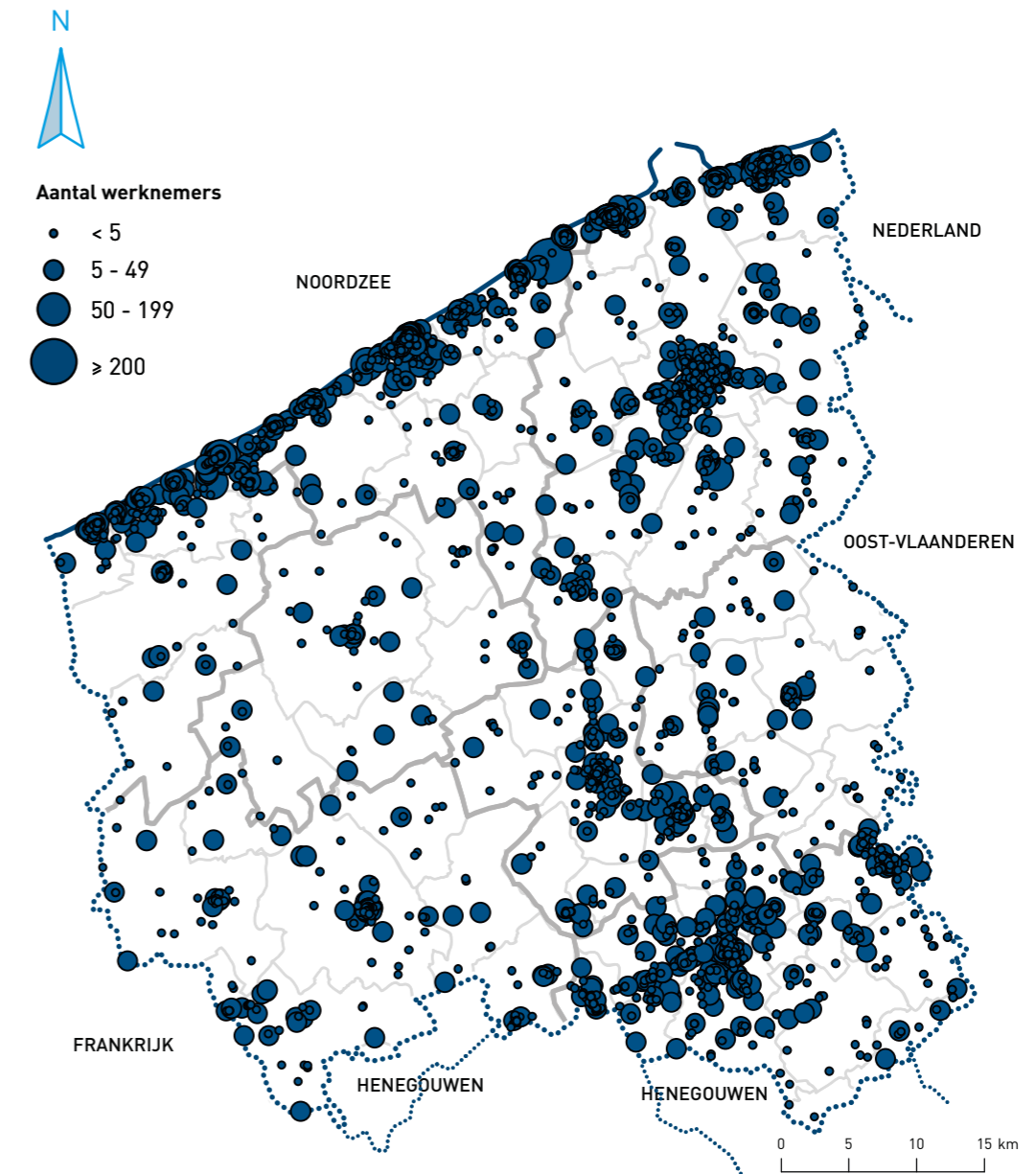
TOP 10	
1. ALDI MARKT NV, Roeselare	7. THUISZORGWINKEL NV, Roeselare
2. CARREFOUR BELGIUM NV, Koksijde	8. CARREFOUR BELGIUM NV, Waregem
3. BRUGGE RETAIL NV, Brugge	9. COLRUYT NV, Torhout
4. CARREFOUR BELGIUM NV, Brugge	10A. DELHAIZE NV, Oostende
5. DELHAIZE NV, Brugge	10B. BRICO PLAN-IT NV, Kortrijk
6. COLRUYT NV, Kuurne	

Bron: Kubus POM West-Vlaanderen o.b.v. RSZ en RSZPPO, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

West-VL.	kleinhandel	Vlaams G.
16,6%	in tewerkstelling tertiaire sector	14,7%
6,3%	in totale tewerkstelling	6,4%

H. HORECA

Kaart 6.4.9: Geografische spreiding van de vestigingen in de horeca in West-Vlaanderen, 31 december 2016.



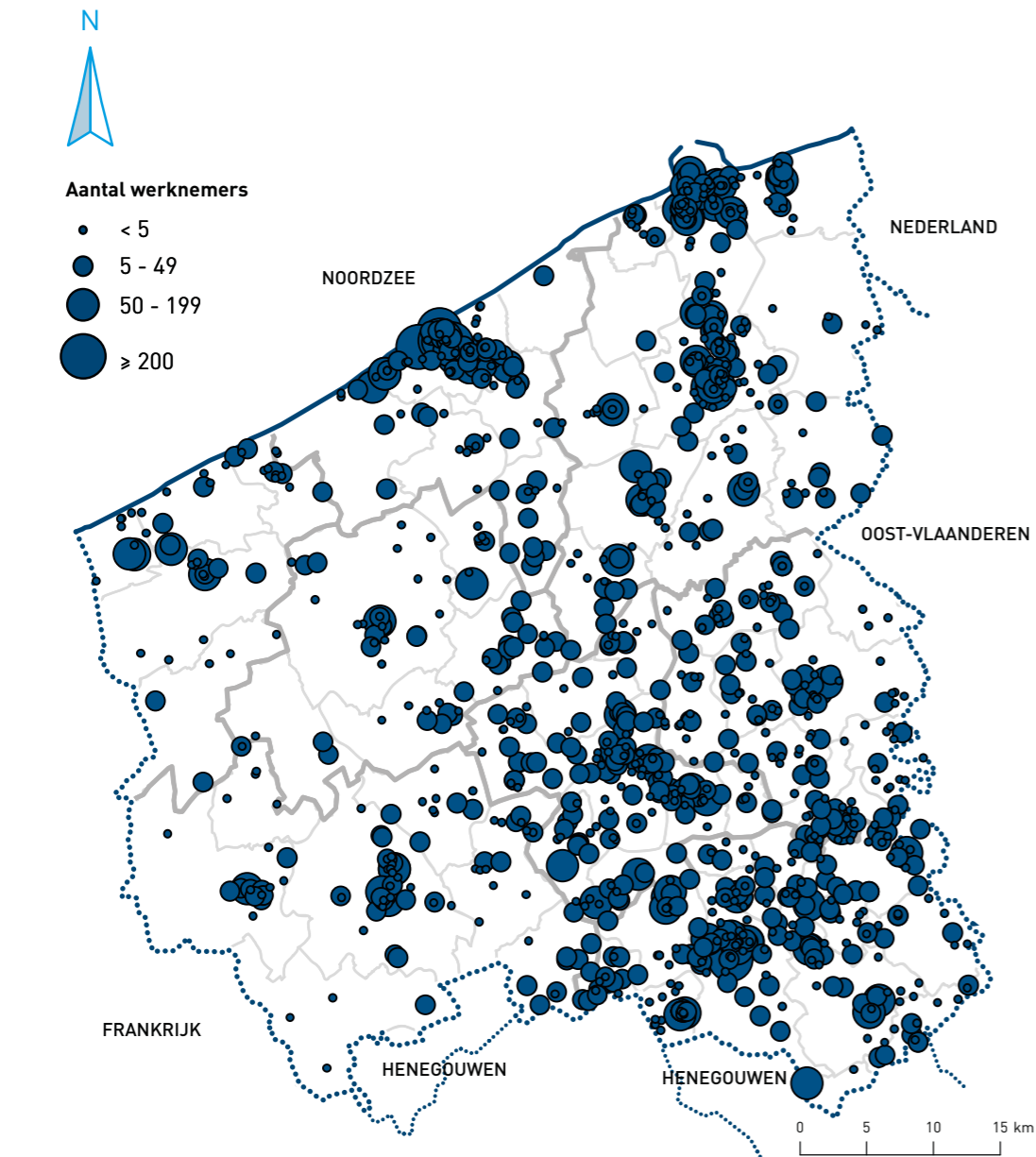
TOP 10	
1. SUNPARKS DE HAAN NV, De Haan	6. VAN DER VALK HOTEL BRUGGE-OOSTKAMP NV, Oostkamp
2. SUNPARKS OOSTDUINKERKE NV, Koksijde	7. LA RÉSERVE MANAGEMENT NV, Knokke-Heist
3. VERKINDERE BVBA, Izegem	8A. PARKHOTEL BVBA, Kortrijk
4. VAYAMUNDO CVBA SO, Oostende	8B. DIEDJIES NV, Kuurne
5. FLORÉAL CLUB BLANKENBERGE VZW, Blankenberge	10. FLORÉAL CLUB NIEUWPOORT NV, Nieuwpoort

Bron: Kubus POM West-Vlaanderen o.b.v. RSZ en RSZPPO, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

West-VL.	horeca	Vlaams G.
10,6%	in tewerkstelling tertiaire sector	7,3%
4,0%	in totale tewerkstelling	3,2%

I. TRANSPORT, LOGISTIEK EN POST

Kaart 6.4.10: Geografische spreiding van de vestigingen in transport, logistiek en post in West-Vlaanderen, 31 december 2016.



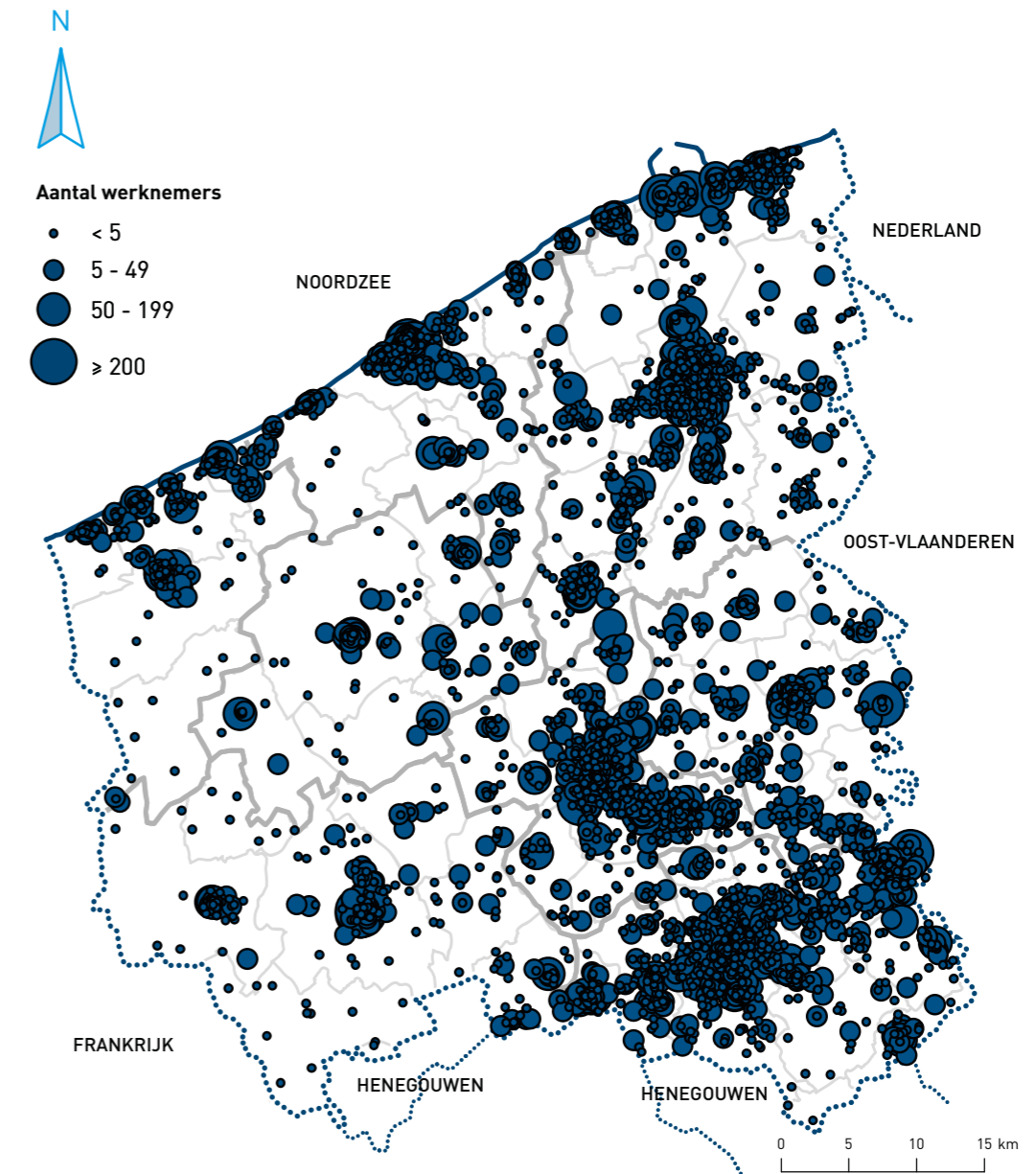
TOP 10	
1. DE LIJN, Brugge	6. DE LIJN, Oostende
2. NMBS, Oostende	7. DE LIJN, Oostende
3. AGENTSCHAP VOOR MARITIEME DIENSTVERLENING EN KUST, Oostende	8. BPOST, Oostende
4. NMBS, Kortrijk	9. BPOST, Kortrijk
5. NMBS, Brugge	10. WALLENIUS WILHELMSSEN LOGISTICS NV, Brugge

Bron: Kubus POM West-Vlaanderen o.b.v. RSZ en RSZPPO, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

West-VL.	transport, logistiek en post	Vlaams G.
11,5%	in tewerkstelling tertiaire sector	13,7%
4,4%	in totale tewerkstelling	6,0%

J. ZAKELIJKE DIENSTVERLENING

Kaart 6.4.11: Geografische spreiding van de vestigingen in de zakelijke dienstverlening in West-Vlaanderen, 31 december 2016.



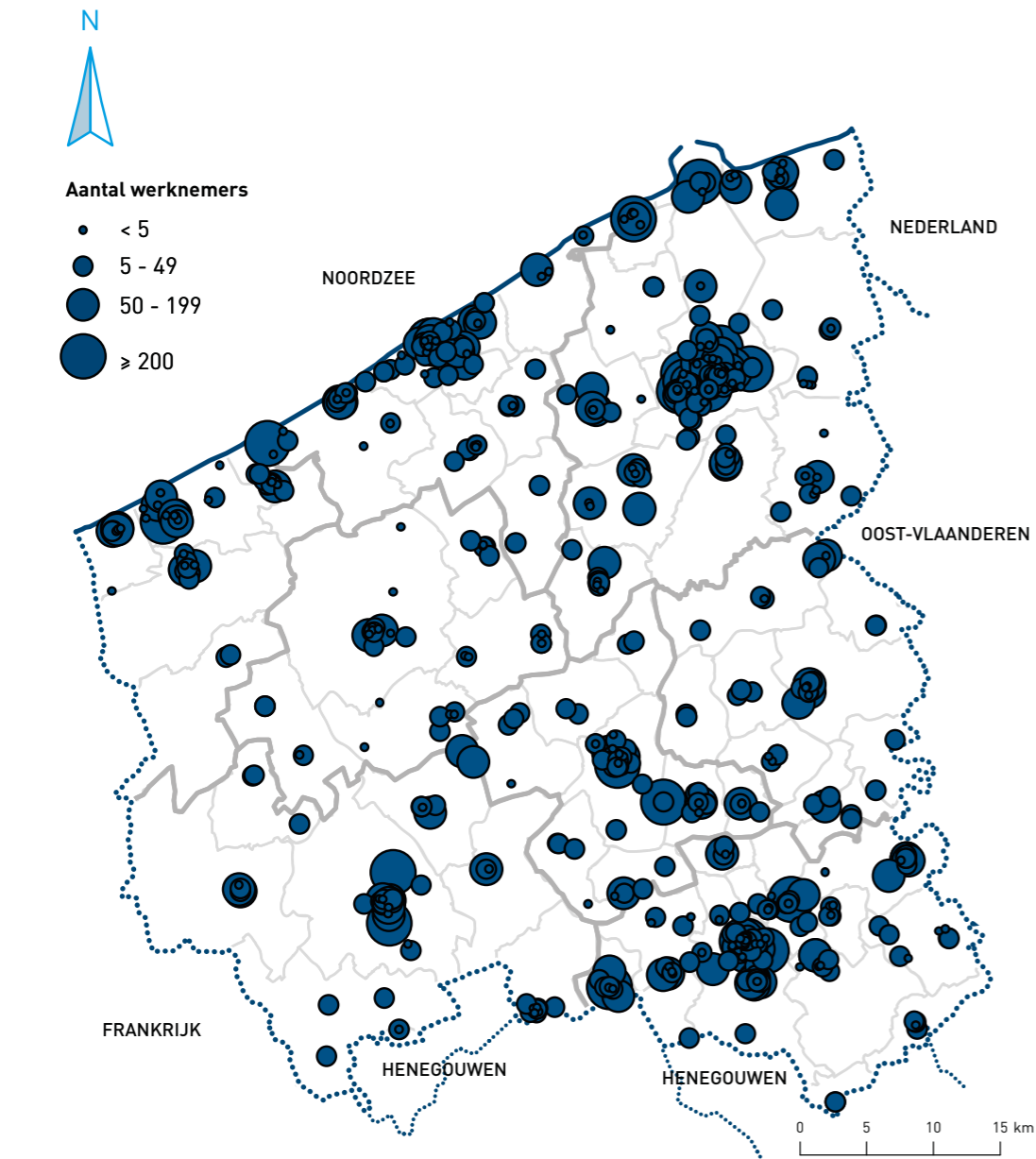
TOP 10	
1. CEWEZ VZW, Brugge	6. ACCENT JOBS FOR PEOPLE NV, Roeselare
2. ACCENT SELECT SERVICES NV, Roeselare	7. AGO INTERIM NV, Kortrijk
3. DIENSTEN-AAN-HUIS CVBA, Brugge	8. FORUM JOBS NV, Kortrijk
4. JETAIR NV, Oostende	9. VIND NV, Roeselare
5. SECURITAS NV, Tielt	10. RANDSTAD BELGIUM NV, Kortrijk

Bron: Kubus POM West-Vlaanderen o.b.v. RSZ en RSZPPO, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

West-VL.	zakelijke dienstverlening	Vlaams G.
35,4%	in tewerkstelling tertiaire sector	35,4%
13,4%	in totale tewerkstelling	15,4%

K. OPENBAAR BESTUUR

Kaart 6.4.12: Geografische spreiding van de vestigingen in openbaar bestuur in West-Vlaanderen, 31 december 2016.



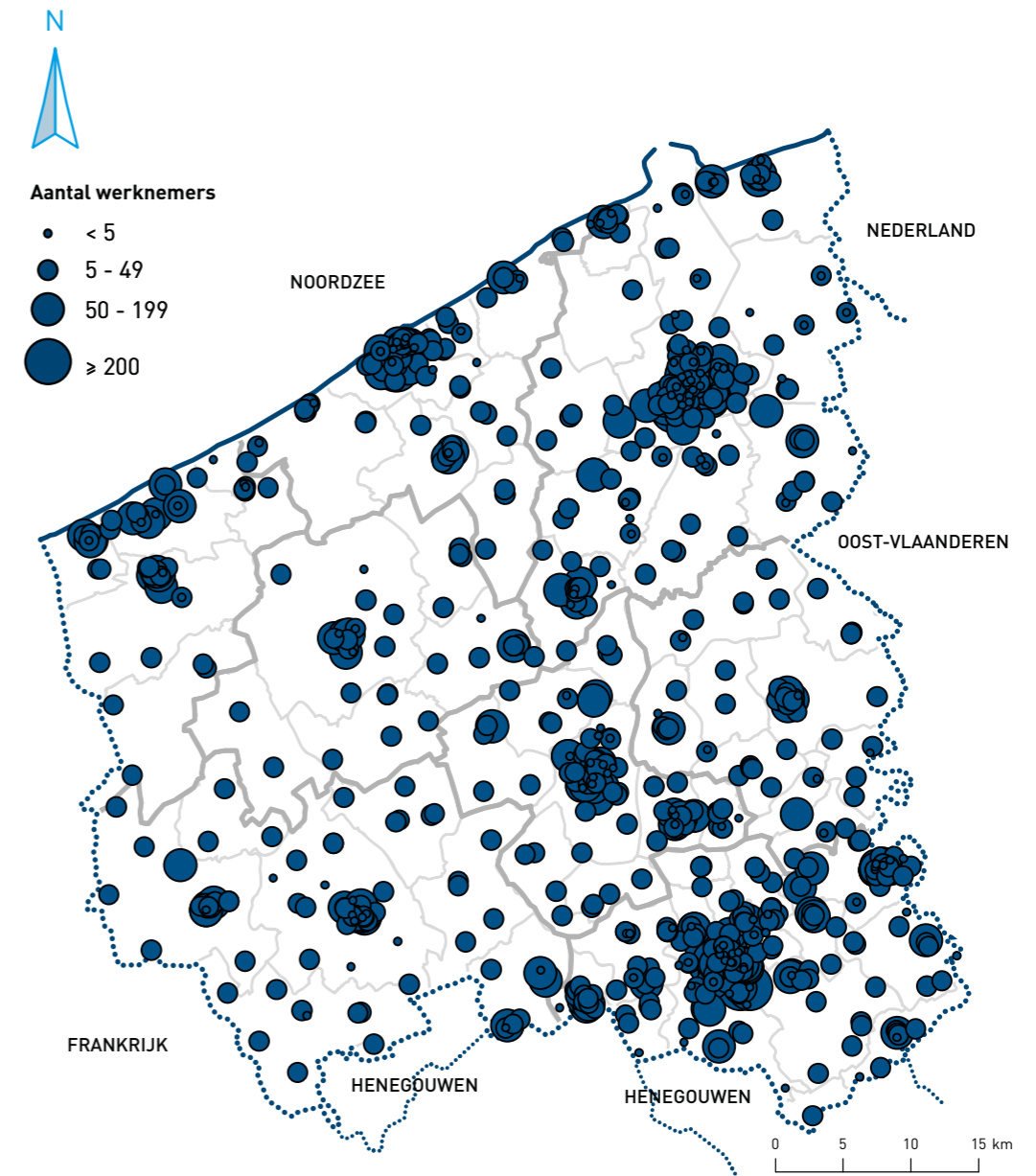
TOP 10	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10A.	10B.
	1. MINISTERIE VAN LANDSVERDEDIGING - MARINEBASIS ZEEBRUGGE, Brugge	2. FOD JUSTITIE - PENITENTIAIR COMPLEX, Brugge	3. FOD FINANCIËN, Brugge	4. MINISTERIES VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP - JACOB VAN MAERLANTGEBOUW (VAC), Brugge	5. POLITIEZONE BRUGGE - HOOFDCOMMISSARIAAT, Brugge	6. MINISTERIE VAN LANDSVERDEDIGING - KW LTZ VICTOR BILLET, Brugge	7. MINISTERIE VAN LANDSVERDEDIGING - KAMP VAN LOMBARDSIJDE, Nieuwpoort	8. PROVINCIE WEST-VLAANDEREN - PROVINCIEHUIS BOEVERBOS, Brugge	9. FOD BINNENLANDSE ZAKEN - DVZ - CENTRUM VOOR ILLEGALEN, Brugge	10A. STAD OOSTENDE - STADHUIS, Oostende	10B. FOD JUSTITIE - GERECHTSGEBOUW, Brugge

Bron: Kubus POM West-Vlaanderen o.b.v. RSZ en RSZPPO, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

West-VL.	openbaar bestuur	Vlaams G.
19,4%	in tewerkstelling quartaire sector	19,5%
6,9%	in totale tewerkstelling	6,7%

L. ONDERWIJS

Kaart 6.4.13: Geografische spreiding van de vestigingen in het onderwijs in West-Vlaanderen, 31 december 2016.



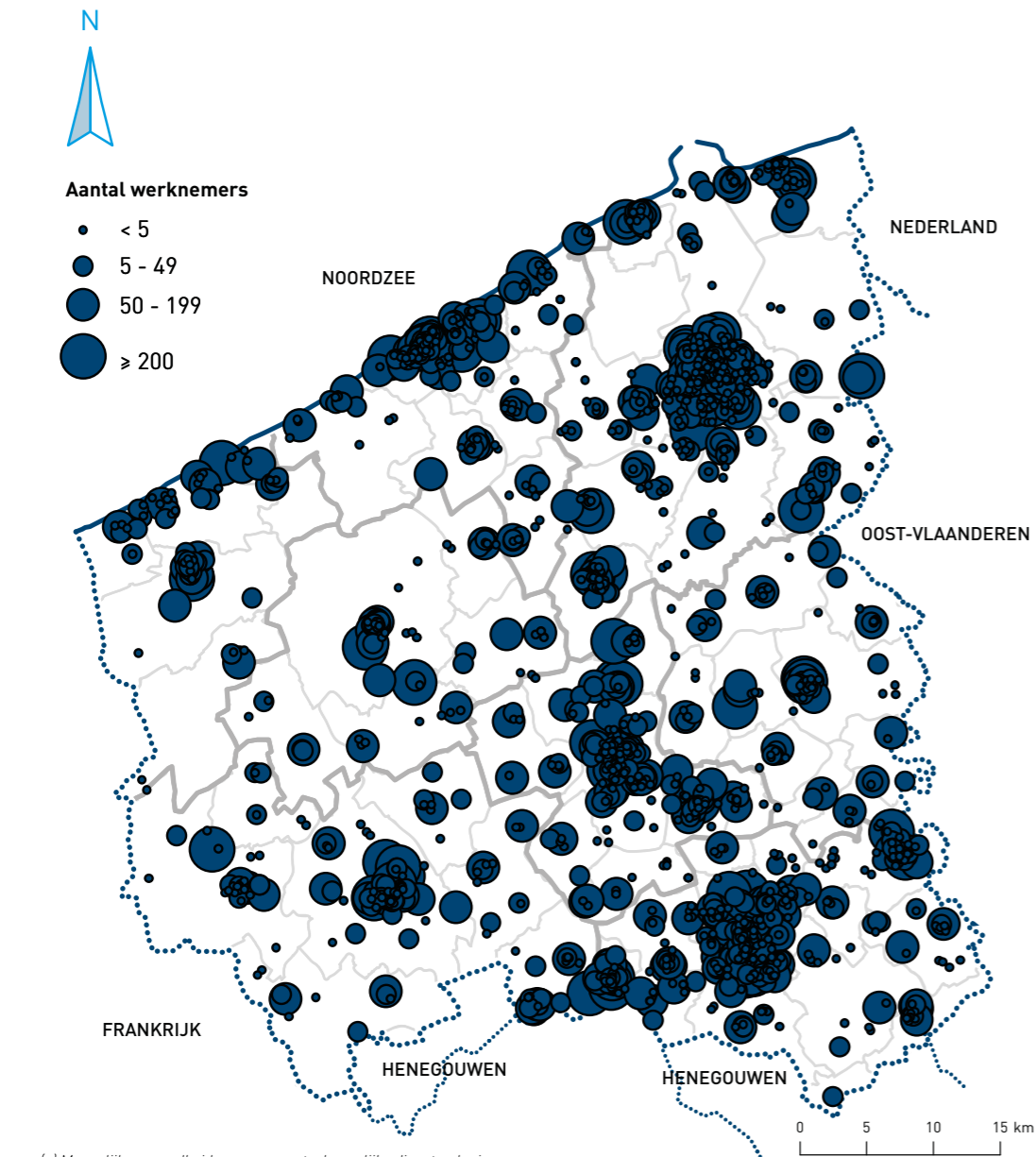
TOP 10	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	1. KH VIVES ZUID, Kortrijk	2. HOWEST AV, Kortrijk	3. KONINKLIJK TECHNISCH ATHENEUM VESALIUSINSTITUUT AV, Oostende	4. KH VIVES NOORD, Brugge	5. SYNTRA VLAANDEREN, Brugge	6. KONINKLIJK TECHNISCH ATHENEUM AV, Brugge	7. KU LEUVEN - CAMPUS KORTRIJK, Kortrijk	8. TECHNISCH INSTITUUT HEILIGE FAMILIE VZW, Brugge	9. MEDISCH PEDAGOGISCH INSTITUUT - DE VLOEDLIJN AV, Oostende	10. VRIJ TECHNISCH INSTITUUT VZW, Brugge

Bron: Kubus POM West-Vlaanderen o.b.v. RSZ en RSZPPO, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

West-VL.	onderwijs	Vlaams G.
24,9%	in tewerkstelling quartaire sector	29,0%
8,8%	in totale tewerkstelling	9,9%

M. GEZONDHEIDSZORG

Kaart 6.4.14: Geografische spreiding van de vestigingen in de gezondheidszorg (a) in West-Vlaanderen, 31 december 2016.



(a) Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening.

TOP 10		
1. AZ SINT-JAN AV, Brugge	6. AZ GROENINGE VZW CAMPUS KENNEDYLAAN, Kortrijk	
2. AZ DELTA VZW CAMPUS WILGENSTRAAT, Roeselare	7. WAAK VZW, Kuurne	
3. AZ DAMIAAN VZW, Oostende	8. OCMW BRUGGE, Brugge	
4. AZ SINT-LUCAS BRUGGE VZW, Brugge	9. THUISSHULP KORTRIJK VZW, Kortrijk	
5. JAN YPERMANZIEKENHUIS VZW CAMPUS ONZE LIEVE VROUW, Ieper	10. AZ SINT-JAN AV CAMPUS HENRI SERRUYS, Oostende	

Bron: Kubus POM West-Vlaanderen o.b.v. RSZ en RSZPPO, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

West-VL.	gezondheidszorg	Vlaams G.
50,1%	in tewerkstelling quartaire sector	44,9%
17,7%	in totale tewerkstelling	15,4%

5. RELATIEVE AANWEZIGHEID EN GROEI

Vier van de vijf grootste industriële subsectoren – metaal, voeding, textiel en vervaardiging van meubelen – zijn sterke sectoren die een specialisatiegraad groter dan 100% combineren met een betere tewerkstellingsevolutie dan het Vlaamse Gewest. De rubber- en kunststof-fensector staat binnen de industrie op de vierde plaats inzake tewerkstelling en bevindt zich in het zwakke kwadrant. Bij de handel en dienstensector vinden we de zes grootste subsectoren zowel in het verbeterende kwadrant (zakelijke dienstverlening, onderwijs en groothandel) als het achterblijvende kwadrant (menselijke gezondheidszorg, openbaar bestuur en kleinhandel).

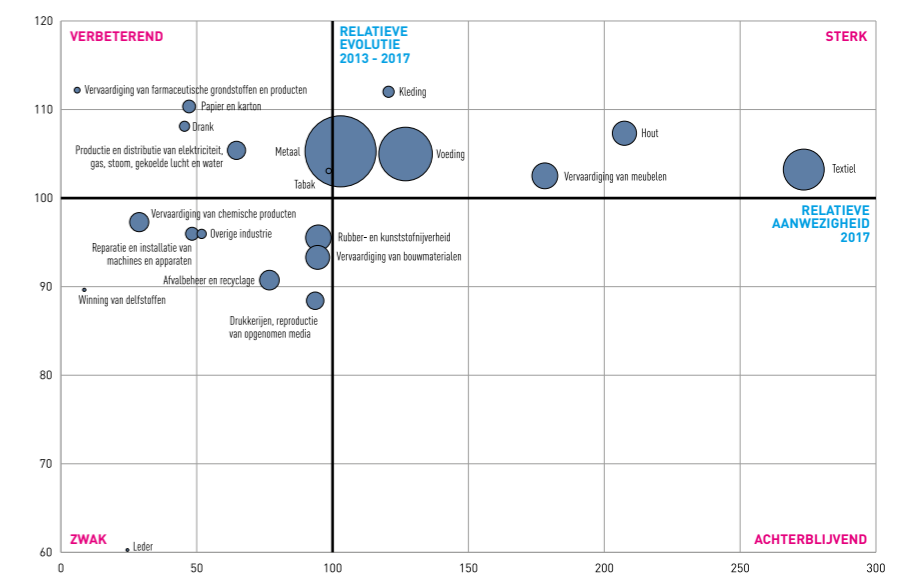
West-Vlaanderen telt zes **sterke** industriële subsectoren die een specialisatiegraad groter dan 100% combineren met een betere tewerkstellingsevolutie dan in Vlaanderen. De drie grootste industriële subsectoren op vlak van loontrekken – metaal, voeding en textiel – bevinden zich in dit kwadrant, net als de subsector vervaardiging van meubelen die binnen de industrie op de vijfde plaats staat inzake tewerkstelling.

Vijf **verbeterende** subsectoren kenden in West-Vlaanderen een betere tewerkstellingsevolutie dan in Vlaanderen, maar geen specialisatie.

West-Vlaanderen heeft geen **achterblijvende** industriële subsectoren die een specialisatie ten opzichte van Vlaanderen combineren met een minder goede evolutie van de tewerkstelling.

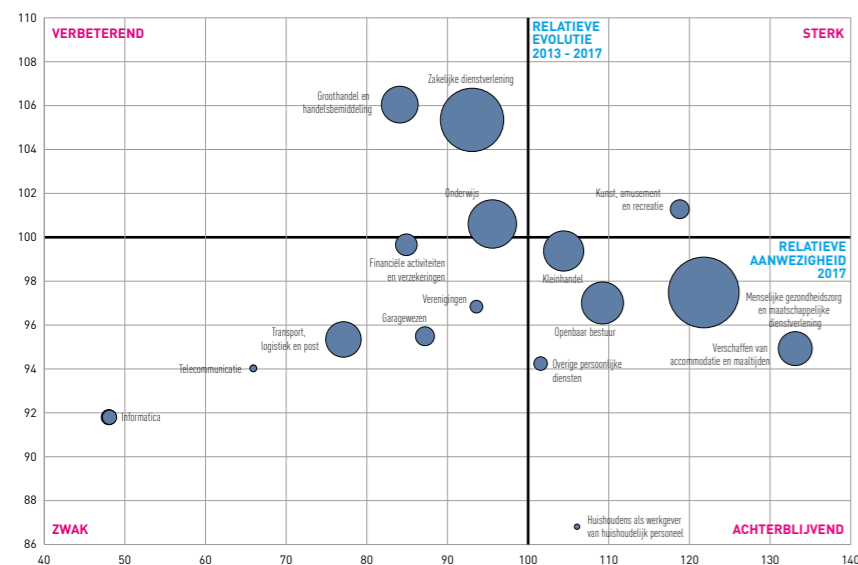
Negen **zwakke** subsectoren combineren een specialisatiegraad kleiner dan 100% met een tewerkstellingsevolutie die in West-Vlaanderen minder goed was dan in Vlaanderen. De subsector rubber- en kunststofnijverheid, die binnen de industrie op de vierde plaats staat inzake tewerkstelling, bevindt zich in dit kwadrant.

Figuur 6.5.1: Relatieve aanwezigheid (2017) en relatieve groei (2013-2017) van de subsectoren van de industrie in West-Vlaanderen ten opzichte van het Vlaamse Gewest op basis van de loontrekkende tewerkstelling.



Bron: Gedecentraliseerde statistieken RSZ, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Figuur 6.5.2: Relatieve aanwezigheid (2017) en relatieve groei (2013-2017) van de subsectoren van de handel en dienstensector in West-Vlaanderen ten opzichte van het Vlaamse Gewest op basis van de loontrekkende tewerkstelling.



Bron: Gedecentraliseerde statistieken RSZ, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

De West-Vlaamse handel en dienstensector telt twee **sterke** subsectoren. Met een specialisatiegraad van 147% en een relatieve groei van 178,9% is de subsector reparatie van computers en consumentenartikelen niet weergegeven op de figuur.

Bij de vier **verbeterende** subsectoren vinden we onder andere de zakelijke dienstverlening, het onderwijs en de groothandel, die binnen de handel en dienstensector op de respectievelijk tweede, derde en zesde plaats staan inzake tewerkstelling. Met een specialisatiegraad van 87,5% en een relatieve groei van 130% is de subsector uitgeverijen en audiovisuele bedrijven niet weergegeven op de figuur.

In het kwadrant van de **achterblijvende** subsectoren vinden we zes subsectoren, waaronder de grootste op vlak van tewerkstelling: menselijke gezondheidszorg. Ook de subsectoren openbaar bestuur en kleinhandel, die op de vierde en vijfde plaats staan inzake loontrekkende tewerkstelling, bevinden zich in dit kwadrant.

De handel en dienstensector telt zes subsectoren die tot de **zwakke** sectoren worden geteld.

Fabrieken voor de Toekomst (FvT)

De Fabrieken voor de Toekomst (FvT's) geven vorm aan het Nieuw Industrieel Beleid dat door de Vlaamse Regering werd ontwikkeld. In West-Vlaanderen vormen de Fabrieken voor de Toekomst een basispijler van West Deal, het strategisch economisch beleidsplan van de Provincie West-Vlaanderen. Er zijn vijf Fabrieken voor de Toekomst, namelijk Nieuwe Materialen, Voeding, Blue Energy, Machinebouw en Mechatronica en Zorg economie. Er zijn drie FvT's die aan de hand van de Nace-Belomenclatuur kunnen worden afgebakend, namelijk Nieuwe Materialen, Voeding en Machinebouw en Mechatronica. Voor een uitgebreide analyse van deze sectoren verwijzen we naar de rapporten op onze website <http://www.pomwvl.be/studie-fo-cusdomeinen-pom>.

De Fabriek Nieuwe Materialen omvat volgende sectoren: textiel (Nace-Bel 13), kleding (Nace-Bel 14) en rubber- en kunststofnijverheid (Nace-Bel 22). De Fabriek Voeding omvat de sectoren voeding (Nace-Bel 10) en dranken (Nace-Bel 11). De Fabriek Machinebouw en Mechatronica omvat volgende sectoren: vervaardiging van elektronische onderdelen en printplaten (Nace-Bel 26.1), vervaardiging van meet-, controle- en navigatie-instrumenten en -apparatuur (Nace-Bel 26.5), vervaardiging van bestralingsapparatuur en van elektromedische en elektrotherapeutische apparatuur (Nace-Bel 26.6), vervaardiging van andere elektrische apparatuur (Nace-Bel 27.9) en vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen (Nace-Bel 28).

Kubus POM West-Vlaanderen o.b.v. RSZ en RSZPPO

De kubus van de POM West-Vlaanderen bestaat uit RSZ- en RSZPPO-data (PPO: Plaatselijke en Provinciale Overheden).

Landbouwtelling

Tot en met 2007 was de analyse van de land- en tuinbouw in West-Vlaanderen gebaseerd op de resultaten van de land- en tuinbouwtelling die elk jaar in mei wordt uitgevoerd door de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie van de FOD Economie. Om de administratieve lasten voor de land- en tuinbouwers tot een minimum te herleiden werd de landbouwtelling in 2008 en 2009 vervangen door een enquête bij 75% van alle land- en tuinbouwbedrijven. In 2010

was er een land- en tuinbouwtelling, maar vanaf 2011 wordt opnieuw een enquête gehouden. Voor 2013 werden de resultaten van de landbouwenquête gecombineerd met administratieve data. Voor 2014, 2015, 2017 en 2018 werd geen landbouwenquête gehouden en zijn de gegevens afkomstig uit administratieve databanken, in combinatie met doelgerichte enquêtes. De cijfers voor 2016 zijn afkomstig uit gewestelijke administratieve databanken die vervolledigd werden met gegevens van de landbouwenquête van november 2016. De referentieperiode voor de teeltstatistieken is april/mei, voor de veeteeltstatistieken is dat oktober/november. Voor meer informatie verwijzen we naar <https://statbel.fgov.be/nl/themes/landbouw-visserij/land-en-tuinbouwbedrijven#figures>.

In tegenstelling tot afnames in de voorgaande jaren bleef het aantal landbouwbedrijven vrij stabiel tussen 2015 en 2016. Dit wordt hoofdzakelijk verklaard door een verbetering van het register van landbouwbedrijven. Hiervoor wordt nu een beroep gedaan op de administratieve registers van de gewesten, en niet meer op de gemeentelijke registers.

Relatieve aanwezigheid

De relatieve aanwezigheid van een industriële subsector wordt berekend door het aandeel van de loontrekkende tewerkstelling in deze subsector in de West-Vlaamse industriële tewerkstelling te delen door het aandeel van de loontrekkende tewerkstelling in diezelfde subsector in de Vlaamse industriële tewerkstelling. Op dezelfde manier wordt de relatieve aanwezigheid van een subsector in de handel en dienstensector berekend.

Relatieve groei

De relatieve groei van een subsector wordt berekend als het verschil tussen de groei in West-Vlaanderen en de groei in het Vlaamse Gewest. Een positieve waarde betekent dat de subsector in West-Vlaanderen beter is geëvolueerd dan dezelfde subsector in Vlaanderen. Dit kan zowel betekenen dat de groei groter was, de krimp kleiner of dat er een groei was in West-Vlaanderen tegenover een krimp in Vlaanderen.

Definities en methodologie

AFKORTINGEN

ADSEI

Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

AG

Autonoom Gemeentebedrijf

ASO

Algemeen secundair onderwijs

BBP

Bruto Binnenlands Product

BLO

Buitengewoon lager onderwijs

BSO

Beroepssecundair onderwijs

BuSO

Buitengewoon secundair onderwijs

CiCi

Call voor innovatie met de creatieve industrieën

DBSO

Deeltijds beroepssecundair onderwijs

DSA

Data, Studie en Advies

EAK

Enquête naar arbeidskrachten

FEBIAC

Belgische Federatie van de Automobiel- en Tweewielerindustrie

FOD

Federale Overheidsdienst

FVT

Fabriek voor de Toekomst

GSO

Gemeenschappelijk secundair onderwijs

KBO

Kruispuntbank van Ondernemingen

KMO

Kleine en middelgrote ondernemingen

KSO

Kunstsecundair onderwijs

MBZ

Maatschappij van de Brugse zeehaven

NACE

Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté européenne (Statistische nomenclatuur van de economische activiteiten in de Europese Gemeenschap)

NBB

Nationale Bank van België

NECzU

Normaal Economisch Circuit zonder uitzendopdrachten

NWWZ

Niet-werkende werkzoekenden

O&O

Onderzoek en ontwikkeling

OKAN

Onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers

POM

Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij

RIZIV

Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering

RSZ

Rijksdienst voor Sociale Zekerheid

RSZPPO

Rijksdienst voor Sociale Zekerheid van de Provinciale en Plaatselijke Overheidsdiensten

RSVZ

Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen

RVA

Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening

SVR

Studiedienst Vlaamse Regering

TETRA

Technologie transfer

TSO

Technisch secundair onderwijs

VAR

Vlaamse Arbeidsrekening

VDAB

Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding

VESOC

Vlaams Economisch Sociaal Overlegcomité

VIS

Vlaams Innovatiesamenwerkingsverband

VLAIO

Vlaams Agentschap voor Innoveren & Ondernemen

WIV

West-Vlaamse Intercommunale Vliegveld Wevelgem-Bissegem

WVO

Winkelvloeroppervlakte

WZUA

Werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag



Koning Leopold III-laan 66, B-8200 Brugge
info@pomwvl.be | T +32 50 14 01 50

Meer info en activiteiten via
www.pomwvl.be
[@pomwvl](https://twitter.com/pomwvl)

